

Diggaa mun digimatkaa - digitaalisen portfoliotyöskentelyn jatkokehittäminen Kirkkonummella, Keravalla ja Tuusulassa

Pro koulutus ja
Konsultointi OY

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
Digmatka jatkuu	6
<i>Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori</i>	
Kirkkonummen ja Keravan valmennusprosessi	13
<i>Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori</i>	
Tuusulan valmennusprosessi.....	26
<i>Ulla Rasimus, Pro Koulutus ja Konsultointi Oy & Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori</i>	
Digitaalisen portfoliotyöskentelyn hyvät käytänteet alle 3-vuotiaiden ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kanssa	32
<i>Maria Alanko, Jyväskylän yliopisto & Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori</i>	
Hankkeen TVT-ohjaus.....	38
<i>Heidi Kajan, tv-ohjaaja, Kerava ja Tuusula & Jani Kuosmanen, tv-ohjaaja, Kirkkonummen kunta</i>	
Tiedonlevittämistyö jatkohankkeessa.....	46
<i>Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori</i>	
Huoltajien osallisuuden syventäminen digitaalisessa portfolioissa	49
<i>Virpi Kotilainen, Sosiaalialan YAMK , Metropolian ammattikorkeakoulu</i>	
SILTA-malli mahdollistaa lapsen osallisuuden oppimisprosesseissa ja arvioivan ajattelun pedagogisen dokumentoinnin keinoin	56
<i>Kaisa Saari, Sosiaalialan YAMK , Hämeen ammattikorkeakoulu</i>	
Digitaalisen portfoliotyöskentelyn tutkimuslähtöistä kehittämistä	64
<i>Maria Alanko & Marja Kankaanranta, Jyväskylän yliopisto</i>	

Esipuhe

Diggaa mun digimatkaa-jatkohanke on ollut lyhyt, mutta energinen puristus huhtikuusta joulukuuhun 2018. Hankesuunnitelmassa määritellyt tavoitteet suhteessa aikatauluun ovat olleet tiukat, jonka vuoksi niitä muokattiin hankkeen alkuvaiheessa. Paljosta emme kuitenkaan luopuneet vaan lähinnä täsmensimme tapoja, joilla lähdimme tavoitteitamme kohti. Tietoa olemme saaneet erityisesti hanketyöstä ja hankkeiden suunnittelusta, portfolioyöskentelyn aloituksesta henkilöstön ja huoltajien näkökulmasta sekä pedagogisesta mallista itsestään. Lisäksi olemme keränneet liudan hyviä käytänteitä suhteessa alle 3-vuotiaisiin, eri kieli- ja kulttuuritaustaisiin lapsiin ja perheisiin sekä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen.

Jatkohankkeen yhtenä tavoitteena oli digitaalisen portfolioyöskentelyn vaikuttavuuden arviointi. Vaikuttavuuden arviointia on haastanut toisaalta lyhyt aikataulu, toisaalta kehittäjäryhmien kokemus työskentelystä. Keravalla kolme viidestä ryhmästä oli osallistunut hankkeeseen jo sen ensimmäisessä vaiheessa. Lisäksi Keravan kaikilla kasvattajilla oli aiempaa kokemusta paperisista kasvun kansioista. Tästä johtuen Keravalla päästiin työskentelyn alkuun reippaalla aikataululla. Kirkkonummen ja Tuusulan hankeryhmissä suurin osa oli täysin alusta aloittavia ryhmiä, joissa pedagogisen mallin ja Peda.net-alustan koulutustarve oli suuri. Hankeryhmien kiinnostus ja motivaatio työskentelyyn oli silti korkealla, vaikka aloitusta haastoivat niin toimintakauden aloitus kuin huoltajien tuen tarve oman harjoittelun rinnalla. Muutamissa ryhmissä, joissa työskentely oli jo jollakin tavalla tuttua (edelliseen hankkeeseen osallistuminen, ryhmään siirtynyt työntekijä, jolla jo digitaalista portfoliokokemusta), se lähti käyntiin nopeasti. Toisaalta oli myös ryhmiä, jotka vailla kokemusta ja perustietojen varassa lähtivät reippaasti työskentelyyn mukaan saaden aktivoitua myös täysin uudet vanhemmat. Edelleen vahvistui kokemus siitä, että henkilöstön asenne ja motivaatio luovat ympärilleen innostuksen kehää, joka aikanaan tarttuu ympärillä oleviin. Motivaatio kannattelee työskentelyä ja sen kehittämistä sekä lasten ja huoltajien kiinnostusta ja osallisuutta.

Verrattuna hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen sen toteutus ja tulokset ovat olleet käytäntöön ja toimintakulttuurin konkreettiseen muutokseen ohjaavia. Työskentelyn käytäntöön johtamisessa vaarana on, että koulutus ja keskustelu kohdentuvat liiaksi sähköiseen alustaan. Työskentelyn aloituksessa tämä on luonnollista, koska alustan kautta työskentely ja sen ra-

kentaminen arkeen mahdollistuu. Ilman teknistä osaamista työskentely muodostuu hankelaksi ja aikaa vieväksi. Näen erittäin tärkeänä, että varhaiskasvatuksen digitaalisissa hankkeissa käytännön tekninen ja pedagoginen ohjaus kulkevat tiiviisti yhdessä.

Digitaalinen portfoliotyöskentely tuo mitä parhaimmalla tavalla esille työn jatkuvan kehittämisen ja parantamisen idean. Työskentelyn organisoiminen arkeen vaatii monia käytännön sekä pedagogisen tason ratkaisuja päivärytmistä ja aikataulutuksesta käsitykseen lapsesta ja oppimisesta. Portfoliotyöskentely on mitä suurimmissa määrin toimintakulttuurin muokkaamista ja arvokeskustelua. Hankeryhmien työskentelyn kautta todentui erityisesti, kuinka tärkeää on nähdä arki kokonaisuutena, jonka jokaisessa hetkessä toteutetaan pedagogista ydinprosessia ja tuetaan lasten oppimista. Tavoitteena on muodostaa arjesta kokonaisuus, jossa toimintatuokioilla ja perushoidolla on yhtä suuri merkitys lapsen kasvulle, oppimiselle ja kehitykselle. On tärkeää puhua yksittäisistä reflektio- ja tuumailuhetkistä, mutta vähintään yhtä tärkeää on keskustella arjen vuorovaikutuksen laadusta ja sen toteutumisesta ylipäättään. Mitä ovat yhdessä hanskojen pukeminen, pottavahtina istuminen tai silittely sadun lomassa? Yksittäisiä kohtaamisia arjessa. Näissä kohtaamisissa rakennetaan pohja tuumaustauoille ja lapsen reflektiokyvyille.

Jatkohankkeessa on digitaalisen portfolion kehittämisen ohella käyty keskustelua myös yleisesti toimintakulttuurin ja pedagogiikan kehittämisestä: mitä pedagogisen toiminnan tulisi olla, kuka sitä kehittää ja miksi sitä kehitetään. Sanotaan, että toimintakulttuuri on muutoksessa. Voisi kuitenkin sanoa, että toimintakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa, mutta meidän tehtävämme on kehittää sitä lapsen etua ja hyvinvointia kannattelevaksi. Näkisin, että kehittämistyön perimmäisenä päämääränä on toisaalta löytää toimivia työskentelytapoja ja toisaalta oppia luopumaan rakenteista, jotka eivät edistä lapsen osallisuutta ja toimijuutta. Mikäli kehittämistyötä ei koeta omaan perustyöhön kuuluvaksi mahdollisuudeksi, jäädään vanhojen rakenteiden ristipaineeseen. Tämän tyyppinen tilanne aiheuttaa tyytymättömyyttä ja turhautumista. Ryhmän arki muodostuu tuttujen, mutta toimimattomien mallien toistamiseksi, joilla ei ole tarvittavaa vaikuttavuutta lasten hyvinvointiin. Tähän ovat tähänneet vertaistapaamiset ja hyvien käytänteiden etsiminen: pyrkimykseen löytää henkilökohtainen tapa kehittää työtä ja nähdä oman vaikuttamisen mahdollisuudet.

Vuoden 2016 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden muuntaminen käytännön toiminnaksi on aluillaan. Ryhmässä työskentelevä varhaiskasvatuksen lähihoitaja, opettaja ja sosionomi tarvitsevat käytännön tietoa siitä, miten toimintatapojen ja arjen rakenteiden muutosta konkreettisesti johdetaan ja mitä se vaatii. Hankkeen toinen vaihe on vastannut tähän tarpeeseen monin eri tavoin. Kasvattajat ovat palautteessaan korostaneet vertaistapaamisten, pedagogisten keskustelujen ja hyvien käytänteiden jakamisen merkitystä koulutusten ohella. Tulevien hankkeiden suunnittelussa tulisi korostaa entistä enemmän pedagogista keskustelua, hyviä käytänteitä ja ratkaisujen etsimistä. Näin saadaan aikaan jatkuvan parantamisen kulttuuri, jota tehdään sekä lasten hyvinvoinnin, että oman työmotivaation ylläpitämiseksi.

Digmatka jatkuu

Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori

Diggaa mun digimatkaa-hankkeen suunnittelu alkoi keväällä 2016 Kirkkonummen varhaiskasvatuksessa. Hankkeen ajatuksena oli tukea toimintakulttuurin muutosta uuden vuonna 2016 julkaistun varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Lisäksi haluttiin kehittää digipedagogiikkaa luontevana osana pedagogista kokonaisuutta.

Kirkkonummella kasvun kansiot olivat olleet käytössä jo 90-luvulta lähtien, mutta siihen liittyvä pedagogiikka ja osaaminen kaipasivat yhtenäistämistä, vahvistamista ja päivitystä 2010-luvulle. Markus Renvallin kehittämä Medialeikki toi dokumentointiprosessiin lapsen vahvan osallisuuden ja positiivisen pedagogiikan näkökulma lapsen näkemisen myönteisessä, vahvuuksia ja osaamista korostavassa valossa. Tärkeää oli lähteä vahvistamaan lasta ja olemassa olevaa osaamista hyvinvoinnin tueksi (Diggaa mun digimatkaa hankkeen loppuraportti 2018, 6.)

Kehittämistyöhön lähtivät mukaan myös Keravan kaupungin ja Tuusulan kunnan varhaiskasvatukset. Lisäksi kehittämistyössä mukana olivat Jyväskylän ja Helsingin yliopistot, Folkhälsan sekä Pro koulutus ja konsultointi. Hankkeen rahoittajan ensimmäisessä vaiheessa toimi Opetushallitus.

Diggaa mun digimatkaa- hankkeen ensimmäisen vaiheen päätavoitteet olivat:

- Vanhempien osallisuutta vahvistavan digitaalisen portfolion pedagogisen mallin kehittäminen ja mallin koekäyttö hankekunnissa jollain soveltuvalla alustalla.
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen piirissä olevien lasten ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön tv-taitojen vahvistaminen ja digiposiitivisen toimintakulttuurin vahvistaminen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) hengessä.
- Organisaatioiden pedagogiikan johtamisen vahvistaminen ja sitä kautta toimintakulttuurin kehittäminen jaetun johtajuuden periaatteiden mukaisesti.

Digiportfoliohanke toteutettiin vuoden 2017 aikana ja sen myötä kehitettiin digitaalisen portfolion pedagoginen malli yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. Sähköisellä Pedanet-alustalla tehtiin yli 700 lapsen portfolioa yhdessä 50 kehittäjäryhmän kanssa.

Varsinaisen rahoituskauden loppumisen jälkeen portfolioyöskentely oli edennyt Kirkkonummella olemassa olevien hankeryhmien tukemisella (vertaisryhmätapaamiset ja perehdytysti-

laisuudet), laajentamalla portfolion käyttöastetta sekä vahvistamalla yleisellä tasolla henkilöstön osaamista pedagogisesta dokumentoinnista koko henkilöstölle tarjottavan koulutuksen avulla. Kirkkonummen varhaiskasvatuksessa tavoitteena on, että 1.1.2019 lähtien portfolio on otettu käyttöön koko suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus siirtyi kokonaisuudessaan portfolion käyttöön elokuussa 2018 mennessä.

Keravalla digitaalisen portfolion pedagoginen malli on otettu käyttöön yhteensä 11 uudessa ryhmässä talven 2018 aikana. Aikaisempia hankeryhmiä tuettiin sähköpostitse, puhelimitse, tapaamisten ja vertaisryhmätapaamisten avulla. Keravalla on tavoitteena ottaa portfoliot käyttöön kaikissa ryhmissä vuoteen 2020 mennessä.

Pilottivaiheessa ja siinä koottujen tulosten valossa huomattiin tarve pedagogisen mallin jatkokehittämiseksi. Kirkkonummi, Kerava, Tuusula sekä Jyväskylän yliopisto päättivät hakea hankinnanvaraista kehittämisavustusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä, jotta saataisiin lisää näyttöä mallin toimivuudesta ja käyttöönotosta päiväkodeissa sekä mahdollisuus levittää tietoa pedagogisesta mallista pilottipäiväkotien sekä hankekuntien ulkopuolelle. Tarvittiin myös pidempiaikaista näyttöä siitä, millä tavoin digitaalinen portfolio onnistuu tekemään näkyväksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman.

Pilottivaiheessa ilmeni myös jatkokehitystarpeita pedagogisen mallin suhteen koskien alle 3-vuotiaita, pieniä lapsia sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia sekä perheitä. Oli oleellista tarkastella digitaalista portfoliota suhteessa huoltajan osallisuuteen. Lisäksi jatkokehittämisen tarpeena nähtiin digitaalinen portfolio tiedonsiirron välineenä esi- ja alkuopetuksen välillä.

Diggaa mun digimatkaa-jatkohankkeen tavoitteet

- 1) Digitaalisen portfolion ja pedagogisen mallin arviointi
- 2) Digitaalisen portfoliotyöskentelyn mallin jatkokehittäminen paremmin soveltuvaksi
 - alle 3-vuotiaille lapsille
 - eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille ja perheille
- 3) Syventää ja laajentaa huoltajien osallisuutta digitaalisen portfoliomallin soveltamiseen sekä vahvistaa kasvattajien osaamista huoltajien osallisuuden tukemisessa
- 4) Koekäyttää ja arvioida digitaalista portfoliota lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvänä tiedonsiirron välineenä.

Kuten hankkeen aiemmassa vaiheessa, jatkohankkeen toteutuksen määrääviä periaatteita tulisivat myös olemaan tutkimuslähtöisyys ja lapsen kasvuympäristön eri toimijoiden (lapsi, varhaiskasvatus, huoltajat) osallistaminen mukaan kehitystyöhön.

Hankkeen toteutus viitenä työpakettina

- 1) Digitaalisen portfolion pedagogisen mallin käytön ja vaikutusten arviointi. Kehittämistyössä mukana vuonna 2017 olleista ryhmistä kerätään tutkimusaineistoa pedagogisen mallin toteutuksen ja käytön vaikutuksista. Tietoa kerätään kyselyllä, päiväkotikohtaisissa keskusteluissa sekä portfolioiden esittelytilanteissa.
- 2) Digitaalisen portfoliomallin soveltaminen paremmin eri käyttäjäryhmille:
 - alle 3v mallin jatkokehittäminen Kirkkonummella
 - eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten työskentelyn kehittäminen Keravalla
 Tavoitteena on saada kuuluville oppijan ääni, kun yhteistä kieltä ei vielä ole. Työskentelyn tavoitteena pedagogisen malli alle 3-vuotiaalle lapselle.
- 3) Henkilöstön kumppanuusosaamisen ja huoltajan osallisuuden vahvistaminen. Tavoitteena järjestää koulutusta, sekä kehittää hyviä käytänteitä huoltajien osallisuuden tukemisessa digitaalisen portfoliotyöskentelyn kautta.
- 4) Digitaalinen portfoliomalli oppimisympäristöjen nivelvaiheessa. Tiedonsiirron kehittäminen tapahtuu Tuusulan esi- ja alkuopetuksessa. Tavoitteena tiedonsiirron ja nivelvaiheen yhteinen suunnittelu esi- ja alkuopetuksen välillä. Työskentelyn tavoitteena vuosikelloluonnos esi- ja alkuopetuksen tiedonsiirtoon.
- 5) Viestintä ja tiedon levittäminen. Hankkeen tiedonlevitys- ja viestintäsuunnitelma, jota toteutetaan hankkeen ajan. Syntyneiden käytäntöjen ja tiedon levittäminen maanlaajuisella tasolla.

Hankkeen alustava aikataulu

Taulukko 1 Hankkeen alustava aikataulu

Tammi-helmikuu	Viestintä- ja levittämisuunnitelma, hankesuunnitelma, osallistuvien ryhmien valinta ja informointi sekä työpakettien käynnistyminen
Maalis-toukokuu	Työpajat ja kehittämistapaamiset, digiportfoliokokeilut kohderyhmissä Seurantakyselyt digitaalisen portfolion vaikutuksista, digiportfolioesittelyt
Kesä-lokakuu	Aineistojen analyysi, tiedonkeruu, kehittämistehtävät
Marras-joulukuu	Hankkeen analysointi ja raportointi Päätösseminaari

Hankkeen yleisluontoinen toteutuminen

Harkinnanvarainen erityisavustuksen hakemus lähetettiin Opetus- ja kulttuuriministeriölle 9.11.2018. Jatkohankkeessa Kirkkonummen kunta oli vastuullinen rahoituksen hakija ja Tuusulan kunta, Keravan kaupunki, Pro koulutus ja konsultointi OY sekä Jyväskylän yhteisvastuullisia yhteistyökumppaneita.

Opetus- ja kulttuuriministeriön avustus-summa oli 89 000 euroa ja se maksettiin maaliskuun lopussa 2018 Kirkkonummen kunnan projekttilille käyttöajalla 1.1.2018-31.12.2018. Lisäksi kuntakumppanit Kerava ja Tuusula jakoivat yhteisvastuullisesti Kirkkonummen kunnan kanssa hankkeen omarahoitusosuuden (22 250 eur), joka hoidettiin jatkohankkeessa laskuttamalla Kirkkonummen kuntaa, Keravan kaupunkia ja Tuusulan kuntaa yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaan.

Hankkeeseen palkattiin täysiaikaiseksi työntekijäksi hankekoordinaattori 1.4.2018-31.12.2018, koordinoimaan sekä Keravan, Tuusulan että Kirkkonummen kenttää. Hankekoordinaattorin toimenkuvaan on kuulunut vastata hankkeen talouden hallinnasta, hankesuunnittelusta yhdessä muun verkoston kanssa sekä hankesuunnitelman toimeenpanosta yhdessä hankkeen ohjausryhmän kanssa niin, että hankkeen tavoitteet saavutetaan. Hankekoordinaattori on vastannut hankkeen talouden ja toiminnan seurannasta Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeiden mukaisesti, hankkeen raportoinnista sekä muista hankesuunnitelmassa hänen tehtäväkseen suunniteltujen asioiden toimeenpanosta.

Hankekoordinaattori Kati Smeds valmisteli hankehakemuksen pohjalta käyttösuunnitelman ja hankesuunnitelman, jonka pohjalta lähdettiin viemään Diggaa mun digimatkaa- hankkeen jatkoa eteenpäin. Kuten aiemmassakin hankkeessa, hanketta ohjaavan ryhmän muodostavat hankekuntien edustajat sekä Jyväskylän yliopiston ja Pro koulutus & konsultointi Oy:n Ulla Rasimus. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii koordinoivan tahon (Kirkkonummen) edustaja ja valmistelijana ja sihteerinä hankekoordinaattori. Ohjausryhmän on tavannut säännöllisesti 4 kertaa (päivät) päättämään hankkeen ajankohtaisista asioista. Jyväskylän yliopisto (Marja Kankaanranta ja Maria Alanko) vastaavat kehittämistavoitteisiin liittyvien kehittämissuunnittelusta ja ohjaamisesta yhteistyössä hankekoordinaattorin ja tv-tukihenkilön kanssa.

PRO Koulutus puolestaan vastaa esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen kehittämistyöpajojen suunnittelusta ja toteuttamisesta yhteistyössä hankekoordinaattorin sekä Tuusulan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen johtajien kanssa.

Ohjausryhmä päätyi myös jatkohankkeessa käyttämään sähköisenä alustana Peda.net-palvelua.

Hankesopimuksen laadintaa ja lyhyen hankeajan tehokasta käyttöä vaikeutti kilpailutusprosessi, joka koordinaattorin täytyi suorittaa tutkimustyön suhteen. Hankintasumman ylittäessä 15 000 euron kilpailutusrajan, tuli hankkeessa tehtävä tutkimus kilpailuttaa. Kilpailutus tehtiin suljettuna pienkilpailutuksena ja tarjouksensa jättäneistä Jyväskylän yliopisto valittiin tutkimuksen tekijäksi. Jyväskylän yliopiston kanssa solmittiin erillinen hankintasopimus, hankesopimuksen edelleen koskiessa Tuusulan ja Kirkkonummen kuntia sekä Keravan kaupunkia ja Pro koulutus & konsultointi Oy:tä.

Toukokuussa 2018 hankkeen koordinaattori vaihtui Kati Smedsin siirtyessä pois Kirkkonummen kunnasta. Hänen tilalleen palkattiin 3.5.2018 lähtien kirkkonummelainen lastentarhanopettaja ja vs päiväkodinjohtaja Kirsi-Marja Heikkinen. Uuden koordinaattorin ja TVT-ohjaaja Heidi Kajanin myötä hanke käynnistettiin toukokuun alussa 2018 hankesuunnitelman yhteisellä arvioinnilla. Hankkeen kehittäjäverkosto oli suunniteltu valmiiksi hankesuunnitelman ohella Kati Smedsin toimesta.

Kirkkonummelta alle 3-vuotiaiden työskentelyn kehittämiseen lähtivät mukaan Kantvikin, Sepänkannaksen, Kolsarin, Neidonkallion, Kartanonrannan, Köpaksen, Koskentorin, Veikkolan, Vuorenmäen, Haapajärven ja Finnsbackan päiväkotien alle 3-vuotiaiden ryhmät.

Keravalta eri kieli- ja kulttuuritaustaisten pedagogista mallia kehittämään lähtivät Keskustan, Kanniston, Aarten, Keravanjoen ja Sompion päiväkodit.

Tuusulasta esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen kehittämiseen lähtivät mukaan Mattilan, Pertun, Lepolan ja Kolsan esi- ja alkuopetuksen yksiköt.

[Hankesuunnitelman tarkennus](#)

Hankkeen alkaessa oli jo toukokuu, joten oli erittäin tärkeää miettiä suunnitelman toteutus niin, että hanke toteutuu lyhyeksi kutistuneen ajan puitteissa. Suunnitelma päätettiin toteuttaa seuraavin poikkeuksin:

Tavoitteesta 1. poistettiin lasten laajamittainen haastattelu, tavoitteena kartoittaa työskentelyn vaikutuksia ja lasten ajatuksia työskentelystä.

Tavoitteesta 2. poistettiin Keravalla eri kieli- ja kulttuuritaustaisten huoltajien osalta yhteistyö monikulttuurisen toimintakeskuksen Topaasin kanssa.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten vanhempien näkemyksiä päädyttiin keräämään kasvattajien kautta vertaistapaamisessa sekä 1-vaiheen huoltajien kyselyllä Keravan ja Kirkkonummen alle 3-vuotiaiden hankeryhmistä. Lisäksi saimme kehittämistyöhön mukaan Suomen Vanhempainliiton monikulttuurisuusasiantuntijan Melody Karvosen vahvistamaan kasvattajien osaaamista eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kohtaamisessa. Hän lupautui myös hankkeemme kehittämispäivään kouluttajaksi ja tuomaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden näkökulmaa Keravan vertaistapaamisiin.

Luovuimme huoltajien workshopeista tavoitteessa 3 sekä pikkukoululaisten haastatteluista tavoitteessa 4. Hankkeen kokemusten mukaan huoltajien aktivoiminen kehittämistyöhön päiväkotipäivän ulkopuolella on hankalaa. Huoltajien näkemysten kerääminen on toiminut parhaiten kyselyillä sekä päiväkodin toiminnan yhteydessä: vanhempainilloissa, vasukeskusteluissa, perheilloissa. Huoltajille on kehitetty hankkeessa tukimuotoja suhteessa digitaaliseen portfoliotyöskentelyyn ja ne esitellään kappaleessa tavoite 3, huoltajan osallisuus.

Ajan lisäksi haasteena olivat työskentelyn täysin alusta aloittavat kasvattajat, joiden Pedanet-alustan hallinnan ohjaukseen sekä pedagogisen työskentelyn tukemiseen tuli varata aikaa. Suurin osa hankkeen kasvattajista olisi uusia työskentelyn aloittavia. Hankekoordinaattori ja TVT-ohjaaja kokivat, että työskentelyryhmät tarvitsevat ensisijaisesti käytännön tukea ja mallintamista. Tähän vastattiin vahvalla TVT-ohjauksella ja työn mallintamisella kaikissa hankekunnissa. Keravalla ja Tuusulassa tvt-ohjaaja Heidi Kajan tuki ryhmiä aktiivisesti. Kirkkonummella Pirkko Talja, kasvun kansioita aktiivisesti työstänyt päiväkodinjohtaja, kiersi Kirkkonummen kaikki alle 3-vuotiaiden hankeryhmät pitämällä portfoliotyöskentelystä noin 1,5 mittaisen pedagogisen tiimin. Lisäksi kunnan TVT-ohjaaja Jani Kuosmanen järjesti Pedanet-alustan käyttökursseja ja tukea yksikkökäyntien sekä työpajatyöskentelyn muodossa.

Hankekoordinaattori Kirsi-Marja Heikkinen ja TVT-ohjaaja Heidi Kajan tekivät uuden aikataulutuksen suhteessa toteutukseen (taulukko 2).

Taulukko 2 Hankkeen aikataulu

Touko-Heinäkuu	Kilpailutusprosessi, hankintasopimus ja hankesopimus Alustakoulutukset ja pedagogisen mallin koulutukset Ryhmäkohtaiset tuki käynnit/ TVT-ohjaaja Seurantakysely 1-vaiheen huoltajille Seurantakysely 1-vaiheen esimiehille Seurantakysely 1-vaiheen henkilöstölle Kehittämistehtävien suunnittelu
Elo-Syyskuu	Huoltajien osallisuus koulutuspäivä Kirkkonummella 21.9. 2018 Kerava, Tuusula, Kirkkonummi Vertaistapaamiset TVT-ohjaus hankeryhmissä Yksikkökohtaiset koulutukset ja vanhempainillat Väliarviointi työskentelystä (sähköinen) Kerava ja Kirkkonummi
Loka-marraskuu	Kummipäiväkotien tapaaminen Kerava ja Kirkkonummi TVT-ohjaus hankeryhmissä Yksikkökohtaiset koulutukset ja vanhempainillat Virpi Kotilainen: huoltajien haastattelut ja kyselyt 2. vaiheen esimiesten kysely 2. vaiheen henkilöstökysely
Joulukuu	Loppuraportti Päätösseminaari Tiimikohtaiset arviointikäynnit TVT-ohjaus

Seuraavaksi hankeraportissa kuvataan, miten Keravan, Tuusulan ja Kirkkonummen kehittämispolut ovat kulkeneet ja mitä tietoa kehittämistyö on tuonut tullessaan.

Kirkkonummen ja Keravan valmennusprosessi

Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori

Diggaa mun digimatkaa-hankkeen ensimmäisessä vaiheessa havaittiin kehittämistarpeita suhteessa portfoliotyöskentelyn pedagogiseen malliin. Nämä kehittämistarpeet koskivat erityisesti alle 3-vuotiaita lapsia sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia ja perheitä. Jatkohankkeessa Kirkkonummella tavoitteeksi muodostui kehittää portfoliotyöskentelyn pedagogista mallia alle 3-vuotiaille lapsille ja Keravalla eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille ja perheille paremmin soveltuvaksi.

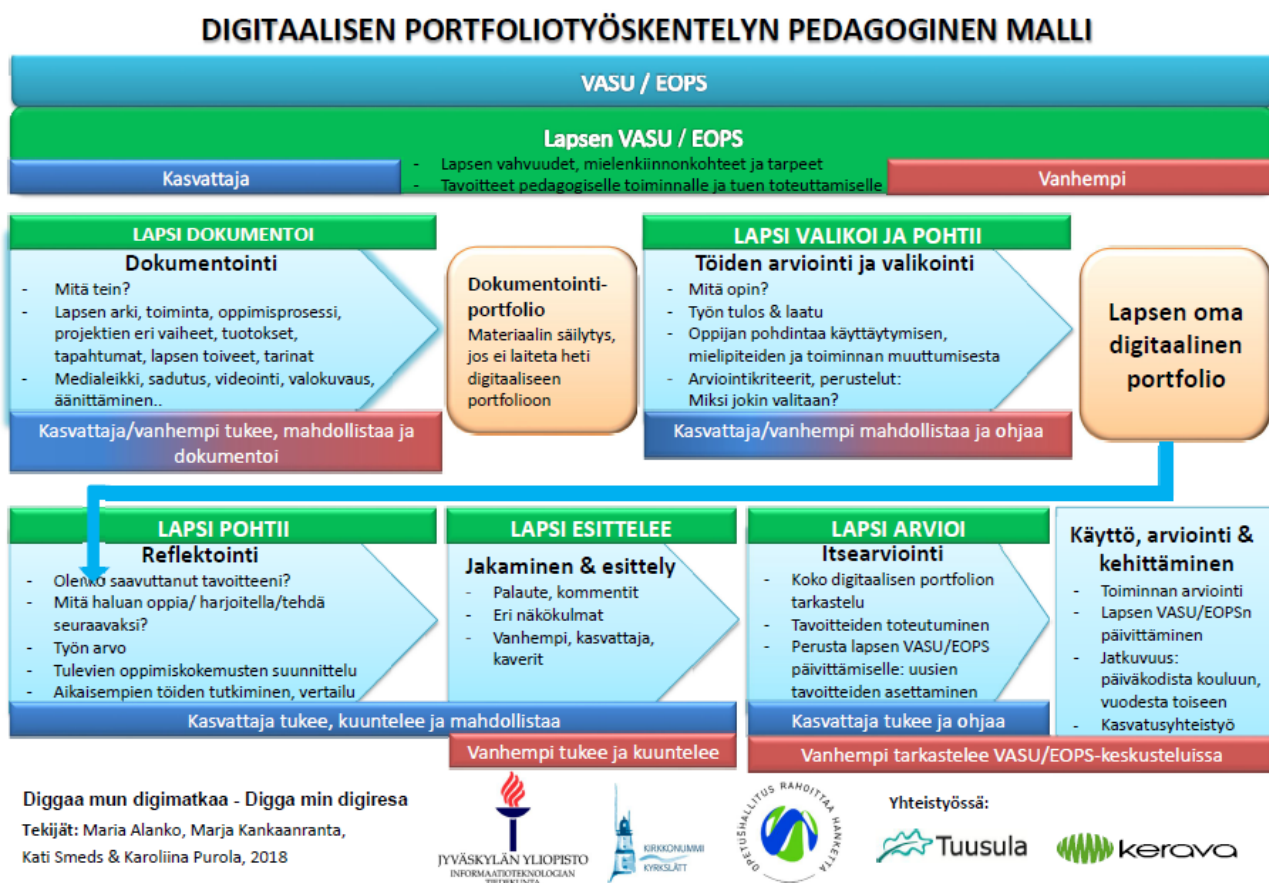
Molemmissa käyttäjäryhmissä oli havaittu saman tyyppisiä haasteita. Miten työskentely toteutuu, kun lapsella ei vielä ole käytössään suomen kieltä? Miten tulkitsemme ja kannattemme lapsen osallisuutta digitaalisessa portfoliotyöskentelyssä? Työskentelyvaiheista erityisesti reflektoinnin / tuumaustaukojen järjestäminen koettiin haastavaksi: mitä tarkoittaa tuumaustauko lapsen kohdalla, joka opettelee puhumista ja kieltä?

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa kehitettiin portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli Jyväskylän yliopiston kanssa tukemaan digitaalisen portfolion työskentelyprosessia. Kankaanranta (2002) ja Seitz & Bartholomew (2008) mukaan työskentelyprosessin on nähty sisältävän kolme ohjetta ”kerää, valikoi ja reflektoi”. Kasvattajan rooli portfolioprosessin ohjaajana on keskeinen avaintekijöiden välisten yhteyksien tunnistajana sekä lapsen portfolioprosessin tukijana. Portfolioprosessissa olennaista on se, kuinka lasta voidaan auttaa ymmärtämään mitä hän kokee, tekee ja kohtaa. Tämä edistää lapsen metakognitiivisten taitojen sekä oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä (Diggaa mun digimatkaa-hankkeen loppuraportti 2018, 17).

[Portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli \(mukaillen Diggaa mun digimatkaa –hankeraportista Alanko, Kankaanranta, Smeds ja Purola 2018\)](#)

Portfoliotyöskentelyn taustalla ovat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatustoiminnan sisältö määräytyy lapselle laadittavan henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen oppimissuunnitelman perusteella. Nämä pitävät sisällään lapsen vahvuudet, mielenkiinnonkohteet, tarpeet sekä kasvatusyhteisön tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja tuen toteuttamiselle. Tämän pohjalta määräytyy se mitä varhaiskasvatuksessa tehdään, eli samalla myös se mitä dokumentoidaan. *Dokumentoinnin* tavoitteena on, että lapsi itse dokumentoi digitaaliseen

portfolioon itselleen merkityksellisiä asioita, ympäröivää arkea, oppimiaan asioita sekä kiinnostuksen kohteita. Aikuinen tukee lasta dokumentoinnissa kehitystason huomioiden.

Kuva 1 Digitaalisen portfolio työskentelyn pedagoginen malli (Alanko, Kankaanranta, Smeds & Purola 2018)

Tämän jälkeen dokumentit *valikoidaan* ja lapsi reflektoi /tuumaillee yhdessä aikuisen kanssa: miksi valitsin tämän dokumentin? Mikä tässä minulle on tärkeää? Kasvattajan tehtävänä on tukea lapsen reflektointia tukemalla keskustelua dokumentista ajattelun, tekemisen sekä tuntemisen näkökulmasta. Mitä tein, mitä ajattelin, mitä tunsin tätä tehdessäni? Näin lapsi tulee tietoiseksi itsestään ja oppimisestaan.

Esittelyvaiheessa lapsi pääsee jakamaan dokumenttinsa muille lapsille, huoltajille tai isovanhemille. Hän saa itse valita esittelemänsä dokumentit ja sen, mitä hän haluaa dokumenteista kertoa. Aikuinen tukee kerronnassa lapsen kehitystason mukaisesti niin, että kaikilla on mahdollisuus tulla esille vahvuuksien, onnistumisen ja osaamisen kautta.

Portfolioprosessissa *itsearviointi* on kohta, jossa lapsi tarkastelee portfolioaan kokonaisuutena ja pohtii itselleen asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista. Itsearvioinnin kautta portfolion on mahdollista nivoutua lapsen vasuun, jota voidaan päivittää lapsen kertoman kautta

Tästä pedagogisesta perusmallista käsin lähdettiin suunnittelemaan Kirkkonummen ja Keravan kehittämispolkua hankkeen jatkovaiheeseen. Vaikka pedagogisen mallin kehittäminen oli hankekuntien yhteinen tavoite, järjestettiin käytännön kehittämistyö hankekunnissa erikseen, saman työskentelymallin mukaisesti. Jatkohanke rakentui vertaistapaamisten, TVT-ohjauksen sekä Jyväskylän yliopiston kehittämistehtävien kautta. Lisäksi syksyyn mahtui kaikkien hankekuntien yhteinen huoltajien osallisuuden tukemista käsittelevä koulutuspäivä 21.9., jossa kouluttamassa olivat Sanavuo Oy:n Raili Santavuori sekä Suomen Vanhempainliiton monikulttuurisuusasiantuntija Melody Karvonen.

Taulukko 3 Hankeprosessin aikataulu ja sisällöt

Kesäkuu, 1. vertaistapaaminen	Pedagoginen malli ja sähköinen alusta
Elokuu	Ryhmäkäynnit, TVT-ohjaus: työskentelyn aloittamisen tuki Kehittämistehtävä
Syyskuu, 2. vertaistapaaminen	Kumppanuuskoulutus
Lokakuu, 3. vertaistapaaminen	Kehittämistehtävä sekä hyvät käytänteet
Lokakuu, kummipäiväkotien tapaaminen	Kerava ja Kirkkonummi yhteistapaaminen, huoltajien osallisuus
Marraskuu, 4. vertaistapaaminen	Kehittämistehtävä sekä mallin muokkaus

Käytännön toteutusaikaa Keravan ja Kirkkonummen työskentelyprosessille oli kesäkuusta marraskuuhun. Jo aiemmin keväällä Kirkkonummella oli ilmoittauduttu mukaan 11 talosta, joista kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat olleet jo hankkeessa mukana. Alle 3-vuotiaiden hankeryhmät ja näiden työntekijät muutamaa lukuun ottamatta, olivat uusia työskentelynsä aloittavia. Keravalla mukaan lähti 5 päiväkotia. Näistä kolme hankeryhmää olivat olleet jo aiemmassa vaiheessa mukana ja täysin uusia aloittavia ryhmiä oli kaksi.

Jatkohankkeessa olennaista työskentelyn onnistumisen tukemiseksi olisi vahva pedagogisen mallin peruskoulutus, ryhmäkohtainen säännöllinen TVT-ohjaus sekä sähköisen alustan käytötuki. Lisäksi huoltajan osallisuus ja huoltajien työskentelyn aloituksen suunnittelu tulisi ottaa huomioon kevään kokoontumisissa. Työskentelyn alkaessa olisi tärkeää tuoda esiin kolme asiaa, jotka nousivat esiin hankkeen 1. vaiheessa huoltajan osallisuuden kannattelussa: työskentelyn esittelyn merkitys, teknisen tuen tärkeys sekä ryhmän sitoutuminen työskentelyyn ja tiettyyn julkaisutahtiin.

Kirkkonummen työskentelyprosessin kuvaus

Taulukko 4 Kirkkonummen kehittämisprosessi

Mukana	Koskentori, Neidonkallio, Köpas, Kolsari, Kartanonranta, Sepänkannas, Nis-siniku, Haapajärvi, Kantvik, Finnsbacka, Veikkola
Kesäkuussa 6.6.	Yhteistapaaminen 1.vaiheen ryhmät Hyvien käytänteiden jakaminen Mikä erityisen tärkeää alle 3v työskentelyssä Pedagogisen mallin toteutuminen ryhmässä tällä hetkellä noin 10 osallistu-jaa
Kesäkuussa 14.6.	Uudet hankeryhmät Portfoliotyöskentely ja pedagoginen malli Pedanet Alle 3v pedagogiikan erityispiirteet noin 30 osallistujaa
Elokuu	Hankeryhmien, TVT-tuki Portfolioymmärryksen rakentaminen hankeryhmille
Syyskuu 19.9. Kumppanuuskoulutus kumppanuusosaamisen vah-vistaminen Väliarviointi tiimeihin	Vanhempien osallisuus ja huoltajan tukeminen Raili Santavuori Sanavuo OY Melody Karvonen Suomen Vanhempainliitto Noin 30 osallistujaa Kirkkonummelta
Syyskuu ja lokakuu	Pirkko Taljan ohjaukset kaikissa yksiköissä 15 kpl
Lokakuu 30.10. Kehittämistehtävä 12-16	Vertaistapaaminen noin 20 osallistujaa
Marraskuu 28.11. Kehittämistehtävä 12-16	Vertaistapaaminen noin 15 osallistujaa
Virpi Kotilainen Kehittämishanke / lopputyö	Huoltajien toiveet ja odotukset Digitaalisen portfolion aloituskäytännöt

Kirkkonummen kehittämisprosessi lähti liikkeelle kesäkuussa 2018, jolloin järjestettiin kaksi tapaamista. Kesäkuun alun tapaaminen oli tarkoitettu ensimmäisen vaiheen hankeryhmille ja tavoitteenamme oli vaihtaa kuulumisia, kerätä hyviä käytänteitä aloitukseen liittyen sekä käydä läpi hankkeen loppuraportista nousseita tärkeitä näkökulmia suhteessa työskentelyyn sekä huoltajiin. Suunnittelimme ensimmäisen vaiheen kasvattajien hyödyntämistä vanhempainiloissa sekä käytännön tukena talon aloittaville ryhmille: tiedottaminen ja huoltajien tu-keminen koettiin hankalaksi ja vaikeaksi tehtäväksi. Ensimmäisen vaiheen hankeryhmät koki-vat digitaalisuuden myönteisenä: dokumentointi oli monipuolisempaa ja yhteistyö perheiden kanssa koettiin entistä paremmaksi.

Työntekijät korostivat, että työskentely on tärkeää saada suunnitelmalliseksi osaksi arkea mahdollisimman nopeasti. Haasteena pidettiin laitteiden niukkuutta, jonka takia laitteiden käytön tulisi olla suunnitelmallista.

Järjestimme uusien aloittavien hankeryhmien tapaamisen 14.6.2018. Tapaamiseen oli kutsuttu hankeryhmien työntekijät sekä yksiköiden esimiehet. Tässä tapaamisessa tavoitteena olivat:

- 1) Hankkeen tavoitteiden avaaminen kehittäjille ja syksyn kehittämisprosessin esittely. Yhteisenä tavoitteenamme olisi muokata pedagogista mallia alle 3v lapsille paremmin soveltuvaksi.
- 2) Pedagogisen mallin esittely kasvattajille. Kävimme läpi portfoliotyöskentelyn perusmallin ja miten se on soviteltu arkeen tukemaan muuta ryhmän toimintaa.
- 3) Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka ja sen erityispiirteiden pohdiskelu:
 - Aikuisen rooli korostuu kaikissa työskentelyvaiheissa
 - Aikuisen havainnoinnin merkitys, jotta löydetään toiminnan pohjaksi lapsen kiinnostuksen kohteet ja merkittävät asiat
 - Miten ratkaistaan pienten lasten reflektiohetken toteutuminen? Kuvien katselu, aikuisen sanoittaminen, muistelu ja dokumenttien ihastelu.
 - Pienillä videointi on oiva tapa tehdä oppiminen näkyväksi.
- 4) Portfolio hoidonaloituksessa: miten työskentelyä voidaan esitellä perheille.

Sovimme yhteiseksi toimintatavaksi, että esittelemme työskentelyä huoltajille aloituskeskusteluissa ja kotikäynneillä. Olimme työstäneet sähköiselle alustalle malliportfolion, jota kasvattajat voisivat esitellä huoltajille, jotta nämä saavat kuvan siitä, mistä digitaalisessa portfolioissa on kyse. Kasvattajien kanssa suunnittelimme ryhmän julkisen esittelykansion luomista Pedanetiin, jotta perheet voisivat yhdessä lapsen kanssa käydä etukäteen tutustumassa ryhmän kasvattajiin ja tiloihin. Lisäksi perheille annettaisiin alustan esittelymateriaali ja kirjautumisohjeet työskentelyn aloittamiseksi.

Kesäkuun tapaamisten ja kesälomien jälkeen toimintakausi käynnistyi TVT-ohjauksella ja sähköisen alustan tuella. Sähköisen alustan tuen lisäksi koimme, että ryhmien työskentelyn pedagoginen tukeminen olisi alkuvaiheessa äärimmäisen tärkeää. Saimme hankkeessa mahdollisuuden tehdä yhteistyötä päiväkodinjohtaja Pirkko Taljan kanssa. Hänellä on pitkä kokemus kasvun kansioden parissa työskentelystä 90-luvun alusta lähtien Jyväskylän yliopiston professorin Marja Kankaanrannan kanssa. Suunnittelimme kahden tunnin mittaiset pedagogiset käynnit jokaiseen hankeyksikköön Kirkkonummella. Käyntien sisältö rakentui seuraavien näkökulmien varaan:

- Kasvun kansion historia ja sen idean avaaminen kasvattajille
- Pedagogisen mallin vaiheet ja mitä se tarkoittaa erityisesti pienen lapsen näkökulmasta
- Lapsen osallisuuden tukeminen: miten kansio rakentuu henkilökohtaiseksi ja lapselle merkitykselliseksi arvopaperisalkuksi.

Käynnit muodostuivat pedagogisiksi ohjauskeskusteluiksi, joissa työntekijöillä oli mahdollisuus kysyä neuvoa, jakaa ja peilata omia näkemyksiään. Tärkeimmäksi sanomaksi käynneissä

nousi työskentelyn muokkaaminen ”omannäköiseksi” ja sen pitkänteinen kehittäminen. Työskentelyn onnistumisen kannalta olisi tärkeää kokeilla erilaisia käytänteitä: hyödyntää niitä, jotka toimivat ja kehittää niitä, jotka eivät ole käyttökelpoisia ryhmän arjessa. Lisäksi keskustelimme dokumentoinnista ja dokumenttien merkityksellisyydestä lapselle. Olennaista pienen lapsen kohdalla olisi löytää hänelle merkitykselliset asiat ja antaa lapsen dokumentoida niitä aikuisen tukeessa prosessia. Näin siirryttäisiin pois aikuisen dokumentoimista toimintatuokioista. Digitaalisuuden ja julkaisulupien rajausten myötä toimintatuokiokuvista luopuminen olisi myös käytännön vaatimus. Tämä taas tukisi lapsen osallisuutta dokumentoinnissa.

Perinteiseen kasvun kansioon verrattuna digitaalinen portfolio aiheutti haasteita lapsen omaehtoiseen selailuun, vaikka digitaalisuus muuten nähtiin pääsääntöisesti myönteisenä. Tämän tiedostaminen ja siihen vastaaminen koettiin haastavaksi pienten ryhmissä heikon laitekannan ja lasten kehitystason näkökulmasta. Omaehtoisen selailemisen tukemiseksi laitteiden tulisi olla aina lasten saatavilla. Osa ryhmistä oli tehnyt tablettien näytöille pikakuvakkeet lapsen valitsemalla emojilla, jotta lapsi pääsisi omatoimisesti mahdollisimman helposti omaan kansioonsa.

Syyskuussa hankekoordinaattori lähetti Kirkkonummen hankeryhmille sähköisen väliarvioinnin, jonka tavoitteena oli muodostaa kuva siitä, miten työskentely on koulutuksen ja TVT-tuen myötä lähtenyt käyntiin. Ryhmät kokivat olevansa hyvin alkuvaiheessa, suurimpana haasteena julkaisulupien palauttamisen ja kansiotyöskentelyn aloittamisen hitaus. Työskentelyn aloitusta haastoivat myös pienten lasten hoidonaloitus ja ryhmäytymiseen kuluva aika. Ryhmissä koettiin, että arjen rytmin löytymisen jälkeen aikaa tulisi lisää myös portfoliotyöskentelylle. Kansiotyöskentelyn perinteiset haasteet arjen organisoiminen, aika, koko tiimin sitoutuminen sekä huoltajien aktivoiminen olivat haasteina esillä arvioinneissa. Tämän takia hyvien käytänteiden jakaminen olisi tärkeää.

Lokakuussa ja marraskuussa järjestettiin Kirkkonummella kaksi vertaistapaamista, joiden tavoitteena oli kehittää pedagogista mallia paremmin alle 3-vuotiaille lapsille soveltuvaksi sekä löytää työskentelyyn hyviä yhteisiä käytänteitä. Vertaistapaamiset olivat neljän tunnin mittaisia iltapäiviä, joihin osallistui myös Jyväskylän yliopiston projektitutkija Maria Alanko. Hän ohjasi hankeryhmille Jyväskylän yliopiston kehittämistehtävät, joiden prosessia hän avaa omassa erillisessä tekstissään.

Tapaamistemme tavoitteena oli tuoda esiin, **mitä työskentely on alle 3-vuotiaan pienen lapsen kohdalla ja mitkä ovat olleet toimivia tapoja huoltajien osallisuuden kannattelussa**. Kävimme keskustelua alle 3-vuotiaiden laajasta kehitys- ja taitotasosta. Pienten ryhmissä lasten työskentelyn tukeminen vaatii paljon havainnointia ja yksilöllistä tukea lapsen osallisuuden kannattelemiseksi ja lasten taidot kehittyvät nopeasti, kun heille siihen annetaan mahdollisuus. Näiden pohdintojen perusteella muokkasimme alkuperäistä pedagogista mallia paremmin alle 3-vuotiaiden lasten työskentelyyn sopivaksi.

Hankkeen toteutumisen arviointia

Hankkeen toteutumisen arviointia tehtiin Kirkkonummella kahdella tavalla: tiimikohtaisilla arviointikäynneillä sekä henkilöstökyselyllä, joka toteutettiin marraskuussa 2018. Tiimikohtaiset arviointikäynnit toteutettiin noin 45 minuutin mittaisina käynteinä tiimien viikkopalaverissa. Tiimien kanssa käytiin läpi ryhmävasun tavoitteita kansityöskentelylle, niiden toteutumista sekä tulevaisuuden kehittämistarpeita. Ryhmät olivat lähtökohtaisesti työskentelyn alkuvaiheessa, mutta kaikissa käydyissä ryhmissä työskentely oli käynnistynyt ja pääsääntöisesti kaikki huoltajat olivat mukana lastensa kansioissa.

Hankkeen henkilöstökyselyyn Kirkkonummelta vastasi 73% osallistuneista eli 24 kasvattajaa. Vastaajista 74% oli käyttänyt jo aiemmin perinteistä kasvun kansiota ennen digitaalista kansiota. Vaikka alle 3-vuotiaiden ryhmät olivat työskentelyn käytännössä alusta aloittavia ryhmiä, olivat melkein kaikki alle 3v ryhmien yksiköt olleet mukana jo hankkeen ensimmäisessä vaiheessa.

Useat kasvattajat ja esimiehet mainitsivat yksikkökäynneillä, että tämä tuki uusia aloittavia alle 3-vuotiaiden ryhmiä. Talon sisältä löytyi työskentelyyn liittyvää alustan ja pedagogisen mallin hallintaa. Kyselyssä kysyttiin kasvattajien näkemyksiä työskentelystä ja sen johtamisesta. Kasvattajat olivat tyytyväisiä siihen, miten työskentelyä oli johdettu talossa. He kokivat saaneensa tukea (94% vastaajista) esimieheltään muun muassa laitehankintojen sekä koulutukseen osallistumisen mahdollistamisen muodossa. Lisäksi esimies oli vastaajien mukaan rohkaissut ja kannustanut sekä huolehtinut, että työskentely huomioidaan talon pedagogisissa rakenteissa. Itse hankkeesta kasvattajat kokivat saaneensa käytännön alustan sekä pedagogista tukea niin yksikkökäyntien kuin vertaistapaamisten muodossa.

Työskentelyn haasteeksi vastaajat nimesivät lasten ikä- ja kehitystason. Vastauksissa pohdittiin erityisesti pienen lapsen osallisuuden toteutumista sekä työskentelyn aikuisjohtoisuutta. Haasteena nimettiin myös lasten hoidonaloitus, pienten ryhmän arki sekä kasvattajien ja huoltajien samanaikainen työskentelyn aloitus. Kasvattajien aloitus syksyllä aiheutti haasteita huoltajille työskentelyn avaamisessa sekä alustan käytön teknisessä tukemisessa. Tiimikäyneillä kasvattajat toivoivat ennakoimista ja siirtymäaikaa ennen uuteen toimintatapaan siirtymistä. Vaikka kasvun kansio oli suurimmalle osalle tuttu väline, sähköisen alustan hallinta oli silti uusi asia, joka tuli ottaa arjen keskellä haltuun. Hankkeen lyhyen aikataulun takia monet kokivat juuri päässeensä työskentelyn alkuun ja kaipasivat työskentelyn vahvaa tukea myös jatkossa.

Tiimitapaamisissa myönteisiksi asioiksi kasvattajat nimesivät runsaan käytännön tuen ja hyvien käytänteiden jakamisen pitkin syksyä. Sekä kyselyissä että tiimiarvioinneissa kasvattajat näkivät myönteisenä kykynsä hyödyntää arjen spontaaneja hetkiä säännöllisesti suunnitellun työskentelyn lisäksi. Spontaanien hetkien hyödyntäminen koettiin pienten lasten näkökulmasta erityisen tärkeänä ja ne vaativat toteutuakseen kasvattajien sitoutumista sekä hyvää keskinäistä vuorovaikutusta.

[Keravan työskentelyprosessin kuvaus](#)

Ennen jatkohankkeen alkua Keravalla oltiin kerätty hyviä käytänteitä ja haasteita liittyen eri kieli- ja kulttuuristaustaisten lasten ja perheiden portfoliotyöskentelyyn. Parhaat kokemukset kasvattajilla liittyivät erilaisiin dokumentteihin ja niiden hyödyntämiseen. Portfolion dokumentit koettiin erityisen hyödylliseksi eri kulttuuritaustan näkyväksi tuomisessa. Perheet voisivat tuoda esille omaa kulttuuristaustaansa ja siihen liittyviä perinteitä ja juhlia. Kasvattajat näkivät, että digitaalisen portfolion kautta perheiden olisi mahdollista luoda juuria suomalaiseen kulttuuriin ja ymmärtää paremmin varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja sille asetettuja tavoitteita. Parhaassa tapauksessa portfolio voisi välittää laajasti lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen liittyviä asioita ja osaltaan lisätä perheen hyvinvointia ja kotoutumista.

Kasvattajat kokivat työskentelyn haasteiden liittyvän kielen hallintaan ja kotoutumisprosessin vaiheeseen. Työskentelyssä tulisi muistaa uskonnon ja kulttuurin vaikutus muun muassa kukaan ja käsitykseen soveliaasta materiaalista. Lisäksi pakolaistaustaisilla perheillä saattaa olla taustalla traumaattisia kokemuksia, jolloin portfoliotyöskentely ei ole ensimmäisenä

prioriteettilistalla. Suomeen maahan juuri tulleiden perheiden kanssa olisi tärkeää lähteä rakentamaan luottamusta, jotta yhteistä maaperää kohtaamiselle voitaisiin luoda. Tärkeiksi näkökulmiksi jatkotyöskentelyn kannalta nousivat:

- Käytännön tietoa ja apua eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden tukemiseen
- Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa kohtaaminen on parempi työskentelytapa kuin sähköinen kysely. Kasvattajan on tärkeää kohdata perhettä arjessa ja tehdä avoimia kysymyksiä.
- Työskentelyn lähitukea tarvitaan enemmän (TVT-ohjaaja)

Keravan koulutusten rakenne jatkohankkeessa

Keravan kehittämistyö alkoi 17.4. alkuinfolla, jonka TVT-ohjaaja Heidi Kajan piti Kanniston, Keskustan, Aarteen ja Sompion päiväkodeille. Keravanjoen päiväkoti tuli kehittämishankkeeseen mukaan hiukan myöhemmin. Keravalla kolme viidestä aloittavasti ryhmästä olivat olleet mukana jo hankkeen ensimmäisessä vaiheessa, joten työskentelyyn tarvittavaa pedagogisen mallin ja sähköisen alustan käyttökoulutusta tarvittiin Keravan aloituksessa vähemmän.

Taulukko 5 Keravan kehittämisprosessi

Mukana	Aarre, Sompio, Kannisto, Keskusta, Keravanjoki
17.4.	Aloitustapaaminen hankeryhmien kesken, noin 20 osallistujaa.
12.6.	Vertaistapaaminen 1. ja 2. vaiheen hankeryhmät
Koko syksy	Säännöllinen viikoittainen TVT-ohjaus lapsiryhmissä kasvattajien ja perheiden tukemiseen
Syyskuu 19.9. Kirkkonummella	Huoltajien osallisuuden tukeminen. Hankekuntien yhteinen koulutus klo 8:30-15:30. Keravalta 15 osallistujaa.
Kummipäiväkotien tapaa- minen 22.10.2018	Finnsbackan päiväkoti Kirkkonummelta ja Keravalaiset päiväkodit tapasivat eri kieli- ja kulttuuritaustaisten huoltajien tukemisen näkökulmasta. 13 osallistujaa eri päiväkodeista ympäri Keravaa Kirkkonummen lisäksi.
Lokakuu 31.10.2018 12:30-16 Keravalla	Vertaistapaaminen Sampolassa. Kehittämistehtävä. Noin 15 osallistujaa.
Marraskuu 27.11.2018 12:30-16:00 Keravalla	Vertaistapaaminen Sampolassa. Kehittämistehtävä. 6 osallistujaa.
Joulukuu	Koko hankkeen seminaari 12.12.

Keravan alkutapaamisen jälkeen tapasimme kesäkuussa Sampolassa, jolloin kävimme yhdessä läpi pedagogista mallia ja hyviä käytänteitä. Pohdimme pedagogisen mallin organisoinnista arkeen ja siihen kehitettyjä hyviä käytänteitä. Kuten Kirkkonummellakin, pohdimme tapoja esitellä portfolio työskentelyä huoltajille. Tulkkikeskustelun hyödyntäminen koettiin tärkeäksi, jotta työskentelyn tarkoitus ja huoltajan osallisuus olisi mahdollista. TVT-tukihenkilö Heidi Kajan suunniteltiin tukemaan aktiivisesti lapsia ja perheitä kasvattajien ohella. Tästä enemmän osiossa TVT-tuki Keravalla.

Lokakuussa ja marraskuussa 2018 kokoontuimme kehittäjäryhmien kanssa Keravan Sampolaan arvioimaan pedagogisen mallin toteutumista ja jakamaan hyviä käytänteitä, mitä syksyn aikana hankeryhmissä oli noussut eri kieli- ja kulttuuristaustaisten lasten tukemiseen. Mukana tapaamisissa olivat monikulttuurisuusasiantuntija Melody Karvonen sekä Jyväskylän yliopiston projektitutkija Maria Alanko.

Tavoitteenamme oli arvioida pedagogista mallia eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen työskentelyn näkökulmasta. Molemmilla kerroilla hyödynsimme myös Jyväskylän yliopiston prosessinomaista kehittämistehtävää, jotta tehtävistä nousevia hyviä käytänteitä ja haasteita olisi mahdollista nostaa yhteiseen tietoisuuteen pohdittavaksi ja ratkottavaksi. Seuraavaksi esittelemme pedagogisen mallin kautta, mitä hyviä käytänteitä digitaaliseen portfolio työskentelyyn löydettiin tilanteessa, jossa yhteistä kieltä ei ole tai sitä on vain vähän.

[Hankkeen vaikutusten arviointia](#)

Keravan henkilöstökyselyyn marraskuussa 2018 vastasi 11 kasvattajaa 15 kasvattajasta. Yhdeksällä vastaajalla oli kokemusta hankkeen ensimmäisestä vaiheesta ja kaikki vastaajat olivat tehneet perinteistä kasvun kansiota ennen digitaalista versiota. Keravan vastaukset kertoivat sitoutuneisuudesta sekä myönteisestä suhtautumisesta työskentelyn kehittämiseen niin työntekijä- kuin esimiestasollakin.

Suurin osa vastanneista kasvattajista (91%) oli sitä mieltä, että esimies on tukenut työskentelyä ja sen aloitusta muun muassa mahdollistamalla koulutukset, antamalla aikaa työskentelylle, kannustamalla ja pitämällä työskentelyä talon rakenteissa. Koulutukset koettiin hyödyllisiksi, varsinkin hyvien käytänteiden ja ajatusten jakamisen näkökulmasta.

Portfoliotyöskentelyn haasteiksi kyselyssä mainittiin lasten kielitaito, huoltajien sitoutumisen sekä aika. Vilkas lapsiryhmä ja työskentelyn iltapainotteisuuden koettiin vaikeuttavan toiminnan suunnittelua arkeen. Toimiviksi käytänteiksi taas koettiin pienryhmätoiminta, työskentelyn säännöllisyys sekä mahdollisimman nopeasti toteutettu pedagogisen mallin mukainen kansiotyöskentely. Yhdessä avoimessa vastauksessa tuotiin esille kaikkien työntekijöiden sitoutumisen merkitys: mikäli yhteistä sitoutumista ei ole, työskentely alkaa tuntua lisätyöltä.

Digitaalisen portfolion hyödyiksi mainittiin lapsihavainnoinnin helpottuminen ja monipuolistuminen dokumenttien kautta sekä lapsen näkyväksi tekeminen. Dokumenttien todettiin myös kertovan lapsesta, kun lapsen kielitaito on vasta kehittymässä. 55% vastaajista kertoi hyödyntäneensä digitaalista portfoliota vasussa muun muassa kuvia katselemalla sekä apuna vahvuuksien, leikkien sekä toiminnalle asetettavien tavoitteiden esiin tuomisessa ja tavoitteiden asettelussa.

Keravan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten työskentelyn kehittämisessä oli nähtävissä ryhmien kokemus ja osaaminen hankkeen ensimmäisestä vaiheesta. Pedagoginen malli oli käytännössä tuttu ja Pedanet-alusta sekä sen haasteet esimerkiksi suhteessa huoltajiin tiedotettu. Hankeryhmissä digitaalinen portfoliotyöskentely osattiin soveltaa lapsen kehitystasoon sopivaksi, toimivaksi osaksi arkea.

Työskentelyssä olennaisena nähtiin aikuisen sensitiivisyys, kyky luoda lämmin ja turvallinen vuorovaikutussuhde lapseen sekä kyky ennakoida työskentelyä ”harjoittelemalla” sitä etukäteen. Eräs kasvattaja kertoi harjoitelleensa tuumaustaukoa sitä jännittävien lasten kanssa pelaamalla lautapelejä ja järjestämällä lapsen henkilökohtaisen tanssistudion, jonka kautta hän sai luotua lapseen kontaktin ja tilanteeseen rennon ilmapiirin. Kasvattajat ymmärsivät yli vuoden työskenneltyään digitaalisen portfolion tavoitteet, jotka kirkastuvat oman työskentelyn ja sen jatkuvan kehittämisen kautta. Viimeisessä vertaistapaamisen palautteessa osa kasvattajista toi esille, että hyvien käytänteiden jakaminen ja tapaamiset ovat tärkeitä, mutta käytännön perusteista keskusteleminen tuntui jo toistolta.

[Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten huoltajien osallisuuden vahvistaminen](#)

Otimme keväällä yhteyttä Suomen Vanhempainliiton monikulttuurisuusasiantuntijaan Melody Karvoseen ja hän liittyi kehittäjätiimiimme syyskuussa 2018. Melody piti iltapäivän mit-

taisen luennon huoltajien osallisuutta käsittelevässä, hankekuntien yhteisessä koulutuspäivässä 21.9.2018. Tämän lisäksi sovimme, että Melody osallistuu lokakuun ja marraskuun vertaistapaamisiin, tavoitteenaan kannatella keskustelussa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden näkökulmaa ja tarpeita.

Lokakuussa 22.10. tapasimme Kirkkonummen Finnsbackan päiväkodin sekä Keravan hankepäiväkotien kesken. Tutustuimme yhdessä Keravan Sompion päiväkodin tiloihin ja toimintaan. Tämän jälkeen kokoontuimme yhteen jakamaan kokemuksia ja keräämään hyviksi koettuja käytänteitä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta.

Olennaisimpana asiana esiin nostettiin kyky nähdä perheet yksilöllisesti ja kartoittaa sen mukaan, mitä tukea he työskentelyn alussa tarvitsevat. Kasvattajat kokivat, ettei työskentelyn haasteita voida niputtaa vain kulttuuritaustaan kuuluviksi vaan useimmat haasteet ja vaikeudet ovat tuttuja myös ns. kantasuomalaisille perheille. Oma ryhmänsä ovat kuitenkin pakolaisina Suomeen saapuvat perheet, jotka saattavat olla traumaattisista taustoista ja vaikeista olosuhteista kotoisin. Näiden perheiden kohdalla pohdittiin, tarvitseeko kaikkea työskentelyä esitellä kerralla? Myös varhaiskasvatuksessa täytyy pystyä priorisoimaan perheen ja lapsen tarpeita olennaisimman mukaan. Mikäli perhe suostuu työskentelyn aloittamiseen, voidaan lapselle työstää kansiota ilman huoltajan tunnuksia. Kansio esitellään perheelle myöhemmin, kun kotoutuminen on edistynyt ja perheen tilanne vakaampi. Tämä voi olla hyvin merkittävää perheelle, jolla on taustalla vaikeita aikoja ja kokemuksia.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa työskentelevän kasvattajan tulee myös ymmärtää, että toimintakulttuurimme ja siihen liittyvät seikat tulee avata muualta muuttaneille perheille, koska he voivat nähdä esimerkiksi opettamisen ja oppimisen eri tavalla. Keravan kokemusten mukaan perheet tulevat usein toimintakulttuureista, joissa aikuisjohtoisuutta ja akateemisia taitoja korostetaan. Portfoliotyöskentelyn kautta kasvattajien on mahdollista avata suomalaisen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria: miten lapsia opetamme ja millainen meidän oppimisenäkemyksemme on. Erityisen tärkeää on avata huoltajille työskentelyn merkitystä lapselle. Perheet eivät välttämättä ymmärrä, kuinka tärkeää dokumenttien tarkastelu voi lapselle olla. Perheiden laitettua dokumentteja digitaaliseen portfolioon, kasvattajat olivat kuvanneet lasten ihastuneita reaktioita ja näyttäneet niitä huoltajille.

Eri kieli –ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa työskentelevät kokivat, että huoltajille tun-
nusten tekeminen ja laitteiden käyttö aiheuttivat eniten haasteita. Tästä syystä henkilökun-
nan tulisi olla aktiivinen tuen tarjoamisessa esimerkiksi Pedanet-klinikoiden muodossa.

Tuusulan valmennusprosessi

Ulla Rasimus, PRO koulutus ja konsultointi Oy ja Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori

Tuusulan hankerahoituksen kehittämiskohteena oli digitaalisen portfolion käyttäminen esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Tavoitteena oli koekäyttää ja arvioida lapsen digitaalista portfoliota työvälinaikana ja tiedonsiirrossa esiopetuksesta kouluun. Kehittämistyö tapahtui pääsääntöisesti Tuusulan kunnan alueella, jossa kehitettiin esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen vuosikelloa digitaalisen portfolion näkökulmasta.

Tavoitteena oli, että lapsen jo olemassa olevat tiedot ja taidot tulevat näkyviksi ja tunnustetuiksi koulun alkaessa, lapsi tulee näkyväksi omien vahvuuksiensa ja itselle tärkeiden asioiden kautta ja alkuopettaja saa konkreettista tietoa lapsesta, hänen ajattelustaan, tunteista ja tavoistaan toimia.

Digitaalisen portfolion pedagogiikkaa tuli muokata ja hyödyntää esi- ja alkuopetuksen yhteistyön ja nivelvaiheen näkökulmasta. Hankkeeseen haettiin kiinnostuneita esi- ja alkuopetuksen toiminnallisia työpareja osallistumaan yhteiseen kehittämiseen, jonka tavoitteena on muokata digitaalisen portfolion pedagogisesta mallista Tuusulan oma nivelvaiheen työkalu.

Tuusulan osallistujaryhmäksi muodostui Kirkonkylän koulun, Pertun koulun, Lepolan koulun ja Kolsan koulun alkuopettajat ja Pertun päiväkodin, Lepolan päiväkodin, Kolsan päiväkodin ja Mattilan päiväkodin esiopettajat ja muita ammattilaisia mahdollisuuksien mukaan. Osa esimiehistä oli vahvasti sitoutunut hankkeen periaatteisiin ja oli näin ollen paljon päivissä läsnä mahdollistamassa ja tukemassa hankkeen periaatteiden toteutumista.

Hankkeen alkaessa elokuussa hankekoordinaattori Kati Smeds oli ollut yhteydessä Tuusulan opetustoimeen sekä esiopetusyksiköihin. 05/18 sekä 08/18 järjestettiin kaksi esimiespalaveria hankkeen tavoitteen ja käytännön järjestelyjen tiimoilta. Molemmilla kerroilla päiväkotien johtajat olivat paikalla, joten esiopetusyksiköitten yhteiset tavoitteet saatiin asetetuiksi. Esimiespalaverin jälkeen oli tapaaminen 06/18 yhdessä esiopettajien kanssa. Aiheena oli pedagogisen mallin käsittely ja sähköinen työskentelyalusta Pedanet. Hankkeen alussa työskentelyn haasteeksi oli muodostumassa varhaiskasvatuksen ja koulun erilaiset sähköiset työskentelyalustat. Uusien Pedanet-tunnusten tekeminen olisi ollut ajallisesti pitkä prosessi ja näin ollen työskentely ei olisi päässyt alkamaan ajoissa. Tällä perusteella päätettiin, etteivät koulujen opettajat tee huoltajien kanssa Pedanet-tunnuksia hankkeen lyhyen keston vuoksi.

08/2018 järjestettiin ensimmäinen iltapäivän, jonne saapuivat kaikki hankeryhmien esi- ja alkuopettajat. Hankkeen tavoitteiden sisäistämisen lisäksi suunniteltiin yksikkökohtaisia yhteisiä nivelpäiviä ja niiden sisältöjä.

Elo-syyskuussa järjestettiin hankesuunnitelman mukaisesti ekaluokkalaisten portfolioesittelyt Kirkkonummella, Keravalla ja Tuusulassa. Esittelyn tavoitteena oli, että tuore ekaluokkalainen esittelee omalle alkuopettajalleen eskarivuoden digitaalista portfolioa ja merkityksellisiä dokumentteja. Ekaluokkalaiset olivat esittelystä innoissaan ja he olivat pohtineet jo etukäteen, mitä dokumentteja portfolioista esittelisivät. Kun lasten kanssa keskusteltiin, he olivat erittäin ylpeitä kansioidensa sisällöstä: dokumentit olivat merkityksellisiä ja he osasivat kertoa dokumenteista ja niiden taustoista todella paljon.

Esittelyn järjestämiseksi hankekoordinaattori lähetti viestin rehtoreille, joiden kautta vapaaehtoiset alkuopettajat etsittiin. Keravalla ja Tuusulassa opettajalle annettiin huoltajien luvalla oikeudet lapsen kansioon sen tarkastelemiseksi. Kirkkonummella taas hankekoordinaattori järjesti esittelytilaisuudet huoltajien luvalla samalla haastatellen lyhyesti esittelyssä olleita opettajia. Opettajien ennakkokäsitys digitaalisesta portfolioista oli muistojen tallentamisen väline. Esittelyjen jälkeen keskusteltiin siitä, miten portfolio voisi toimia koulussa lapsen itsearvioinnin välineenä. Opettajat kokivat esittelytilanteet informatiivisina ja mukavina yhteisinä hetkinä lapsen kanssa. Portfolio syvensi kuvaa lapsesta, lapsen kiinnostuksen kohteista sekä oppimisesta. Mikäli aikaresurssit ja ajankohta on mahdollista järjestää, voi lapsen portfolioesittely olla hyvä tapa syventää kuvaa lapsesta ennen koulunaloitusta perinteisen siirtopalaverin lisäksi.

Tuusulan hankkeen mallinnus koostui neljästä valmentavasta yhteiskehittämispäivästä ja Jyväskylän yliopiston toteuttamista kehittämistehtävistä, joihin vastattiin Pedanet-alustalla. Valmennuspäivien toteuttamisesta vastasi PRO koulutus- ja konsultoinnin Ulla Rasimus.

Suunnitelma yhteiskehittämispäivistä

Päivä 1	Päivä 2	Päivä 3	Päivä 4
<ul style="list-style-type: none"> • Käynnistyminen: Tavoitteen kirkastaminen, toteutustapa, edellytysten luominen, välineet ym. ja roolit • Mukaan lähtevien esiopetusyhmien ja luokkien lto:t ja opettajat ja päiväkodin johtajat ja rehtorit • elokuu 2018 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämispäivä: mahdollisuuksien mukaan kaikki esikouluryhmissä ja alkuopetuksen luokissa työskentelevät • syyskuu 2018 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämispäivä: mahdollisuuksien mukaan kaikki esikouluryhmissä ja alkuopetuksen luokissa työskentelevät • lokakuu 2018 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämistyön kokoaminen digiportfolion avulla toteutettavaksi nivelvaihtoyökaluksi • Mukaan lähtevien esikouluryhmien ja luokkien lto:t ja opettajat ja päiväkodin johtajat ja rehtorit • marraskuu 2018

Kuva 2 Suunnitelma yhteiskehittämispäivistä

Päivät toteutuivat seuraavasti 16.8. ½ pv, 21.9. , 29.10. , 15.11. koko valmennuspäivät ja 12.12.2018 päätösseminaari. Digitaalinen portfolio ja siihen liittyvä oppimaan oppimista tukeva reflektioivaa pedagogiikka on tapa toimia uuden varhaiskasvatussuunnitelman, esiopetuksen opetussuunnitelman, perusopetuksen ja taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman hengessä. Digitaalinen portfolio on oppimisen nivelvaiheita yhteen sitova käytännön sovellus.

Valmennuspäivissä oli myös mukana Diggaan mun digimatkaa -hankkeen koordinaattori Kirsi-Marja Heikkinen, TVT-ohjaaja Heidi Kajan ja Jyväskylän yliopiston projektitutkija Maria Alanko. Kaikkien yhtäaikainen läsnäolo mahdollisti osallistujien mahdollisimman hyvän tukemisen digitaalisen portfolion käyttöönotossa.

Tämä nivelvaiheen kehittämistyö tapahtui positiivisen pedagogiikan hengessä, missä lapsi mielletään aktiivisena toimijana ja merkitysten rakentajana. Positiivinen pedagogiikka kiinnittää katseensa lapsen osallisuuteen, vahvuuksiin ja myönteisiin tunnekokemuksiin ja sen tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia ja oppimista koulujen ja päiväkotien arjessa. Positiivinen pedagogiikka painottaa yhteisöllisen, myönteisen toimintakulttuurin merkitystä sosiaalisten suhteiden, oppimisen ja hyvinvoinnin rakentajina sekä myönteisiä tunteita oppimisen ja hyvinvoinnin voimavaroina. Kasvattajan tehtävänä on tunnistaa jokaisen lapsen vahvuudet sekä rakentaa kasvatuskumppanuutta huoltajien kanssa luottamuksellisessa ja arvostavassa vuorovaikutuksessa (Kumpulainen ym. 2015).

Digitaalisen portfolion sisältöjä käytetään osana lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa, ja sen avulla myös lapsen on mahdollista reflektoida ja arvioida omaa hyvinvointia, oppimista ja kehitystä. Digitaalisen portfolion tavoitteena on kehittää lapsen itsearvi-

ointitaitoja, kun hän harjoittelee jäsentämään omaa toimintaa, ajatuksia, tunteita ja oppimista (Ks. esim. Ouakrim-Soivio 2016). Digitaalisuudella pyritään edistämään lasten, varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien aktiivista ja joustavaa osallisuutta sekä keskinäistä vuorovaikutusta portfolion tuottamisessa ja tarkastelussa osana varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä.

Kummassakin tutkimuksessa viitataan lapsen kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja hyvinvointiin, mikä tapahtuu huomioimalla kolme ihmisen olemassaolon aluetta toiminta, ajatukset ja tunteet. Valmennuspäivissä nämä otettiin huomioon antamalla työkaluja ohjaavien kysymysten muodossa digitaalisen portfolion äärellä lapsen kanssa käytäviin reflektiivisiin keskusteluihin.

Valmennuspäivissä luotiin myös keskustellen esi- ja alkuopetuksen yhteistä nivelvaiheen toimintakulttuuria ja tavoitetilaa. Tämä tapahtui konkreettisesti alueen esi- ja alkuopettajien yhteisissä suunnittelukeskusteluissa. Koulun alkuopettajat ja lähipäiväkodin esiopettajat muodostivat toiminnallisen ryhmän, joka suunnitteli lasten kanssa toteutettavat digitaalisen portfolion yhteistyöpäivät. Päivät toteutettiin joko ulkona tai sisällä. Lapset pyrittiin ottamaan suunnitteluun mukaan. Oli ensiarvoisen tärkeää, että ryhmällä oli valmennuspäivissä aikaa keskustellen tutustua toistensa työhön ja toimintakulttuuriin ja tehdä konkreettista yhteisen toiminnan suunnittelua ja roolitusta ammattilaisten kesken. Päivissä oli myös aikaa arvioida yhteisten oppimispäivien toimivuutta ja sitä, mitä lapset ja mitä aikuiset oppivat. Osaamisen ja kokemusten jakamisen keskustelut sekaryhmissä olivat myös tärkeitä.

Valmennuspäivät toteutettiin Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehän mukaisesti. Kokemuksellisen oppimisen teorian perusparadigmat voidaan lyhyesti ilmaista kiteyttää kahteen periaatteeseen:

- 1) oppiminen rakentuu aina yksilön aikaisempaan tietoon eli hänen kokemushistoriaansa, josta kokemuksille löytyvät merkitykset.
- 2) oppiminen on tehokkainta ja johtaa mitä todennäköisimmin käyttäytymisen muutokseen, jos liikkeelle lähdetään problemaattisena koetun kokemuksen avoimesta kohtaamisesta ja sen tutkimisesta.

David Kolbin ja David Huntin kehittämää kokemuksellisen oppimisen kehää, eli Kolbin kehää, halkoo kaksi dimensiota: Vertikaalisen 'tiedostamisen' akselin ääripäissä ovat välitön aistikokemus ja kokemuksen tietoinen käsitteellistäminen. Horisontaalisella 'kokemusten muunta-

misen' akselilla puolestaan vallitsee pohdiskelevan havainnoinnin ja aktiivisen toiminnan välinen jännite. Vertikaalisen akselin toinen ääripää, aistikokemus, ei sisällä lainkaan analyytistä tutkimusta, vaan on omakohtainen, intuitiivinen ja tunnepainotteinen kokemuselämys. Toisessa ääripäässä eli tiedostetussa ymmärtämisessä tai käsitteellistämässä sijaitsee puolestaan looginen ajattelu. Horisontaalisella akselilla pohdiskelu- eli reflektiovaiheessa kokemus pyritään assosiatiivisesti liittämään aikaisempiin kokemusyhteyksiin. Testausvaiheessa puolestaan pyritään aktiivisesti luomaan sovelluksia.

Ensimmäisten valmennuspäivien aikana tuli runsaasti teknisiä kysymyksiä Pedanetin käytöstä, joihin erityisesti Heidi Kajan ja Kirsi-Marja Heikkinen vastasivat ja auttoivat konkreettisesti. Nämä tekniset seikat oli syytä ratkaista ensin, että kiinnostus digitaalisen portfolion pedagogiikkaan ja laadulliseen kehittämiseen olisi säilynyt. Yhteiskehittämisspäivien tärkeän osion muodosti Jyväskylän yliopiston Maria Alangon esittämät kehittämistehtävät ja tehtäviin liittyvät keskustelut.

Nivelvaiheen vuosikellon työstäminen oli oleellinen tehtävä jatkoa varten, että digitaalinen portfolio nivelvaiheen tiedonsiirron tukena jäisi rakenteisiin ja käytänteisiin. Tuusulan varhaiskasvatuksen asiantuntija Vesa Joronen kävi alustamassa työskentelyn linjauksia ja reunaehdoja mallin työstämistä varten. Hankkeen aikana saatiin valmiiksi aihio nivelvaiheeksi, mutta koonta valmiiksi Tuusulan malliksi jatkuu 2019 puolella.

Väliaikatehtävät olivat soveltavia ja havainnoivia. Jyväskylän yliopiston tehtävien lisäksi osallistujat muun muassa toivat mukana päiviin kuvia tai videoklippejä pedagogisista tilanteista, jotka liittyivät digitaalisen potfoliotyöskentelyyn.

2018 syksyn aikana saatiin luotua hyvä pohja esi- ja alkuopetuksen digitaalisen portfolion yhteistyöhön ja nivelvaiheen tiedonsiirtoon. Vahvistamista tarvitaan tulevan mallin levittämiseen yleiseksi tuusulalaiseksi malliksi. Nyt yhteistoiminta ja digitaalisen portfolion työstäminen nivelvaiheen tukena on riippuvaista toteuttavista henkilöistä ja heidän esimiestensä tuesta.

Liite1

Tuusulan valmennusprosessin suunnitelma toukokuussa 2018

Vertaisryhmätapaaminen	Kesäkuu 7.6.	Vertaisryhmätapaaminen esiopetusryhmille
Portfolioesittely	Elokuun koulun aloitus	Ekaluokkalainen ja alkuopettaja → kerätään opettajien kokemuksia → koulun kansio, luvat perheiltä
Esi- ja alkuopetuksen yhteiset nivelvaihepäivät	Elokuu-marraskuu	Esiopetus ja alkuopetusryhmien yhteiset toiminnalliset päivät portfolio-työskentelyn äärellä / HEIDI
Alkutapaaminen Orientaatiotehtävän ohjeistus tällä kerralla	16.8. klo 13-16	Yhteinen tapaaminen esi- ja alkuopettajat. Pedanet.
1 Digitaalinen portfolio-työskentely: Orientoituminen	Syyskuu 21.9. Koko päivän koulutus hankeryhmien henkilöstölle	Huoltajien osallisuus-koulutus
2 Lapsen digitaalinen portfolio kasvattajan työvälineenä ja siltana eskarista kouluun	Lokakuu 29.10. Koko päivän koulutus hankeryhmien henkilöstölle ja esimiehille	Yhteinen tapaaminen kehittämistehtävän merkeissä
3 Nivelvaiheen suunnitelma (kehittämises-sion yhteydessä)	Marraskuu 15.11. Koko päivän koulutus hankeryhmien henkilöstölle ja esimiehille	Yhteinen tapaaminen kehittämistehtävän merkeissä
12.12.	Kerava 8-16	Loppuseminaari kaikille DMD-hankkeeseen osallistuneille

Digitaalisen portfoliotyöskentelyn hyvät käytänteet alle 3-vuotiaiden ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kanssa

Maria Alanko, Jyväskylän yliopisto & Kirsi-Marja Heikkinen, hankekoordinaattori

Diggaa mun digimatkaa –hankkeen toisen vaiheen yhtenä tavoitteena oli kerätä hyviä käytänteitä liittyen portfoliotyöskentelyn soveltamiseen alle 3-vuotiaiden kanssa ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kanssa. Käytänteitä voi poimia myös raportin muista luvuista (esim. Alanko), mutta tähän lukuun olemme koonneet yhteen hankkeen koko kehittämisprosessin aikana löydettyjä hyviä käytänteitä. Käytänteiden joukosta lukija voi löytää käytännön tason vinkkejä työskentelyn eri vaiheiden toteuttamiseen omassa lapsiryhmässään.

Tablettien käyttö digitaalisessa portfoliotyöskentelyssä - hyvät käytänteet

- Vähintään kolme toimivaa ja ajantasaista tablettia per lapsiryhmä
 - o Esiopetuksessa parhaimmaksi koettiin tabletti kolmea lasta kohden
- Tablettien nimeäminen tai numerointi
 - o Lapsiryhmälle tai kasvattajalle
- Dokumenttien järjestäminen tabletin muistissa lapsen nimellä nimettyyn kansioon ennen valikointihetkeä
- Tabletin etusivulle kansio, johon suoralinkki jokaisen lapsen omaan Peda.net-kansioon
- QR-koodi lapsen omasta kansioista lapsen lokerikkoon: lapsi pystyy itse menemään omaan kansioonsa tabletilla sen avulla
- Tabletti aina sisäänkirjautuneena Peda.nettiin päiväkodin tunnuksilla
- Portfolion alakansiot minimiin ainakin alkuun: esim. lapsen blogi, kädentaidot, kotikuulumiset
- Tabletit laitetaan lataukseen illalla: ovat ladattuja aamulla ja käytettävissä – aamuvuorolainen tarkistaa laitteiden kunnon
- Emojien käyttö kansioiden nimeämisessä: lapsi tunnistaa helpommin oman kansion sekä sen alakansiot toisistaan
- Tabletit arjessa lapsiryhmän tiloissa lasten saatavilla
- Sovitaan lapsiryhmässä lasten kanssa yhdessä pelisäännöt tablettien käyttöön

Kirkkonummi: alle 3-vuotiaat

Kasvattaja

Alle 3-vuotiaiden portfoliotyöskentelyssä kasvattajalla on olennainen rooli prosessin eri vaiheissa, sillä nuorimmat lapset vasta harjoittelevat portfoliotyöskentelyä ja siihen liittyvää keskusteluun ja pohtimiseen kannustavaa kulttuuria. Näin ollen on luonnollista, että työskentelyn onnistumisen kannalta tärkeää on seuraavat kasvattajiin liittyvät tekijät:

- Myönteinen asenne työskentelyprosessia kohtaan
- Tiimin keskinäinen kommunikaatio
- Koko tiimin sitoutuminen

Nämä tekijät mahdollistivat työskentelyn suunniteltujen hetkien lisäksi spontaaneina hetkinä.

Suunnittelu

Työskentelyn suunnittelu ja työn jakaminen kasvattajien kesken mahdollistavat työskentelyn toteutumisen organisoidusti, lapsen yksilöllisen huomioinnin ja lapsen osallisuuden. Nuorimpien lasten kohdalla seuraavat tekijät koettiin olennaiseksi suunnittelun näkökulmasta:

- Toiminnan suunnittelu viikkotasolla pienryhmien kautta
 - Saman kasvattajan sitoutuminen ja osallistuminen yhden lapsen koko portfolioprosessiin
 - Lapsihavainnointi: helpompi tulkita lapsen reaktioita ja havaita lapsen mielenkiinnonkohteita
 - Vanhoista tavoista luopuminen tuo aikaa digitaaliselle portfolioille: esim. perinteisistä kasvun kansioista, paperisista kuvista ja erillisistä kuukausikirjeistä, aamupäivän ulkoiluhetkestä kerän viikossa
- ⇒ Mistä sinä olet valmis luopumaan tai muuttamaan totutussa arjessa?

Dokumentointi

Käytetyin väline dokumentoinnissa on tablettitietokone, jota pienimpienkin lasten on helppo käyttää. Jotta lapsi voi itse dokumentoida, tulee hänellä olla tieto ja taito: Dokumentointi on hyvä aloittaa lapsen kanssa yhdessä harjoitellen perustaitoja: valokuvaamista ja videointia, sekä dokumentoinnin mahdollisuudesta on hyvä muistutella lasta ajoittain. Kaikista nuorimpien lasten kohdalla myös aikuinen voi dokumentoida ilman lapsen erillistä sanallista pyyntöä. Dokumentoinnissa hyväksi havaittuja käytänteitä alle 3-vuotiaiden lasten kanssa olivat:

- Tallennetaan enemmän lyhyitä videonpätkiä: kertovat enemmän kuin kuvat
- Kuvaamisen harjoittelu ja aloittaminen ohjeistetusta kuvaamisesta: esim. lempileikki
- Päivittäin arjen tilanteissa, mutta varottava ”ylidokumentointia”

Valikointi, reflektointi ja itsearviointi

Nämä kaikki kolme vaihetta – valikointi, reflektointi ja itsearviointi – kytkeytyivät toisiinsa alle 3-vuotiaiden ryhmissä. Niiden yhteisenä tekijänä on ajattelun taitojen harjoittelu. Tässä harjoittelussa tärkeää oli kiireettömien niin sanottujen ”tuumailuhetkien” mahdollistaminen ja koko lapsiryhmän lämmin ja hyväksyvä ilmapiiri. Näissä tuumailuhetkissä korostui kasvattajan sensitiivisyys, sylittely ja aikuisen sanoittaminen.

- Tuumailu tapahtumahetkellä: lasten kommentit dokumenteista voidaan kirjata paperille, josta myöhemmin portfolioon (HUOM! Tämän lisäksi tärkeää palata dokumentteihin myöhemmin yhdessä tarkastelemaan dokumenttien osoittamaan oppimista ja kehitystä)
- Tuumaustauon järjestäminen mahdollisimman nopeasti tapahtuman jälkeen
- Erilaisten sovellusten hyödyntäminen lapsen reflektion tallentamiseksi: esim. lapsen puheen kytkeminen BookCreatorilla lapsen valitsemaan kuvaan
- Tunnetason pohdinnan tueksi tunnekortit
- Tuumailun järjestäminen
 - Yksi kasvattaja tuumaustauolla yhden lapsen kanssa aamupiirin aikaan
- Opettajalle varattu portfoliotyöskentelyyn SAK-aikaa puol tuntia/vko

Esittely ja jakaminen

Esittelyssä ja portfolion jakamisessa olennaista on suunniteltujen hetkien lisäksi tarjota lapselle mahdollisuus spontaaniin omaehtoiseen portfolion ja kuvien katseluun. Lapsen dokumenttien tarkastelu tukee lapsen kerrontaa päivästä.

- Pienissä ryhmissä kuvien katsominen ja kommentointi
 - o Aamupiirissä, välipalaketkellä
 - o Välineenä televisio tai älytaulu
- Lapselle merkityksellisten dokumenttien tarkastelu
- Yhdessä katseltavien dokumenttien määrä on hyvä rajata
- Nuorimmille lapsille tärkeimpiä olivat kuvat omasta itsestä ja videot lapsen arjesta
- Portfolion toimiminen reissuviikkona: päivitetään tiheämmin, ja käytetään apuna päivästä kertomisessa huoltajille
- ”Viikon tähti” = yksi lapsi saa esitellä kansiotaan omalla viikollaan kaikille

Huoltajien osallisuus

Hanketapaamisissa pohdittiin huoltajien osallisuutta ja kuinka sitä voitaisiin kannatella. Kasvattajat kokivat huoltajien mukaan saamisen vaihtelevana ja työskentelyn aloitusprosessin hitaana. Eniten hitautta aiheuttivat julkaisuluvat ja Peda.net-alustan haasteet. Kasvattajien oman työskentelyn aloitus ja samanaikainen huoltajien tukeminen koettiin vaikeana ja kasvattajien työskentelyn ennakointi oli tekijä, jota jatkossa toivottiin. Lapsiryhmissä oli kuitenkin löydetty erilaisia tapoja aktivoida ja tarjota osallisuuden mahdollisuuksia huoltajille. Huoltajien osallisuudesta digitaalisessa portfolio työskentelyssä ja tässä hankkeessa voi lukea tarkemmin tämän Virpi Kotilaisen kirjoittamasta luvusta tässä raportissa.

- Erilaiset pienet kotitehtävät
- Perhekuvan tallentaminen heti alussa kansioon ja sen katselu lapsen kanssa päiväkodissa
- Lapsiryhmän tiedottamisen keskittäminen portfolio työskentelyssä käytettävälle alustalle: suuntaa vanhempien kiinnostuksen kyseiseen alustaan
- Ryhmän päiväkirjasivun käyttöönotto peda.netissä: yhdessä lasten kanssa arjen ja oppimisen kuvaaminen
- Vanhempainillat, joissa keskitytään peda.nettiin
- Ns. klinikat eli vanhempien opastukseen varattu aika, johon voi tulla ilmoittautumatta esimerkiksi hakiessa lasta päiväkodista
- Työskentelyn esittely aloituskeskusteluissa ja kotikäynneillä: malliportfolio, peda.net-alusta ja päiväkirjasivu, julkiset esittelykansiot ryhmätilasta peda.netissä

Digitaalisen portfolion hyödyntäminen

Portfolioita voidaan hyödyntää kaikkien lasten tavoin myös nuorimpien lasten vasu-keskusteluissa, sekä lapsiryhmän toiminnan arvioinnissa ja suunnittelussa. Portfolio työskentelyä tulisi

arvioida säännöllisesti tiimissä. Tässä hyvä apuväline on tyhjennetyn mallin (Alanko tässä raportissa) täyttäminen joko kokonaan tai kohdentuen yhteen kehittämistyötä vaativaan kohtaan.

Kerava: eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset

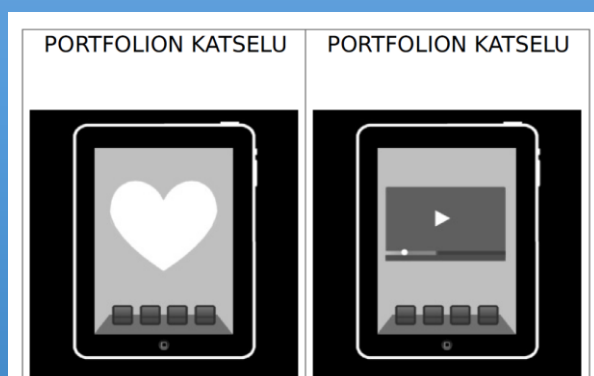
Digitaalisen portfolion hyödyntäminen

Monipuoliset dokumentit tuovat esille lapsen vahvuuksia, oppimista ja taitoja tilanteessa, jossa lapsen kielitaito on kehittymässä. Digitaalista portfoliota olisi tärkeää käyttää tukena vasu- ja leopskeskusteluissa, moniammatillisissa tapaamisissa sekä siirtymissä toiseen päiväkotiin tai esiopetuksesta kouluun. Digitaalinen portfolio voi kertoa lapsesta; mikä on hänelle merkityksellistä, kiinnostavaa ja tärkeää ja mitkä ovat vahvuudet, joiden kautta häneen lähteä tutustumaan. Parasta olisi, jos lapsi itse voisi esitellä oman kansionsa. Aktiivisesti työstetty digitaalinen portfolio voi toimia lapsen reissuviikkona tukien kodin ja päiväkodin välistä kommunikointia.

Kasvattaja

Kasvattajan on tärkeää nähdä oman vuorovaikutuksensa malli ja pyrkiä ymmärtävään ja hyväksyvään vuorovaikutukseen. Kasvattajan tehtävä on muokata työskentelyprosessia ja tehdä ratkaisuja lapsen parhaaksi, jotta hänen on mahdollista esiintyä myönteisesti vahvuuksien kautta. Kasvattajan tehtävä on luoda lapselle mahdollisuuksia.

- Sensitiivinen kasvattaja = rauhallinen, kannustava, motivoiva ja läsnä
- Kahdenkeskinen rauhallinen aika
- Pyrkimys luoda lapseen luottamuksellinen suhde
- Kuvatuen käyttäminen: lapsi voi kertoa sen avulla haluavansa katsoa omaa digitaalista portfoliotaan

Suunnitelmallisuus

- Portfolioviikko: muu toiminta pientä ja nopeaa
- Toiminnan suunnittelu viikkotasolla
- ”Pedanetlapset” kasvattajille ja jaetut pedanet-viikot: kyseinen kasvattaja oman pedanet lapsensa kanssa kerran viikossa läpi portfolioa

Dokumentointi

Dokumentointi on lapselle väline ilmaista itseään ja toiveitaan. Lasta voidaan pyytää kuvaamaan asioita ja esineitä, joista on kiinnostunut ja jota haluaa toteuttaa. Näin lapsen on kielestä huolimatta mahdollisuus osallistua, valita ja kokea toimijuutta. Dokumentointi tekee lapsen näkyväksi ja tukee käsite- sekä sanavaraston kertymistä. Dokumentointi toimii lapsen kielenä, jos kieltä ei ole tai kertominen jännittää.

- Säännöllisyys ja useat toistot
- Laitteiden saatavilla olo ja mahdollisuus hyödyntää niitä
- Dokumentit kotoa omasta kulttuurista: ylpeys omasta alkuperästä ja identiteetin vahvistuminen
- Lasten omaehtoinen kuvaaminen esitetään päiväkodin toimintaan kuuluvana normaalina toimintana
- Reissuvihko: päivitetään portfolioa tiheään tahtiin päivittäisistä tapahtumista ja hyödynnetään dokumentteja kommunikoinnin tukena
- S2 opettaja dokumentoi ja siirtää omasta tabletistaan dokumentit ryhmien tabletteihin

Valikointi, reflektointi ja itsearviointi

Valikoinnin ja reflektoinnin toteutumisen kannalta tärkeintä on prosessi, joka on luottamuksen syntyminen kasvattajan ja lapsen välillä. Valikointi ja esittely ovat aluksi sanoittamista, aikuisen ohjaamaa mutta sensitiivistä vuorovaikutusta lapsen kanssa. Sensitiivinen, lämmin kohtaaminen on kaiken avain. Lapsella voi olla erilainen side eri kasvattajiin ja tämän rohkea hyödyntäminen on tärkeää lapsen luottamuksen rakentamisen kannalta. Arkaa, vähän puhuvaa lasta voi rohkaista dokumenttien valikointi ja tarkastelu yhdessä ystävän ja kasvattajan kanssa. Tämä mallintaa työskentelyä ja voi kannustaa lasta puhumaan.

- Tuumaustaot ulkoilu- ja lepohetkikoina
- Pienryhmissä tai pareittain
- Kahdenkeskinen aika
- Aikuinen tutustuu lasten portfolioihin ja dokumentteihin ennakkoon → valintojen teko ja reflektointi sujuvampaa
- Vahvuuksien sanoittaminen
- Kahdenkeskinen tuumailu mukavan yhteisen tekemisen lomassa

Esittely

Dokumenttien esittely tekee lasta näkyväksi itselleen ja muille. Se auttaa pääsemään ryhmän jäseneksi tuomalla esille kiinnostuksen kohteita ja vahvuuksia, jotka kielen haasteiden takia voisivat jäädä näkymättä. Esittelyn alkuvaiheessa aikuinen sanoittaa ja tukee lapsen kertomaa, jotta hän ei jää tilanteeseen yksin. Lapsen persoonallisuus tulee aina ottaa huomioon, kun dokumenttien esittelyä järjestetään. Esittely voi tuoda lapselle näkyväksi taidon ja sen oppimisen. Lapsi hahmottaa esimerkiksi videolta, miten luistelupotkun oppiminen vauhdittaa menoa tai mitä lapsen on tarvinnut tehdä, oppiakseen ottamaan itse keinussa vauhtia.

- Pienryhmissä enintään 6-7 lapsen ryhmissä: ystävät voivat esittää kysymyksiä
- Kerran viikossa kolme lasta esittelee oman kansioista yhteisellä kokoontumisella
- Synttärarit, joulukalenteri, jouluku- ja kevätjuhlat
- Koko ryhmän yhteiset katseluhetket aina yhteisen projektin jälkeen

Huoltajien osallisuus

Seuraavat tekijät koettiin Keravalla tukevan parhaiten eri kieli- ja kulttuuritaustaisten huoltajien osallisuutta:

- Hyvä tekninen alkuopastus ja työskentelyn esittely esimerkiksi tulkkikeskustelussa
- Perheiden osaamisen ja mahdollisuuksien kartoittaminen työskentelyn alkaessa
- Säännöllinen päiväkodin dokumentointi ja työskentelyn arjessa esillä pitäminen
- Digitaalinen portfolio aina Vasu/leops-keskustelujen tukena ja lapsen osaamisen ilmentäjänä
- Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kansioiden ”ylimääräiset” katseluhetket, mikäli yhteistä kieltä on vähän ja päiväkodin arjesta kertominen vaikeaa. Kerrotaan kuvin ja videoin.
- Lapsen portfolio ”reissuvihkona”. Aktiivisempaa päivittämistä lapsen kansioon, mikäli perheen kanssa vähän yhteistä kieltä. Tämä tukee lapsen kerrontaa päivästä omalla äidinkielellä.
- Perheiltoja / laitteiden kotikäyntejä huoltajien kotityöskentelyn ja Pedanetin sisällön katselun mahdollistamiseksi.
- Pienten kotitehtävien ohjeistaminen perheille
- Portfoliotyöskentelyyn liittyvän tehtävän kytkeminen osaksi joulutapahtumaa: esim. joului- nen perhepotretti ja sen lisääminen portfolioon

Hankkeen TVT-ohjaus

Tvt-tukihenkilönä diggaa mun digimatkaa hankkeessa

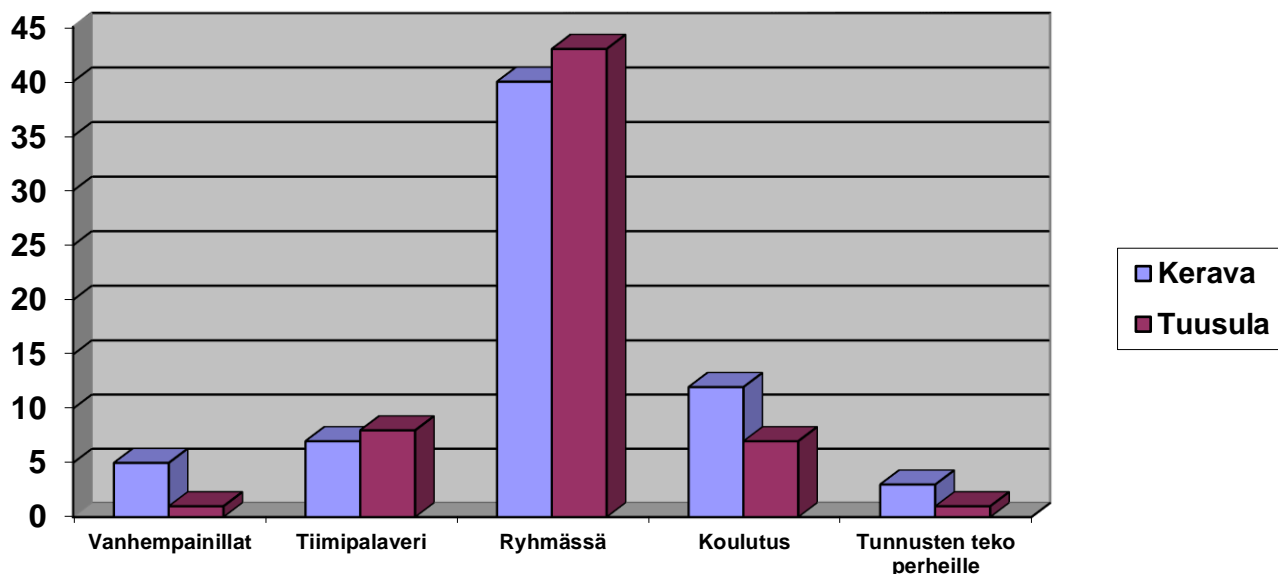
Heidi Kajan, tvt-ohjaaja, Kerava ja Tuusula

Diggaa mun digimatkaa jatkohankkeen käynnistyessä Keravalta mukaan lähti kaksi uutta taitoa, joilla ei ollut aikaisempaa kokemusta digitaalisesta portfolio työskentelystä. Tuusulassa lähti myös mukaan kaksi uutta esiopetusryhmää, jotka eivät olleet hankkeen 1.vaiheessa mukana. Kevään aikana keskityimme ryhmissä teoreettisen viitekehyksen luomiseen; mitä hankkeessa oli tehty 1.vaiheessa; mikä on kasvunkansio, mitä sinne laitetaan? Milloin sitä tehdään? ja tutustuimme peda.net alustaan ja sen käyttöön. Kevään aikana kartoitimme myös ryhmien kasvattajien teknisiä taitoja ja keskustelimme koulutus toiveista ja tarpeista ryhmän näkökulmasta.

Keskityin kevään ja kesän aikana kouluttamaan henkilöstöä: harjoittelimme sovellusten käyttöä, mm. green screen, tutustuimme peda.net alustaan ja harjoittelimme alustalla toimimista. Loimme henkilöstölle tunnukset ja avasimme ryhmien sivut. Kesäkuussa siirrettiin eskarilaisen portfoliot koulun alle luotuun uuteen kansioon ja jaettiin tieto perheille tästä.

Lähituki

Hankkeen aikana tvt-tukihenkilönä vierailin ryhmissä noin 90 kertaa. Suurin osa käynneistäni oli lähituen antamista ryhmässä. Ryhmässä ollessani dokumentoin/lapset dokumentoivat tuellani, tein valikointi- ja reflektointi -vaihetta yksittäisten lasten kanssa tai olin mukana esittelyssä. Osallistuin ryhmän normaaliin arkeen ja mukautin toimintaani ryhmän tarpeisiin sopivaksi. Harjoittelimme mm. book creator -sovelluksen käyttöä muutamassa esiopetuksen -ja alkuopetuksen yhteistyöpäivässä. Pääsääntöisesti olin ryhmässä joko aamupäivän tai iltapäivän (n.3h/kerta). Jotkut käynnit olivat pidempiä, kun niihin yhdistyi osallistuminen tiimipalaveriin.

Kuva 3 Lähitukikäynnit

Osallistuin vanhempainiltoihin Keravalla viisi kertaa ja Tuusulassa kerran. Teimme kesän aikana Nora Talluksen kanssa vanhempainillan videoinnin, joka ladattiin Keravalla intraan ja saman videon jaoin myös Tuusulaan ja tarjosin sen käyttöä vanhempainilloissa. Henkilöstön koulutus tapahtui Tuusulassa pääosin tiimipalavereissa, mutta Keravalla järjestin syksyn aikana neljä koulutusiltapäivää, joiden sisällöt olivat:

- 1) Peda.net -alustan käyttö
- 2) Dokumentointi
- 3) Valikointi -ja reflektointi
- 4) Digitaalinen portfolio työn arvioinnin ja kehittämisen välineenä

Koulutukset olivat avoimia kaikille Keravalaisille porfolioryhmille ja niissä oli keskimäärin 40 osallistujaa/koulutus. Koulutuksessa ryhmät saivat kehittämistehtäviä, joita he tekivät ryhmissään koulutusten välissä. Kehittämistehtävät ladattiin niille varatuille sivuille peda.net -alustalle. Järjestin huoltajille vanhempainiltojen lisäksi muutamia peda.net -tunnusten teko aamu/iltapäiviä, jolloin olin paikalla ryhmässä ja annoin lähikoulutusta huoltajille sekä osallistuin tulkkikeskusteluun, jossa loimme perheelle tunnukset palveluun. Lisäksi useampi huoltaja oli yhteydessä puhelimitse/sähköpostitse/peda.net -palvelun kautta ja ratkoimme ongelmia sitä kautta.

Henkilöstöä varten loimme Peda.netiin myös infosivuston, jonne tallennettiin kaikki huoltajille jaettavat dokumentit ja ohjeet sekä henkilöstöä koskevat ohjeet ja lomakkeet. Nämä sivut olivat avoimet kaikille käyttäjille. Lisäksi loimme sivulle malliportfolion, joka toimi henkilöstön

työvälineenä, kun he kertoivat uusille perheille digitaalisen portfolion ajatuksesta ja tukivat perhettä portfolion käyttöönotossa.

Koska uusia aloittavia ryhmiä oli vain muutama, ei tukea tunnusten tekoon kentällä syksyllä tarvittu niin paljon kuin aiemmin, sillä suurimmalla osalla oli jo tunnukset. Teimme kesän aikana myös muutamia muokkauksia sivustoille, mm. Keravalla avasimme julkiseksi kaikki päiväkodit ja vanhemmat pääsivät sisään ryhmään erillisellä liittymispyynnöllä. Tämä helpotti kasvattajien työtä, kun ei tarvinnut enää perhettä erikseen ryhmään liittää ja lähettää heille linkkiä sivustolle. Sovimme tässä vaiheessa päiväkotien etusivujen sisällöistä yhteisesti, sillä sivustot olivat nyt julkiset kaikille internet käyttäjille.

Arviointi

Henkilöstökyselyn perusteella haasteeksi nousivat sovellusten käyttötaidot. Digitaalisen portfoliotyöskentelyn näkökulmasta tämä voisi tarkoittaa videoiden editointia ja pakkaamista. Kävin läpi videoiden editointia ryhmän henkilöstön kanssa, silloin kun tarve editointiin ilmeni läsnä ollessani. Tableteissa on monia muita sovelluksia, joiden käyttö voi olla haastavaa ilman koulutusta, mutta ne eivät ole välttämättömiä digitaalisen portfoliotyöskentelyn näkökulmasta. Videoiden pakkaamisohjelma on mielestäni oleellinen, kun viedään portfolioalustalle isoja tiedostoja. Keravalla henkilöstölle on jaettu kirjalliset ohjeet pakkaamisohjelman käyttöön. Isojen (pakkaamattomien) videotiedostojen lataaminen kestää todella kauan ja jatkossakin tulisi huomioida kuinka kasvattajia ja huoltajia tuetaan videotiedostojen pakkaamisen suhteen, sillä se on merkittävä seikka työn sujuvuuden kannalta. Lisäksi jatkossa tulee huomioida peda.net -alustan haaste siinä, että se ei toista mitään videotiedostoja internet explorer -selaimen kautta.

Lähes kaikki henkilöstökyselyyn vastanneet kokivat, että laitteet ovat ryhmissä lapsia varten. Suurin osa vastanneista kertoi, että 70% aikuisista dokumentoi lapsia viikoittain ja 40% vastaajista koki, että lapset dokumentoivat noin kerran kuukaudessa. Pyrin lähikoulutuksella mallintamaan lasten dokumentointia, mutta haasteeksi nousi, että aina toteutettava toiminta ei ollut sellaista, jota olisi voinut konkreettisesti dokumentoida, kuten musiikkitunti. Koko ryhmän toiminnan dokumentointia haastoi myös lasten kuvausluvut, kun minulla dokumentoijana ei ollut tietoa vaihtuvien lapsiryhmien lasten luvista. Tulevan työskentelyn näkökulmasta voisi miettiä, kuinka oleellista on kysyä kuvauslupaa. Kuvaaminen on osa peruspedagogista toimintatapaa, joten riittäisikö, että jatkossa kysyttäisiin julkaisulupa? Kyselyn vastaukset

vahvistavat havaintojani siitä, että dokumentointi on vielä ryhmissä aika aikuisjohtoista, mitä perustellaan sillä, että lapset (ja perheet) haluavat itsekin näkyä kuvissa.

Tvt-tukihenkilön työ oli lähikouluttajana tuen antamista ja sen vastaajat kokivat merkitykselliseksi. Mielestäni työtä ei niinkään haastanut käyttötaidot vaan asenne. Tvt-tukihenkilö oli ryhmän ulkopuolinen henkilö ja koin, että minun oli helppo keskustella työtä estävistä tekijöistä. Tämä taas voi tuntua hankalalta niistä, jotka työskentelevät vakituisesti tiimissä.

Tuusulassa Peda.net -alustalle siirrettiin syksyllä tulevien ekaluokkalaisten portfoliot. Koulu kuitenkin koki, että alusta ei palvele heitä, joten osa Tuusulan kouluista siirtyi tekemään digitaalista portfolioa toiselle alustalle. Näin ollen sisältöä perheille avattuihin ja heidän ylläpitämiin Peda.net-portfolioihin ei tullut. Kouluilla tablet-laitteiden määrä ja laitteiden lainaaminen haastavat digitaalista portfolio työskentelyä. Yksittäisillä luokilla ei ole omia tabletteja, vaan ne täytyy varata etukäteen. Tämä järjestely poissulkee spontaanin, lapsilähtöisen dokumentoinnin mahdollisuuden ja rajaa työskentelyn aikuisen ennalta varaamiin hetkiin. Varhaiskasvatuksessa on parempi tilanne, sillä laitteet ovat jatkuvasti saatavilla ja käytettävissä.

Nyt kun lähitukea on ollut runsaasti saatavilla, on henkilöstö voinut liaksi tuudittua siihen, esimerkiksi huoltajien haasteiden kohdalla. Tästä syystä henkilöstön vastuu omasta Peda.net-

alustan hallinnasta on voinut jäädä taka-alalle. Ne ryhmät, joissa jollakin henkilökunnan jäsenistä on vahva osaaminen Peda.net alustan käytön ja portfolio työskentelyn suhteen, ovat saaneet perheitä hyvin mukaan työskentelyyn. Tuki ei noissa ryhmissä perustu yhden ihmisen käyntiin, vaan tukea ja tsemppausta saa arjessa päivittäin. Tämä on tavoitetila: henkilöstön pitäisi aktiivisesti nähdä oman roolinsa merkitys mm. eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kohdalla.

Digitaalisuus on rikkaus kasvunkansio työskentelyssä ja kaikki vastaajat kokivat, että se tuo lisäarvoa lapsen kasvunkansioon. Dokumentointi alkaa olla jo ryhmillä hyvin hallussa, mutta ajankäytöllisesti edelleen haasteen tuo lapsen valikointi -ja esittelyvaiheen mahdollistuminen.

TVT-ohjaajana Kirkkonummella

Jani Kuosmanen, tvt-ohjaaja, Kirkkonummen kunta

Suunnittelu

Suunnitellessamme hankeryhmille portfoliotyöskentelyn aloitusvaiheen koulutusta ja tukea kiinnitimme erityistä huomiota Peda.net-verkkopalveluun, jossa lasten portfolioita säilytetään, ja jossa työskentely myös osittain tapahtuu. Verkkopalvelu oli käytännön tasolla suurimmalle osalle hankeryhmien henkilökunnasta entuudestaan vieras.

Portfoliotyöskentelyssä tarvittavien muiden perustaitojen katsottiin olevan jo valmiiksi sillä tasolla, että portfoliotyöskentelyn aloittaminen oli mahdollista. Muilla perustaidoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi erilaisten dokumenttien, tilanteiden, ja lasten töiden digitalisointia kameralla, skannerilla tai mobiililaitteella sekä digitaalisten tiedostojen säilyttämisestä ja siirtämistä laitteesta toiseen.

Peda.net-verkkopalvelun osalta palvelun julkisuuden hallinta sekä varsinainen dokumenttien kanssa työskentely (portfoliosivujen kokoaminen) muodostivat omat selkeät ja toisistaan erottuvat koulutukselliset kokonaisuutensa. Julkisuuden hallintaan liittyvät palvelun toimintojen, asetusten ja logiikan tuntemisen lisäksi suunnitellut käytännöt ja prosessit, joiden mukaisesti henkilökunta liittyy vanhemmat lapsensa portfoliosivulle.

Tuki ja ohjaus

Ryhmiä tueksi valmistimme tukisivuston, johon kokosimme kaikki portfoliotyöskentelyn aloitusvaiheessa ja Peda.net-palvelun käyttöönotossa tarvittavat ohjeet (<https://peda.net/hankkeet/dmd/kirkkonummi/ohjesivut>). Koska henkilökunnan täytyy tarvittaessa pystyä puolestaan tukemaan ja ohjaamaan vanhempia Peda.net:in käyttöönotossa, palvelee julkinen tukisivusto samalla myös tätä tarkoitusta. Videoiden ja muun ohjemateriaalin avulla henkilökunnalla on ollut mahdollista kehittää portfoliotyöskentelyssä tarvittavaa teknistä osaamistaan työskentelyalustan osalta myös omatoimisesti.

Elokuun etukäteen aikataulutetun lähituen lisäksi hankeryhmien oli mahdollista sopia erikseen muusta, yksilöidymmästä Peda.net:iin sekä portfoliotyöskentelyn liittyvästä tuesta ja ohjauksesta. Teknistä tukea on ollut tarjolla myös puhelimen ja sähköpostin välityksellä. Tyypillisesti tukipyynnöt ovat liittyneet ryhmän ja lasten portfoliosivujen julkisuusasetuksiin ja vanhempien hankaluuksiin löytää oikeat sivut.

Koulutus

Digitaalisessa portfolio työskentelyssä tarvittavia TVT-tietoja ja -taitoja päätimme kouluttaa työpajamallilla suurempien massakoulutusten sijasta. Joka torstai eri päiväkodeissa pidettävän Peda.net- ja portfolio työpajan eduksi katsoimme toteutustavan joustavuuden: päiväkotien henkilökunnan oli mahdollista suunnitella työpajoihin osallistumista koko syksyn ajalta etukäteen.

Varsinainen Peda.net:in käyttöönoton ohjaus toteutettiin elokuun aikana lähituki-periaatteen mukaisesti paikan päällä hankeyksiköissä: hankkeen koordinaattori sekä varhaiskasvatuksen TVT-ohjaaja kiersivät työparina yksiköissä auttamassa henkilökuntaa Peda.net-käyttäjätunusten luomisessa, päiväkodin ja ryhmien Peda.net-sivujen valmistamisessa sekä erityisesti ryhmän sivujen julkisuusasetusten määrittämisessä. Kukin käynti kesti ajallisesti kahdesta kolmeen tuntia.

Taulukko 6 Lähituen aikataulu, elokuu 2018

2.8 Köpaksen päiväkot	3.8 Kartanonrannan päiväkot	6.8 Vuorenmäen päiväkot	6.8 Koskentorin päiväkot
7.8 Kolsarin päiväkot	8.8 Finnsbackan päiväkot	8.8 Neidonkallion päiväkot	13.8 Nissnikun päiväkot
14.8 Sepänkannaksen päiväkot	14.8 Kantvikin päiväkot	15.8 Lapinkylän päiväkot	15.8 Haapajärven päiväkot

Taulukko 7 Peda.net- ja portfolio työskentelyn työpajojen aikataulu

9.8 Köpaksen päiväkot	16.8 Finnsbackan päiväkot	23.8 Vuorenmäen päiväkot	30.8 Nissnikun päiväkot
6.9 Neidonkallion päiväkot	13.9 Koskentorin päiväkot	20.9 Hommas daghem	27.9 Prästgårdsbackens daghem
4.10 Sjökulla daghem	11.10 Masalan päiväkot	18.10 Sepänkannaksen päiväkot	25.10 Haapajärven päiväkot
1.11 Kartanonrannan päiväkot	8.11 Jolkbyn päiväkot	15.11 Vuorenmäen päiväkot	22.11 Köpaksen päiväkot
29.11 Gesterbyn päiväkot	13.12 Koskentorin päiväkot		

Työpajoja varten ei suunniteltu valmista ohjelmaa, vaan sisältö rakentui osallistujien osaamisen, kulloisenkin tarpeen sekä ajankohtaisten kysymysten varaan. Tämän takia työpajojen sisältö pääsi myös luonnollisesti kehittymään syksyn kuluessa ja henkilökunnan osaamisen lisääntyessä.

Vaikka työpajoissa keskityttiin ennen kaikkea portfoliosivujen sisällönhallintaan, kerrattiin työpajoissa etenkin alkusyksystä myös Peda.net:in julkisuuden hallintaan liittyviä aiheita. Työpajat tarjosivat henkilökunnalle myös tilaisuuden keskustella portfolio työskentelyyn liittyvistä käytännön teknisistä haasteista sekä niiden ratkaisemisesta. Tarvittaessa työpajoissa täydennettiin Peda.net:in ohella myös TVT-välineisiin tai tiettyihin hyödyllisiin mobiilisovelluksiin liittyviä taitoja.

Arviointi

Diggaa mun Digimatkaa –hankkeen toisen vaiheen henkilöstökyselyn Kirkkonummen vastaajista 78% (N=23) ilmoitti kunnan tarjoaman tietoteknisen koulutuksen helpottaneen digitaalista portfolio työskentelyä omassa lapsiryhmässä. Hankeryhmille tarjottu koulutus ja tuki toteutuivat syksyn aikana alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Irrrottautuminen lapsiryhmästä kesken päivän on usein haastavaa, mutta olemme onnistuneet ottamaan tämän huomioon huolehtimalla siitä, että koulutusta järjestetään paikan päällä päiväkotiyksiköissä ajallisesti joustavalla tavalla. Aikaan ja paikkaan sitomaton tuki- ja itseopiskelumateriaali täydentävät muuta koulutusta, mutta käytännössä henkilökuntaa täytyy toistuvasti, ja eri kanavia pitkin muistuttaa materiaalin olemassa olosta. Hankkeessa saatujen kokemusten perusteella varsinaiset ohjevideot voisivat olla tehokkaampaa korvata lyhyillä (5 – 10min) koulutusvideoilla, joita tiimien olisi mahdollista hyödyntää esimerkiksi tiimipalaverien aikana. Koulutuksellisten videoiden hyödyntäminen itseopiskelumateriaalina vaikuttaisi ainakin toistaiseksi olevan toimintakulttuurillisesti helpommin lähestyttävissä.

67% vastaajista koki, että Peda.net-alusta helpotti digitaalista portfolio työskentelyä. Henkilökunnan kanssa käytyjen keskustelujen, ja syksyn aikana saatujen tukipyyntöjen, perusteella Peda.net soveltuu sekä hyvin että huonosti varhaiskasvatuksen digitaalisten portfolioiden alustaksi. Lasten henkilökohtaisten portfoliosivujen käyttäminen ja täydentäminen koetaan yleensä helpoksi ja hyvin toimivaksi, joskaan ei aina videoiden lataamisen ja toistamisen osalta. Sivujen julkisuuden ja käyttöoikeuksien hallinta sen sijaan koetaan hankalaksi. Etenkin vanhempien on välillä hankala löytää päiväkodin Peda.net-sivuja ja liittyä oman lapsen ryhmän sivuille. Henkilökunnan näkökulmasta käyttöoikeuksien jakaminen voi olla hidasta ja aikaa vievää. Hankkeen edistymisen kannalta on ollut keskeistä, että hankeryhmien on ollut mahdollista saada ns. henkilökohtaista TVT-tukea.

Vaikka henkilökunnan ja vanhempien käytössä on ollut tukimateriaalia ja vanhemmille on aloitusvaiheessa toimitettu ohjeet tunnusten luomista, päiväkodin sivujen löytämistä ja oman lapsen ryhmän sivuille liittymistä varten, eivät ohjeet ole olleet kaikilta osin riittävän selkeitä. Alussa jaettavaa tukimateriaalia on ollut myös määrällisesti liikaa, jolloin vanhempien on ollut vaikea löytää käyttöönoton kannalta tärkeimpiä ohjeita. Hankkeen kokemusten perusteella vanhemmille suunnatut ohjelomakkeet koottiin tiivistetyimmän ja helpommin lähestyttävän verkko-osoitteen taakse (www.kirkkonummi.fi/kasvunkansiot), jota on tarkoituksena käyttää jatkossa.

83% kyselyyn vastanneista arvioi omien tietoteknisten taitojen helpottaneen digitaalista portfoliotyöskentelyä. Pyydettyä arvioimaan tietoteknisten laitteiden määrän ja toimivuuden vaikutusta digitaaliseen portfoliotyöskentelyyn vastaukset jakaantuivat siten, että vain 52% vastaajista ilmoitti laitteiden määrän, ja ainoastaan 42% laitteiden toimivuuden, helpottaneen digitaalista portfoliotyöskentelyä.

Kirkkonummen varhaiskasvatuksessa käytössä olevista tablet-laitteista noin 50% on otettu käyttöön vuoden 2013 aikana. Laskennallisesti jokaisen ryhmän käytössä on kaksi tablet-laitetta. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että päiväkotien alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä on usein käytössä nimenomaan vanhempia tablet-laitteita ja määrällisesti laitteet painottuvat päiväkotien esiopetusryhmiin. Tablet-laitteiden lisäksi päiväkodeista löytyy lisäksi kannettavia tietokoneita sekä erilaisia kameroita.

Vaikka hankkeessa järjestetyissä työpajakoulutuksissa on ollut mahdollista itse Peda.net:in lisäksi syventää mobiililaitteiden ja sovellusten käyttöön liittyvää osaamista, olisi tätä osuutta ollut syytä korostaa enemmän. Toisaalta on myös perusteltua arvioida sitä, olisiko koulutusaiheiden lisääminen ollut lopulta edes mahdollista, sillä uuden järjestelmän käyttöönotto ja vanhempien opastaminen sen käyttöön on vaatinut ryhmiltä paljon. Mobiililaitteiden ja niiden sovellukset ovat kuitenkin tarpeen ottaa huomioon pohdittaessa jatkossa toteutettavaa koulutusta, sillä ne voivat joissakin tapauksessa helpottaa ja nopeuttaa henkilökunnan työskentelyä nykyisestä sekä paikata joitakin tiettyjä Peda.net-alustassa koettuja puutteita.

Tiedonlevittämistyö jatkohankkeessa

Kirsi-Marja Heikkinen, Hankekoordinaattori

Taulukko 8 Hankkeen tiedonlevittämistyön aikataulu

Puheenvuorot	Järvenpään srk-opisto 03/2018
	ITK-seminaari 04/2018
	AVI-koulutus 04/2018
	Kasvatustieteen päivät 11/2018
Koulutukset	HAMK 10/2018
	LAMK 11/2018
	DIAK 11/2018
	Espoo Suvan vaka 11/2018
Artikkelit ja videot	Mediataitokasvattaa.fi 05/2018
	Lastentarha-lehti 05/ 2018
	Pedanet-ohjeet hankesivuille
	Työskentelyn esittelyvideot huoltajille 2 kpl
	Hankkeen päätökseen esittelyvideo
Digimatka Varhaiskasvatus-blogi	Toukokuussa 250 seuraajaa, Joulukuussa 1268 seuraajaa
	Digitaalinen portfolio tuo esiin lapsen oppimisprosessit
Loisto-Tindra-verkosto	Portfolio –yhdessä perheiden kanssa
Eskariopen eväspussi	Prosessikuvaus perhosprojektista
Kirkkonummi sivistystä ja vapaa-aikaa	Arjen rakenteet ryhmän toiminnan suunnittelun polttopisteessä
	Vasusta vauhtia toiminnan suunnitteluun
	Huoltajien osallisuuden vahvistaminen
	Digitaalinen portfolio tasa-arvoisen lapsuuden näkökulmasta
	Kasvattajien blogitekstit pedagogisesta mallista
	Dokumentointi
	Valinta ja reflektointi
	Opettaja tuumaustauolla –vlogi
	Kasvattaja kertoo: kysymyseinä
	Huoltajien kokemuksia alle 3v työskentelystä
	Missä vasu luuraa –pysäytetään pedagogiikka
	Osallisuutta oppimisprosesseissa –blogiteksti 1&2
	Digitaalinen portfolio tukee lapsen toimijuutta
Vierailut	Maltan opetusministeriö 10/2018 2 päivää
Suomen Vanhempainliitto	koulutusyhteistyö monikulttuurisuusasiantuntija Melody Karvosen kanssa
Päätösseminaari	12.12.2018 Keuda, Kerava 70 henkilöä

Toukokuussa 2018 hankekoordinaattori ja TVT-ohjaaja tekivät suunnitelman hankkeen tiedonlevitystyölle. Diggaa mun digimatkaa-hanke oli ollut aiemmin esillä muun muassa ITK-messuilla ja Educa-messuilla puheenvuorojen muodossa. Syksyllä Jyväskylän yliopistolla olisi puheenvuoro Kasvatustieteen päivillä. Jatkohankkeessa tavoitteena oli tuottaa hyviä käytänteitä portfoliopedagogiikkaan, joten tiedonlevityksen kärjeksi valittiin Digimatka Varhaiskasvatus-blogi sekä koulutustarjoukset oppilaitoksiin, jotka vastaavat lastentarhanopettajien ja sosionomien koulutuksesta.

Digmatka varhaiskasvatus-blogissa oli noin 300 seuraajaa elokuussa 2018. Tavoitteemme oli lisätä uusia blogitekstejä noin 3-4 kertaa kuussa sekä lisätä näkyvyyttä jakamalla tekstejä muun muassa Loisto-Tindra-verkoston sivuille. Suunnittelimme blogien aiheita etukäteen: arjen rakentaminen, huoltajien osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä pedagogisen mallin avaaminen. Blogitekstejä kirjoittivat hankkeeseen osallistuvat kasvattajat, hankekoordinaattori sekä TVT-ohjaaja. Blogitekstien lisäksi teimme julkaisuja hankkeeseen liittyvistä tapahtumista ja tilaisuuksista. Syksyn aikana saimme noin tuhat seuraajaa lisää. Digimatka Varhaiskasvatus-blogin myötä saimme myös kutsuja tulla puhumaan hankkeesta mm. Kristiinan kaupungin varhaiskasvatukseen.

Heinäkuussa 2018 laitoimme koulutustarjouksia ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Tavoitteenamme oli käydä kertomassa hankkeesta ja digitaalisesta portfoliotyöskentelystä tuleville lastentarhanopettajille ja sosionomeille. Saimme yhteensä kuusi pyyntöä ja loka-marskuussa toteutimme käynnit. Koulutuksiin sisältyi ennakkotehtävä tutustua Digimatka varhaiskasvatuksen blogiin sekä tuoda mukana itselle merkittävä dokumentti, jonka voisi esitellä toisille. Koulutustilaisuudet kestivät kolme tuntia, jonka aikana esittelimme

- Kasvun kansioiden historiaa
- Avasimme pedagogisen mallin vaihe vaiheelta
- Haastoimme opiskelijoita pohtimaan arjen rakenteita ja arjen sisältöjä
- Haastoimme opiskelijoita pohtimaan suunnittelua ja vasun mukaista toiminnan suunnittelmalisuutta
- Kerroimme huoltajan osallisuudesta ja sen huomioimisesta työskentelyssä.

Kesäkuussa 2018 Maltan opetusministeriön edustaja Josette Bezzina otti yhteyttä hankekoordinaattoriin. Maltan edustajat olivat tutustuneet hankkeeseen Kreikan Patraksessa eTwinning-tapahtumassa. Teimme hankkeesta virallisen kutsun ja lokakuussa tarkastajat Josette Bezzina sekä Sandra Ebejer saapuivat Suomeen. Hankkeen lisäksi heidän tavoitteenaan oli

tutustua lapsilähtöiseen toimintatapaan, jossa leikillä ja tutkivalla oppimisella on keskeinen merkitys. Heitä kiinnosti erityisesti laaja-alaisten taitojen kuten tunnetaitojen huomioiminen arjen työskentelyssä. Kaksipäiväisen vierailun aikana tutustuimme:

- Medialeikkiin ja mediakasvatukseen Kirkkonummen Kantvikin päiväkodissa
- Digitaalisiin portfolioihin ja niihin liittyvään tutkimukseen Jyväskylän yliopiston opastamana
- Esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen toimintaan Lepolan koulussa
- suomalaisen ECE-järjestelmään varhaiskasvatusjohtaja Hannele Koskisen opastamana Keravalla
- kielisuihkuun ja käytännön pedagogisen mallin toteutukseen Keravan Kannistolla

Vierailu toi näkyväksi laajan osaamisen hankekunnissa. Lisäksi peilaaminen Euroopan sisällä varhaiskasvatuksen erilaisiin järjestelmiin ja niiden toimintakulttuureihin toi meille itsellemme tärkeää tietoa omista vahvuksistamme ja toisaalta niistä osa-alueista, joita voisimme kehittää.

Joulukuussa 2018 pidimme hankkeen päätösseminaarin, johon kutsuttiin kaikki ensimmäisen ja toisen vaiheen kehittäjät, esimiehet, hanketyöntekijät, hallinnon henkilöstöä sekä Kuuma-kuntien varhaiskasvatuksen edustajia. Seminaarin päätavoite oli tuoda esiin hankkeen tuottamaa tietoa sekä osaamista. Seminaarin sisältö rakentui ”teoriatiedosta konkretiaan” eli hallinnon tasolta varhaiskasvatuksen ryhmätasolle. Oma äänensä annettiin hankkeessa tutkimusta tehneille sekä hankkeessa työskennelleelle henkilökunnalle. Päätösseminaarissa esitelly muokattu pedagoginen malli tämän raportin Jyväskylän yliopiston tekstissä.

Taulukko 9 Päätösseminaarin puheenvuorot

1. puheenvuoro varhaiskasvatusjohtaja Hannele Koskinen, Kerava	Toimintakulttuurin muutos ja digitaalinen portfolio
2. puheenvuoro palveluohjaaja, väitöskirjatutkija Karoliina Purola, Kirkkonummi (Helsingin yliopisto)	Digitaalinen portfolio huoltajien osallisuuden mahdollistajana
3. puheenvuoro kouluttaja Ulla Rasimus, PRO koulutus & konsultointi OY	Kuulluksi tulemisen voima. Käytännön harjoituksia: ajattelu, tunne ja toiminta.
4. puheenvuoro projektitutkija Maria Alanko, Jyväskylän yliopisto	Toisen vaiheen hankkeen oleellinen tutkimustieto sekä muokattu pedagoginen malli
5. puheenvuoro päiväkodinjohtaja Tuula Nyman, Kirkkonummi	Digitaalisten portfolioiden ja hankkeiden johtaminen yksikkötasolla
6. puheenvuoro varhaiskasvatuksen opettaja, opinnäytetyön tekijä Virpi Kotilainen	Digitaalinen portfolio ryhmätasolla. Opettajan matka työskentelyyn.

Kaikki puheenvuorot saatavilla hankkeen Peda.net sivulla www.pedanet/hankkeet/dmd

Huoltajien osallisuuden syventäminen digitaalisessa portfoliossa

Virpi Kotilainen

Sosiaalialan YAMK/ Klik! Kävisipä se helposti ja nopeasti! - Huoltajien osallisuuden tukeminen digi-portfoliotyöskentelyn avulla

Metropolian ammattikorkeakoulu

Diggaa mun digimatkaa-jatkohankkeen yhtenä tavoitteena oli syventää ja laajentaa huoltajien osallisuutta digitaalisen portfoliomallin soveltamiseen erityisesti Keravan ja Kirkkonummen hankeryhmissä. Keravan hankeryhmässä hyvien käytänteiden löytäminen eri kieli- ja kulttuuristaustaisten huoltajien osallisuuden tukemiseen portfoliotyöskentelyn kautta oli keskeinen tavoite. Kirkkonummella taas käytännön kehittämistavoitteena oli hyödyntää digitaalista portfolioa hoidonaloituksen tukena. Käytännössä melkein kaikki jatkohankkeen ryhmät olivat aloittavia, lukuun ottamatta yksittäisiä työntekijöitä ja kolmea hankeryhmää Keravalla. Työskentelyn haltuun ottamista oli todella paljon suhteessa siihen, että hankeryhmät tukivat samalla myös aloittavia huoltajia.

1-vaiheen hankeraporttiin kerätty tieto huoltajien näkemyksistä auttoi meitä kehittämistyössä eteenpäin. 1-vaiheen tulosten mukaan digitaalinen portfolio oli tuonut huoltajille tietoa lapsen päivästä ja varhaiskasvatuksen arjesta ja tutkimusten mukaan digitaalisen portfolion oli todettu lisäävän huoltajien osallisuuden kokemusta (DMD - loppuraportti s. 42). Loppuraportissa tärkeiksi tekijöiksi työskentelyn onnistumisen kannalta nousivat muun muassa henkilöstön oma innostus ja sitoutuminen työskentelyyn, työskentelyn avaaminen ja huoltajien mukaan kutsuminen kotitehtävien kautta sekä teknisen tuen tarjoaminen.

Jatkohankkeen alussa 05/2018 teimme 1-vaiheessa olleille alle 3-vuotiaiden ryhmien huoltajille kyselyn ja kartoitimme heidän ajatuksiaan suhteessa lapsen portfolioon. Kyselyyn vastasi 24 huoltajasta 13. Vastaukset eivät ole yleistettävissä, mutta avoimista vastauksista voitiin kuitenkin poimia olennaisia asioita, jotka ohjaisivat tulevaa kehittämistyötämme suhteessa huoltajiin:

- Pienet lapset eivät osanneet omatoimisesti kansion katsomista. Tärkeää olisi siis työskentelyn vakiinnuttaminen päiväkodissa, jotta lapsi oppisi sen ja voisi osoittaa mielenkiintoa, sekä pysyä pitämään sitä mielessä yhtenä tekemisen vaihtoehtona.
- Huoltajat eivät tehneet kansiota kotona. Kahdessa vastauksessa kerrottiin, ettei huoltaja oikein tiedä, mitä sinne voisi laittaa. Tärkeää olisi siis työskentelyn esittely ja kotitehtävät
- Huoltajat kokivat ”turhan” kansiossa käymisen latistavan motivaation ”tänne ei tule mitään”. Tyhjät kansiot tuntuivat ikäviltä. Tärkeää olisi siis sitoutua julkaisutahtiin ja huolehtia siitä, ettei lapselle luoda turhia alikansioita.

- Kuvat auttoivat huoltajien mukaan lastan kertomaan päivästä / huoltaja pystyi lapsen eleistä ja ilmeistä lukemaan, jos dokumentti oli lapselle mieleinen. Tärkeää olisi siis työskentelyn säännöllisyys: lapsen kansioon dokumenttien laittamisen lisäksi oleellista olisi ottaa käyttöön myös ryhmän vanhemmille rajattu etusivu, jota voisi käyttää ryhmän päiväkirjana tai blogina.
- Digitaalisia portfolioita ei juurikaan oltu hyödynnetty vasuissa. Lähinnä oli kysytty, onko kansiossa käyty. Portfolion hyödyntäminen olisi siis tärkeä näkökulma.
- Huoltajat toivoivat lisää tietoa portfolionmerkityksestä sekä teknistä tukea alustan käyttöön.

Huoltajien näkökulman ja osallisuuden otimme yhdeksi vertaistapaamisen aiheeksi heti ensimmäisessä kevään kokoontumisissa. Työskentelyn alkaessa olisi tärkeää ottaa huomioon kolme asiaa suhteessa huoltajan osallisuuteen: työskentelyn esittely, tekninen tuki sekä ryhmän sitoutuminen työskentelyyn ja tiettyyn julkaisutahtiin.

Keväällä ja syksyllä 2018 järjestimme käytännön Pedanet- alustan koulutusta kasvattajille, jonka tavoitteena oli toisaalta itse työskentelyn tukeminen, toisaalta vahvistaa henkilöstön kykyä tarjota teknistä tukea aloittaville huoltajille. Alustan tekninen tukeminen tapahtui työiltojen, aluepajojen ja yksikkökäyntien muodossa. Suunnittelimme toukokuun vertaistapaamisessa hankeryhmien huoltajien työskentelyn aloituksen tukemista sekä ryhmän omaa työskentelyä, että se lähtisi elokuussa liikkeelle mahdollisimman jouhevasti.

Kirkkonummelainen varhaiskasvatuksen opettaja Virpi Kotilainen teki ylemmän ammattikorkeakoulun lopputyönsä tutkimalla huoltajien näkemyksiä digitaalisen portfoliotyöskentelyn aloituksesta ja toiveista, joita työskentelyyn liittyy.

Huoltajien toiveita ja ajatuksia digitaalisesta portfoliotyöskentelystä

Opinnäytetyön tavoite ja aineiston koonti

Opinnäytetyöni tavoitteena on kuunnella perheiden ennakkokäsityksiä ja odotuksia digitaalisesta portfoliotyöskentelystä ja pohtia vanhempien osallisuutta kansion tekemiseen. Tutkimukseni kohderyhmänä on ensisijaisesti alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat. Tuon esiin portfoliotyöskentelyyn liittyviä tekijöitä, jotka tukevat vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen hoidon aloituksessa ja lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Aineisto käsittelee vanhempien ajatuksia portfoliotyöskentelystä, sen sisällöstä, käytöstä hoidon aloituksen ja lapsen vasun tukena sekä miten digiportfolio lisää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Opinnäytetyöni aineisto on kerätty kyselylomakkeilla ja yksilöhaastatteluilla syksyllä 2018. Kyselylomakkeiden tavoitteena on saada yleinen käsitys digiportfoliotyöskentelyn aloituksesta

ja siihen vaikuttavista tekijöistä, saada tietoa digiportfolion käyttämisestä kotona ja kartoittaa vanhempien käsityksistä digiportfolion hyödyistä ja mahdollisuuksista. Kyselylomake lähetettiin Keravalle kaikkiin hankeryhmiin ja Kirkkonummelle alle 3-vuotiaiden hankeryhmiin. Kyselylomakkeeseen vastasi 45 henkilöä, joista 17 vastaajaa oli 1-2 vuotiaiden vanhempia. Otos on suppea eikä siitä voida tehdä kattavia yleistyksiä. Aineiston pienuuden takia olen hyödynnyt kaikkia vastauksia niiden kysymysten kohdalta, joissa lapsen iällä ei ole merkitystä. Tällaisia kysymyksiä ovat esim. digiportfolion tekniseen käyttöön ja digiportfolion sisältöön ja yhteistyöhön liittyvät kysymykset. Näissä kysymyksissä vanhempien vastaukset alle ja yli 3-vuotiaiden osalta eivät eronneet merkittävästi keskenään vaan ne ovat rikastuttaneet toisiaan ja antaneet luotettavampaa tietoa vanhempien toiveista ja odotuksista.

Vanhempien yksilöhaastattelut toteutettiin kyselylomakkeiden purkamisen jälkeen. Haastattelussa syvennyin kohtiin, joihin kyselylomake ei antanut riittäviä vastauksia. Haastattelun teemat keskittyivät digiportfolion hyödynnettävyyteen hoidon aloituksessa ja huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä digiportfolion hyödynnettävyyteen vasukeskusteluissa ja lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Haastatteluun osallistui seitsemän alle 3 -vuotiaiden lasten vanhempaa. Haastateltavien lapset olivat aloittaneet hoidon syksyn aikana. Jokaisen vanhemman tausta ja lähtötilanne oli erilainen, joka teki aineistosta monipuolisempaa. Kahdelle vanhemmasta digitaalinen portfolio oli jollain tavalla tuttu isompien sisarusten kohdalta.

Keskeiset tulokset

Digiportfolio on suurimmalle osalle vanhemmista uusi asia. Digiportfolioon ja hoidon aloitukseen liittyy paljon tietoa. Vanhemmat kokevat tarvitsevat ohjausta, opettelua ja aikaa digiportfolion merkityksen ymmärtämiseen ja tekniseen käyttöön ottoon. Digiportfolion teknisessä käytössä tulee esille huoltajien yksilöllisyys ja valmius siirtyä digiaikaan. Tämä vaikuttaa toiveeseen ohjeiden riittävydestä ja selkeydestä sekä median käytön mahdollisuuksista. Digiportfolion merkityksen ymmärtäminen tuo esiin huoltajien roolin digiportfolion käyttäjinä ja täyttäjinä. Vanhemmat näkevät digiportfolion ensisijaisesti viestintäkanavana eikä digiportfoliota ole totuttu käyttämään yhdessä lapsen kanssa. Huoltajat tarvitsevat tähän näkökulmaan enemmän tietoa yhdessä katselun tavoitteesta ja mahdollisuuksista sekä konkreettisia ideoita digiportfolion sisällön tuottamiseen.

Hoidon aloituksessa korostuu tieto, joka toimii lapsen muistin tukena sekä lisää huoltajien tietoa lapsen hoitopäivän sujumisesta. Kuvat ja teksti auttavat lapsen kanssa kommunikoidessa. Digiportfolio antaa mahdollisuuden yhdessä vanhemman kanssa tutustuttaa lasta päiväkotiin luomalla tunnetta mukavasta paikasta, jossa on hyvä olla. Vanhemmat toivat esille ajatuksen saada päiväkodista tuttuja ja turvallisia, lapselle mieluisia tilanteita kotiin katsottavaksi. Tämä voisi auttaa lasta muistamaan päiväkodin rutiineja ja kivoja asioita, joka voi helpottaa tutustumista ja tottumista. Ryhmän lasten nimet koettiin tärkeiksi. Digiportfolion avulla vanhemmat voivat tuoda esille oman perheen käytäntöjä ja toimintatapoja sekä lapsen olemista ja leikkejä kotona. Tämä voi auttaa yhteisen ymmärryksen rakentamisessa ja siinä, miten lasta voidaan tukea omassa kasvussaan ja kehityksessään.

Sisältöä kaivataan kokonaisuudessaan lisää ja sen toivotaan olevan monipuolista. Toiveina vanhemmat toivat esiin materiaalin, joka lisäisi heidän tietoaan lapsen päivästä ja antaisi vanhemmalle läsnäolotunteen. Vanhempi olisi ikään kuin paikalla havainnoimassa, mitä lapsi on tehnyt, kenen kanssa hän on leikkinyt ja miltä lapsesta on tuntunut. Sisältö vastaisi kysymykseen millainen on lapsen tyypillinen päivä. Sisällöksi toivotaan erilaisia leikkitilanteita, mukavia hetkiä, harjoiteltavia ja opittuja asioita. Lasten kommentit ja ajatukset on koettu hyväksi. Tällä hetkellä digiportfolion sisällössä korostuu ryhmän toiminta. Lapsen oman kansion täyttämisen on ollut vähäisempää. Monet vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä ryhmän toiminnan kansion kautta tapahtuvaan viestintään ja kokevat pääsevänsä sen kautta riittävästi kiinni päiväkodin arkeen. Osa huoltajista toivoo enemmän yksilöllisempää otetta ja oman lapsen esille tuloa viestinnässä.

Digiportfolion käyttö varhaiskasvatussuunnitelman tukena ja oppimisen esiin tuojana opinnäytetyöni aineiston mukaan on vanhemmille epäselvää. Oppimisen näkökulman hoidon ja kasvun rinnalle on vieras asia, joka herättää monenlaisia ajatuksia. Oppimis-sanan ymmärtäminen näkyy monella eri tavalla ja oppimiseen liittyvät kysymykset saatettiin kokea vaikeiksi. Vanhempien kanssa on tärkeää löytää yhteinen ymmärrys, mitä pienten lasten kohdalla oppimisella tarkoitetaan. Tämä vaatii yhteistä keskustelua oppimista tukevista taidoista ja oppimiskäsityksestä. Opinnäytetyössäni tulee esille, miten oppimisen näkeminen ja ymmärtäminen vaihtelee riippuen digiportfolion sisällöstä sekä vanhemman taidosta tulkita kuvaa. Oppimisen ja toiminnan pedagogisten tavoitteiden näkyväksi tekeminen vaatii sisällön avaamista, pelkkä kuva ja lapsen kommentit eivät aina riitä. Digiportfolion avulla vanhempien mielestä

oppiminen ja kasvu on itse havaittavissa ja mieleen palautettavissa ja tieto tuntuu luotettavalta. Digiportfolion kautta voidaan saada tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista ja mitä hän haluaa oppia sekä ideoita, miten tätä taitoa voidaan tukea kotona. Digiportfolion kautta lapselle jää muisto oppimisestaan.

Digiportfolion käyttö lapsen vasun tukena on vanhemmille vierasta. Tähän varmasti vaikuttaa se, että toimintatapa on uusi myös henkilökunnalle. Digiportfoliota voidaan katsella ja selaila, mutta tallenteiden anti osaksi varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia on epäselvää. Vasukeskustelut on totuttu näkemään tietynlaisena kuulumisten vaihto- tai palauttekeskusteluna, jossa arvioidaan lapsen kehitystä ja taitoja sen sijaan, että arvioidaan pedagogista toimintaa suhteessa lapsen tarpeisiin. Kuvien ja videoiden käyttöä keskustelun tukena joudutaan opettelemaan. Digiportfolio voi tuoda esille vasukeskustelussa lapsen ääntä havainnollistaen lapsen mielenkiinnonkohteita ja taitoja. Kuvat ja videot voivat avata päiväkodin toimintatapoja. Oleellista on, millä perusteella sisältö valikoituu digiportfolioon, perustelun esille tuominen ja sisällöstä käytävä keskustelu yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Vanhemmat kertovat kuvien ja videoiden voivan tuoda luotettavuutta kirjoitettuun tekstiin ja antavat mahdollisuuden itse havaita, miten lapsi nähdään päiväkodissa. Tallenteet konkretisoivat lapsen tekemisen ja oppimisen sekä kuvantavat millainen hän on myönteisten asioiden ja vahvuuksien kautta. Huomiota tulee kiinnittää siihen, että lapsen oma digiportfolio tuo esiin lapsen oman näkemyksensä itsestään.

Johtopäätökset

Digiportfolio tuo mahdollisuuden lisätä huoltajien osallisuutta ja yhteistyötä. Vanhemmat kokevat tiedon lisääntymisen ylipäättään lisäävän yhteistyön tunnetta. Digiportfolio nähdään tiedon välittämisen kanavana, jonka kautta

- päiväkodin ja kodin tavat voivat tulla tutuiksi ja lisätä yhteistä ymmärrystä
- voidaan käydä yhteistä keskustelua lapsen kanssa
- tietoa voi itse lisätä tai täydentää
- voi päästä sisälle lapsen arkeen
- vanhemman oma olo voi helpottua, kun tietää, miten lapsi selviytyy hoidossa

Yhteistyön sujumisen kannalta vanhemmat kaipaavat tietoa, millaista yhteistyötä heiltä odotetaan ja miten he voivat osallistua digiportfolion tekemiseen. Vanhemmat kaipaavat henkilökunnalta palautetta heidän laittamistaan kuvista sekä ylipäättään avointa ja kannustavaa

otetta digiportfoliotyöskentelyssä. Yhteistyön onnistumisen kannalta on oleellista, ettei digiportfoliosta tule rasite. Digiportfolio tulee nähdä mahdollisuutena huoltajien osallisuuden lisäämiseen, mutta se ei saa olla velvollisuus. Osallisuuteen sisältyy ajatus saada olla halutesaan myös osallistumatta. Jos vanhempi ei halua olla mukana tämän kaltaisessa yhteistyössä, valintaa tulee kunnioittaa. Tärkeintä on turvata lapsen oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi.

Digiportfoliota voidaan hyödyntää eri tavoin päivähoitoon tutustuessa ja hoidon aloituksen tukemisessa. Huoltajat kokevat hyväksi tiedon, jota he itse voivat saada digiportfolion kautta. Tiedon kulkeminen kotoa hoitoon päin digiportfolion avulla on huoltajille uusi asia. Merkittäväksi asiaksi nousee digiportfolion mahdollisuus viedä kotiin katsottavaksi sellaisia tilanteita, jotka ovat lapselle tärkeitä ja herättävät lapsessa positiivisia tunteita. Tällä tuetaan myös huoltajan luottamuksen syntymistä varhaiskasvatusta kohtaan, mikä heijastuu lapseen. Digiportfolion avulla voidaan yhdessä huoltajien kanssa auttaa lasta sopeutumaan päiväkotiin.

Digiportfoliotyöskentelyssä sisällön laittaminen tulee tapahtua yhdessä lapsen kanssa. Sen tulee kunnioittaa lapsen yksityisyyttä ja sisällöllä tulee olla merkitystä lapselle itselleen. Digiportfolion sisällön tulee tuoda lasta esille myönteisessä valossa. Lapsen sananvalta digiportfolion sisältöön on eettisesti perusteltua ja kestäväää. Haasteen voi muodostaa se, ettei digiportfolioon aina päädy lapsen valinnan seurauksena sellaista materiaalia, joka olisi oppimisen ja vasukeskustelun kannalta merkittävää. Materiaali ei ole lapselle tärkeä sillä hetkellä, mutta vanhemmalle ja kasvattajalle dokumentilla on merkitystä. Nämä tallenteet sopivat pedagogiseksi dokumentoinnin materiaaliksi, mutta niille tulee löytää muu paikka kuin lapsen oma digiportfolio. Pienillä lapsilla korostuu kasvattajien merkitys digiportfoliotyöskentelyn jokaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatushenkilökunnan tehtävänä on mahdollistaa, mallittaa ja tehdä yhdessä lapsen kanssa kaikkia digiportfoliotyöskentelyn eri vaiheita. Digiportfolio voi tuoda esiin myös lapsen oppimista, kun sitä tarkastellaan pidemmällä aikavälillä. Lisäksi se voi tuoda esille oppimisen ja oivaltamisen hetkiä, lapsen vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita, kun se tehdään lapsesta näkökulmasta yhdessä hänen kanssaan.

Digiportfolio tutustuttaa vanhempia varhaiskasvatuksen käytänteisiin ja tavoitteisiin sisällön kautta. Se antaa mahdollisuuden tuoda ja tuo kuvien ja videoiden kautta esille arkea ja päiväkodissa tapahtuvaa toimintaa. Tällä hetkellä digiportfolion sisällössä korostuu ryhmän toiminta osio. Lapsen oman kansion täyttäminen on ollut vähäisempää. Ryhmän toimintaa sivu voi olla osa pedagogista dokumentointia ja toimintakulttuurin esille tuomista, mutta se ei ole

varsinaista lapsen omaa portfoliotyöskentelyä. Yhteistyön tunteen ja huoltajien osallisuuden kannalta molemmilla kansioilla on oma tärkeä tehtävänsä ja ne tukevat toisiaan.

SILTA-malli mahdollistaa lapsen osallisuuden oppimisprosesseissa ja arvioivan ajattelun pedagogisen dokumentoinnin keinoin

Kaisa Saari, Sosiaalialan YAMK

Hämeen ammattikorkeakoulu

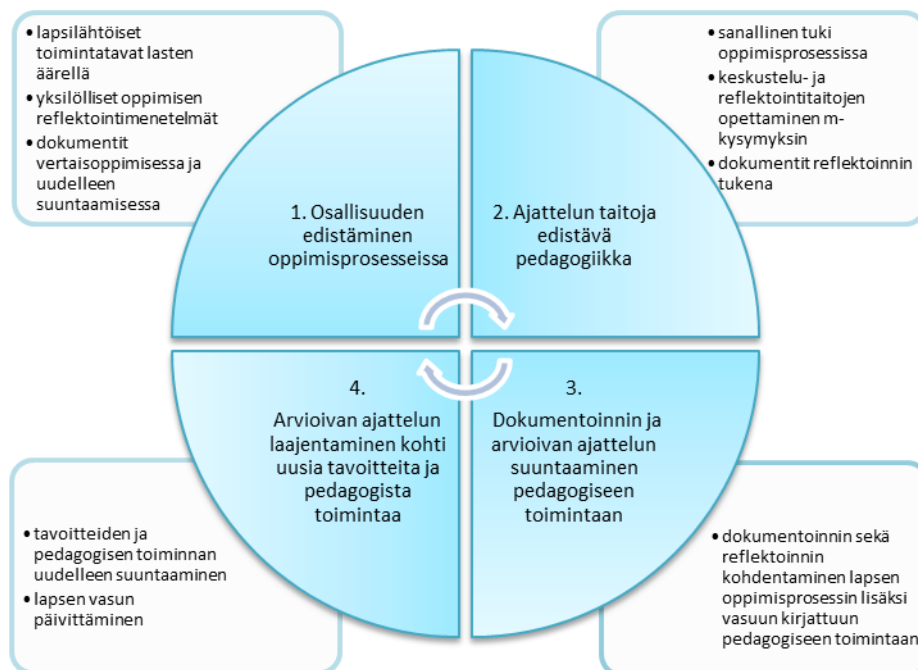
Tekstin lähteenä oleva opinnäytetyö on kokonaisuudessaan luettavissa osoitteessa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018102716286>

Suomalainen varhaiskasvatus on kokenut moninaisten muutosten tuulten puhalluksen viime vuosien aikana. Uudistuneessa varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa (2016) painottuu vahvasti lapsen oikeus oppia ja saada osakseen laadukasta varhaiskasvatusta pedagogiikkaan painottuneessa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamassa kokonaisuudessa. Keskeiseksi näissä velvoittavissa asiakirjoissa on nostettu myös lapsen osallisuus oman varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Suunnitelmaa laadittaessa ja arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia tukevat tavoitteet asetetaan henkilöstön toiminnalle ja arviointi kohdistuu suunnitelmaan kirjattuun pedagogiseen toimintaan ja oppimisympäristöön. Pedagoginen dokumentointi todettiin tässä prosessissa keskeiseksi lapsen osallisuuden mahdollistavaksi työvälineeksi.

Varhaiskasvatuksessa työskentelevänä ja työn ohessa Sosionomi (AMK) opintoja suorittavana jäin pohtimaan, miten ihmeessä pieni lapsi voi osallisuudessa arvioida omaan varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjattujen pedagogisten toimenpiteiden toteutumista suhteessa omaan oppimiseensa ja miten pedagoginen dokumentointi todella mahdollistaa tuon osallisuuden. Aihe Pedagoginen dokumentointi lapsen osallisuuden mahdollistajana oman varhaiskasvatussuunnitelmansa toteutumisen arvioinnissa valikoituikin lopulta opinnäytetyöni aiheeksi. Tutkimus oli laadullinen ja toteutui ryhmä- sekä puhelinhaastatteluina Keravalla toukokuussa 2018. Tiedonantajina toimivat keravalaiset 3-5-vuotiaiden ryhmissä toimivat lastentarhanopettajat, jotka ovat olleet mukana Diggaa mun digimatkaa-hankkeessa. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysillä ja valmis opinnäytetyöraportti julkaistiin lokakuun 2018 lopussa. Tässä tekstissä tuon esiin opinnäytetyön tuloksista koostuneen Silta-mallin, tuloksista muodostuneita johtopäätöksiä sekä näiden pohjalta esiin nousutta pohdintaa.

Tutkimuksen mukaan lapsilähtöisyyttä, dialogisuutta ja sensitiivisyyttä toiminnassaan toteuttavalla kasvattajalla osoittautui olevan keskeinen rooli lapsen osallisuuden mahdollistajana. Kasvattajien toiminnassa oli keskeistä myös lapsen vahvuuksien hyödyntäminen ja haasteiden

kääntäminen positiivisiksi tavoitteiksi. Muita merkittäviä tuloksia olivat lapsen osallisuutta oppimisprosesseissa tukeva pedagogiikka, lapsen ajattelun taitoja edistävä pedagogiikka ja pedagogisen dokumentoinnin kohdistaminen lapsen vasuun kirjattuun pedagogiseen toimintaan. Yksittäisinä tuloksina tarkastellen näistä mikään ei anna vastausta tutkimuskysymykseen ”miten pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lapsen osallisuuden oman vasunsa toteutumisen arvioinnissa”, mutta tarkastelemalla niitä yhdessä niistä muodostui pedagogisen toiminnan SILTA-malli, joka kokonaisuutena antaa jo ilmiöön vastauksen.

Kuva 4 Pedagogisen toiminnan SILTA-malli

Miten kasvattajat sitten tukevat lapsen osallisuutta oppimisprosesseissa? SILTA-mallin mukaan kasvattajat tukevat lasten ajattelun taitojen kehittymistä lasten äärellä läsnä olevan vuorovaikutuksen kautta, osana sellaisia oppimisprosesseja, joissa lapsi kokee aitoa osallisuutta. Osallisuuden ja ajattelun taitojen tukeminen limittyvätkin arjen vuorovaikutuksessa toisiinsa. Lapsen kohtaaminen ja kuulluksi tuleminen vaativat kasvattajalta pysähtymistä ja vahvaa läsnäoloa arjen vaihtuvienkin tilanteiden keskellä. Lapsen vahvuuksista ponnistava kasvattaja näkee hyvän lapsessa, löytää lapsen voimavarat ja osaa niiden turvin kääntää lapsen oppimiseen, kehitykseen tai hyvinvointiin liittyvät haasteet positiivisiksi tavoitteiksi. Lapsen osalli-

suutta edistäessään kasvattajan tulee myös olla valmis muuttamaan arjen rakenteita ja toiminnan käytäntöjä niin, että yksittäisenkin lapsen osallisuus kuulluksi tulemisen ja kohtaamisen kautta on oikeasti mahdollista.

Yksittäisten osallisuutta edistävien käytäntöjen, kuten lasten kokousten tai äänestysten rinnalla on tärkeää, että kasvattaja etsii jokaiselle lapselle sopivan tavan käydä omaa oppimistaan koskevia reflektointikeskusteluja. Sensitiivinen, lapsilähtöinen kasvattaja tunnistaa, millaista tukea kukin lapsi tarvitsee oppimisensa tarkasteluun: ujo ja arka lapsi hyötyy kasvattajan rohkaisevasta tunnetuesta ja kokee kahdenkeskiset keskustelut mieluisaksi. Kasvattaja hyödyntää lapsen oppimisprosessista otettuja videoita ja kuvia, jotka auttavat lasta kommunikoinnissa ja tukevat asian mieleen palauttamisessa. Dokumentit auttavat lasta myös sitoutumaan ja keskittymään keskusteluun paremmin. Rohkeampi lapsi puolestaan innostuu reflektoinnista ryhmässä, jolloin kasvattajan tuki on keskustelua rikastavaa ja eteenpäin vievää. Lapsi voi esitellä dokumentin avulla oppimistaan toisille, joka tutkimuksen mukaan innosti ryhmää yhteiseen oppimisprojektiin ja tavoitteeseen. Kasvattaja hyödyntää dokumentteja näin ollen vertaisoppimisen välineenä, mikä vahvistaa lapsen osallisuutta ryhmän yhteisissä oppimisprosesseissa. Dokumenttien esittelyn avulla lapsi saa kokemuksen, että hänen oppimisestaan ollaan kiinnostuneita ja että hän on tärkeä toisille.

Mallin toisessa kohdassa kuvataan kasvattajan roolia lapsen ajattelun taitojen kehittymisen tukena. Tutkimuksessa kasvattajat kuvaavat itseään ”sanoittajiksi kaikessa”. Kasvattaja ohjaa lapsen ajattelun ja oppimisen prosessia avoimia kysymyksiä kysymällä, selittää mitä sana ”tavoite” tarkoittaa, auttaa lasta tavoitteen pilkkomisessa sopivan kokoiseksi ja ohjaa sanallisesti lasta selvittämään, mitä asioita hän oppimisensa tueksi tarvitsee, missä tilassa hän aikoo toimia tai mitä materiaaleja ja välineitä hän tarvitsee. Kasvattaja myös ohjaa omalla esimerkillään avoimia kysymyksiä sisältävään keskustelutapaan kaikissa lapsille luontaisissa arjen hetkissä, kuten ruokailuissa tai pukemisessa ja myöhemmin keskustelutaitojen kehittyessä myös dokumenttien äärellä. Tutkimuksessa jopa 3-4-vuotiaiden lasten oli havaittu kykenevän tällaiseen avoimia kysymyksiä hyödyntävään, refleктоivaan keskustelutapaan, kun kasvattajat olivat siihen heitä arjessa ohjanneet. Lasten ajattelun taitojen kehittyessä ja reflektointitaitojen tullessa tutuksi lapsen oppimisprosessi tulee näkyväksi lapselle itselleenkin. Kuva tai video

auttaa lasta näkemään ja oivaltamaan, mitä onkaan juuri oppinut. Samoin se tukee lasta tunnistamaan, mitä ei vielä osaa ja mitä haluaisi oppia seuraavaksi. Kuvat ja videot toimivat näin lapsen tukena oppimaan oppimisessa.

Mallin kolmannessa ja neljännessä kohdassa kuvataan pedagogisen dokumentoinnin ja lapsen arvioivan ajattelun suuntaamista kohti pedagogista toimintaa. Ei riitä, että dokumentoinnilla tavoitellaan lapsen tuntemista, mielenkiinnon kohteiden ja vahvuuksien havaitsemista tai lapsen oppimisen näkyväksi tekemistä. Haastatteluissa kasvattajat oivalsivat, että dokumentointityö tuleekin kohdistaa näiden lisäksi arvioitavaan asiaan eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuihin sopimukseen pedagogisen toiminnan järjestämisestä, oppimisympäristöistä ja tarvittaessa sopimukseen tuen järjestämisestä, jotta lapsen vasun toteutumisen arviointi on mahdollista! Tämän jälkeen kerättyjen dokumenttien sekä tutuksi tulleen avoimia kysymyksiä sisältävän keskustelutavan avulla lasta tuetaan pohtimaan, onko hänen vasunsa kirjattu pedagoginen toiminta tukenut hänen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia tarkoituksenmukaisesti ja riittävästi, sekä lapsen mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia huomioiden.

Pelkkä arviointi ei kuitenkaan riitä, vaan arvioinnin lisäksi katse on suunnattava tulevaan. SILTA-mallin neljännessä kohdassa dokumenttien reflektioivan tarkastelun myötä lapsen kanssa siirrytään suunnittelemaan mitä seuraavaksi tehdään, mistä lapsi on kiinnostunut, millä tavoin kasvattaja tukee ja mahdollistaa hänen osallisuuttaan aktiivisena oppijana, ja millä tavoin oppimisympäristöjä muokataan lapsen tarpeita ja mielenkiinnonkohteita vastaavaksi. Nämä sopimukset kirjataan jälleen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tulevaa toimintaa ohjaamaan.

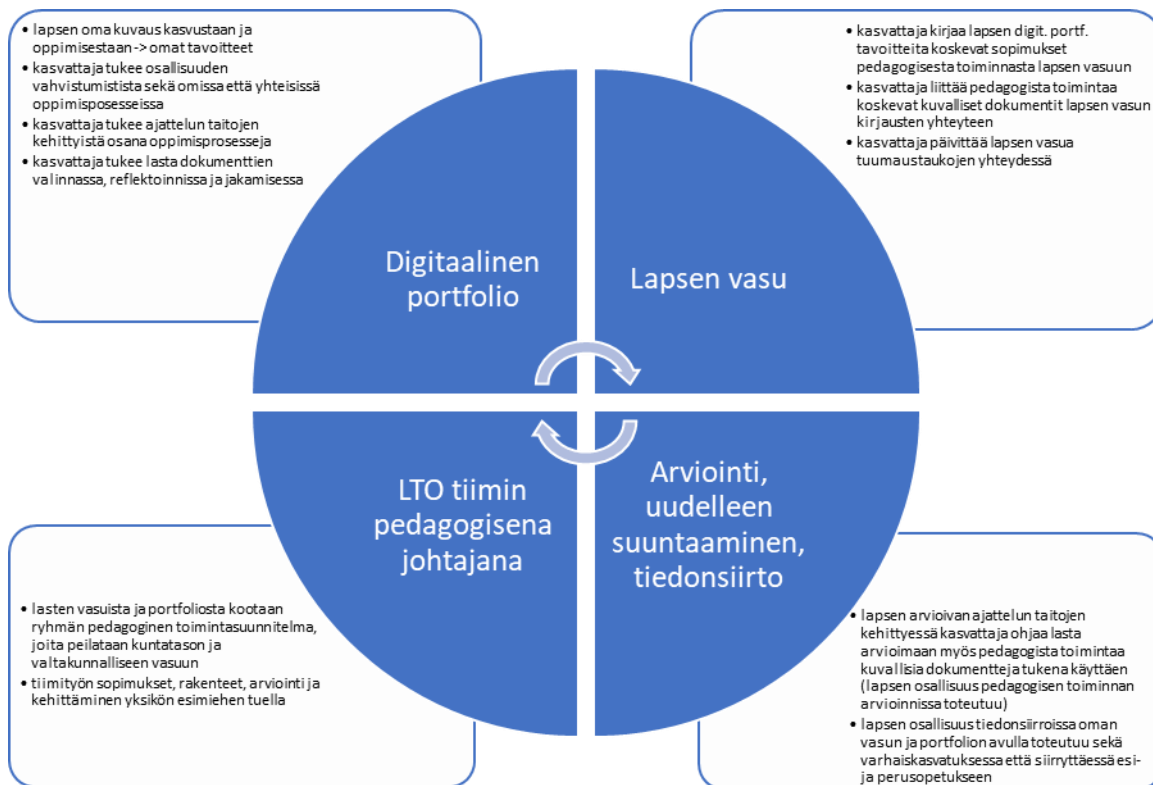
SILTA-mallin mukainen toiminta mahdollistaa siis lapsen osallisuuden oman varhaiskasvatussuunnitelmansa toteutumisen arvioinnissa pedagogista dokumentointia työvälineenä käyttäen silloin, kun kasvattaja edistää toiminnallaan osallisuuden ja ajattelun taitojen kehittymistä, hyödyntää dokumentteja sekä lapsen yksilöllisissä, että yhteisissä oppimisprosesseissa ja niiden reflektoinnissa sekä viimein kohdentaa dokumentoinnin myös lapsen vasuun kirjatun pedagogiseen toimintaan.

Opinnäytetyön löydöksenä oli myös, että digitaalista portfolioa ei vielä osata hyödyntää va-
sukeskusteluiden tukena tuomassa esiin lapsen vahvuuksia, mielenkiinnon kohteita ja oppi-
mista. Osoittautui, että lapsen oppimista ja kehitystä päivitettiin runsaasti sähköiseen portfo-
lio, mutta lapsen vasu paperisena lomakkeena jäi ”pölyttymään” kaappiin ilman, että sitä
hyödynnetään arjen työvälineenä.

Useissa kunnissa on jo otettu käyttöön sähköiset lapsen vasut. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä,
että niitä käytettäisi lapsen varhaiskasvatuksen arjessa suunnittelua, toteutusta ja arviointia
mahdollistavina ja säännöllisesti päivittyvinä työvälineinä yhtään sen enempää. Miksi näin ei
sitten tapahdu? Tämä tutkimus vahvistaa käsitystäni, että varhaiskasvatuksessa tulee käydä
perustavanlaatuista keskustelua siitä, miten lasten vasut saataisi helppokäyttöisiksi arjen työ-
välineiksi. Muuten vaarana voi olla, että lapsen digitaalinen portfolio muuttuu käyttötarkoi-
tukseltaan henkilöstön työvälineeksi. Lapsen vasu on henkilöstön työväline, jonka arviointiin
lapsi osallistuu. Digitaalinen portfolio taas on lapsen henkilökohtainen arvopaperisalkku, jossa
aikuisen roolina on mahdollistaa lapsen osallisuutta ja tukea reflektiivisen ajattelun kehitystä.

Tämän sivuraiteelle harhautumisen välttämiseksi tulee varhaiskasvatusta järjestävien tahojen
tuottaa nykyaikaan sopiva sähköinen kasvatusyhteistyön väline, joka sisältää lapsen vasun
sekä vähintäänkin linkin lapsen omaan portfolioon. Lapsen vasun kirjausten yhteyteen tulisi
olla mahdollista liittää kuvallisia dokumentteja lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia tu-
kevasta pedagogisesta toiminnasta.

Sen lisäksi, että SILTA-malli luo siltaa lapsen osallisuuteen vasun toteutumisen arvioinnissa
pedagogista dokumentointia oikein kohdentaen ja hyödyntäen, on sillä muutakin annettavaa!
Seuraavassa esittelen, miten SILTA-malli kytkee yhteen lapsen oman portfolion ja lapsen va-
sun niin, että lapsen vasu toimii lapsen varhaiskasvatusta ohjaavana asiakirjana ja nivoutuu
edelleen valtakunnallisen vasun perusteiden sisältöihin pedagogisena asiakirjana.

Kuva 5 Digitaalinen portfoliotyöskentely ja pedagoginen dokumentointi suhteessa SILTA-malliin

Kasvattaja tukee lapsen kehittyvää osallisuutta omiin mielenkiinnonkohteisiin ja vahvuuksiin perustuvassa oppimisessaan sekä edistää ajattelun taitoja arjessa SILTA-mallissa esitellyllä tavalla. Lapsi valitsee dokumentteja omasta kasvustaan ja oppimisestaan, ja liittää niitä kasvattajan tuella omaan digitaaliseen portfolioon. Kasvattaja hyödyntää lapsen portfolioin dokumentteja oppimista ja kehitystä refleктоitaessa. Lastentarhanopettajan tehtävänä on puolestaan hyödyntää reflektointihetkien antia ja kirjata lapsen vasuun, millainen pedagoginen toiminta tukee lasta omiin tavoitteisiinsa pääsemisessä sekä liittää kirjausten yhteyteen kuvallisia dokumentteja tästä pedagogisesta toiminnasta. Seuraavien reflektointihetkien yhteydessä kasvattaja päivittää lapsen vasua arvioiden onko vasuun kirjattu pedagoginen toiminta tukenut lapsen kasvua, hyvinvointia ja oppimista.

Lapsen arvioivan ajattelun taitojen vahvistuessa kasvattaja suuntaa lapsen ajattelua kohti vasuun kirjattua pedagogista toimintaa ja auttaa lasta pohtimaan, miten se on tukenut häntä oppimisessaan. Tällöin lapsen osallisuus toteutuu myös vasun toteutumisen arvioinnissa. Reflektointihetkissä siis katsellaan sekä lapsen valitsemia dokumentteja, että kasvattajan pedagogiseen toimintaan liittyviä dokumentteja yhdessä arvioiden ja uusia tavoitteita ja toimintaa

suunnitellen. Tätä toimintatapaa viedään myös tiedonsiirron tilanteisiin lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, esiopetukseen ja aina perusopetukseen asti.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin muutoksessa ja vaatimusten kasvaessa on arjen työssä havaittu se vaara, että toiminta pirstaloituu, ja punainen lanka katoaa. Varhaiskasvatuksen tulee perustua aina varhaiskasvatussuunnitelmiin niin lapsen vasun kuin kuntavasun ja valtakunnallisen vasun tasolla. SILTA-mallin hyödyntäminen edellä kuvatulla tavalla kytkee sekä henkilöstön pedagogisen dokumentoinnin, että lapsen digitaalisen portfolioiden vasuperusteiseen varhaiskasvatukseen. Tällöin varhaiskasvatus perustuu aidosti lapsen mielenkiinnonkohteisiin, tarpeisiin ja vahvuuksiin, ja sekä lasten että aikuisten osallisuus oppivassa yhteisössä toteutuu. Digitaalinen portfolio tekee lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin näkyväksi, kun taas lapsen vasu toimii aitona lapsen varhaiskasvatuksen arjen työvälineenä.

Tutkimukseni osoitti, että SILTA-mallin mukainen toiminta edellyttää vahvaa pedagogista johtajuutta sekä aikaa ja rauhaa uudenlaisen pedagogisen toimintakulttuurin omaksumiseen, jossa lapsen osallisuus on aidosti mahdollista ja arviointi nähdään pedagogiikan kehittämisenä. Tässä tehtävässä lastentarhanopettaja toimii aivan avainasemassa. Hänen tehtävänä on koota lapsen vasuihin ja portfolioihin nivoutuva ryhmän yhteinen pedagoginen toimintasuunnitelma, joka tekee näkyväksi ryhmässä läsnä olevat lasten mielenkiinnonkohteet, tarpeet ja vahvuudet sekä niihin vastaavan pedagogisen toiminnan. Lastentarhanopettaja sopii yhdessä tiimin kanssa millaisia pedagogisia ratkaisuja, rakenteita ja sopimuksia tiimissä tarvitaan näihin asioihin vastaamiseksi.

Lastentarhanopettajan tehtävänä on myös peilata ryhmän pedagogista toimintaa suhteessa kuntavasuun ja valtakunnalliseen vasuun ja arvioida kuinka siinä toteutuu mm. eri oppimisen alueet, laaja-alainen osaaminen, lasten ja huoltajien osallisuus ja pedagoginen dokumentointi. Myös tälle lasten vasujen ja ryhmän toimintasuunnitelman arvioinnille on suunniteltava rakenteet ja se on kalenteroitava etukäteen. Ei riitä, että lapsen vasuja arvioidaan ”vähintään kerran kauden aikana”. Kun tiimissä kalenteroidaan lapsen vasun laatimisen ajankohdat, tulee samalla kirjata ylös, milloin suunnitelmat tarkistetaan. Ehdottaisin, että tätä arviointia ja päivitystä tehdään lapsen kanssa yhdessä samalla, kun hänen portfolioitaan reflektoidaan esimerkiksi 1-2:n kuukauden välein. Tämän jälkeen päivitetään tarvittaessa myös ryhmän toimintasuunnitelma uusiutuneita lasten vasuja vastaavaksi. Tällöin nämä asiakirjat py-

syvät aidosti ajan tasalla. Ehdottaisin myös, opetushallituksessa laadittaisi päivitettyt ohjeistukset tähän lasten vasujen arviointiin. Nykyisellään ne ohjaavat helposti vain siihen ”miniiniin”, eivätkä näin ollen vastaa lapsen jatkuvaa oppimista, kehitystä ja hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin muutoksessa arvioinnin merkitys saa uuden ulottuvuuden. Kyse on lopulta siitä, että arviointi tulee ymmärtää varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin kehittämiseksi, puhutaanpa sitten lapsen vasun, paikallisen vasun tai jopa valtakunnallisen vasun arvioinnista. Arvokkainta on kuitenkin se, että vahvistamalla SILTA-mallin tavoin lapsen arvioivan ajattelun taitoja sekä osallisuutta oppimisprosesseissa tuetaan lapsen elämän mittaisen oppimispolun jatkumoa aina ensiaskelmista lähtien. Positiiviset oppimiskokemukset vahvistavat lapsen myönteistä kuvaa itsestään oppijana. Mitä varhemmin tällaisia kokemuksia saa, sen vahvempi pohja polulle muodostuu. Pedagoginen dokumentointi tarjoaa tälle oppimispolulle välineen, jonka avulla pedagogista toimintaa voidaan osallisuudessa arvioida ja suunnata uudelleen.

Digitaalisen portfoliotyöskentelyn tutkimuslähtöistä kehittämistä

Maria Alanko & Marja Kankaanranta, Jyväskylän yliopisto

Taustaa: Kohti lapsilähtöistä autenttista portfoliotyöskentelyä

”Mä haluaisin että siellä tulis musta ja mun kavereista kuvia ja mun pikkuveljestä.”

”Mä oon laittanu sinne mokkapalat, sit leegoja, ja sit me ollaan laitettu luistelukuva ja -video.”

”Sähkölaitteissa ja koneissa ja tableteissa oleva salkku, johon voi laittaa videoita ja kuvia.”

Edelliset lainaukset ovat lasten näkemyksiä digitaalisen kasvun kansion kokoamisesta ja etenkin heidän omia valintojaan kansioden sisällöiksi. Parhaimmillaan kasvun kansio, niin paperiperustainen kuin digitaalinenkin, kokoaa lapsen kasvun ja oppimisen tarinaa - tarinaa, jonka pääkertojana on lapsi itse. Digitaalisella kasvun kansiolla tarkoitetaan tässä yhteydessä varhaiskasvatukseen sovellettua lapsilähtöistä ja autenttista arviointitapaa (mm. Kankaanranta 2002). Lapsilähtöisyydellä pyritään lasten osallisuuden edistämiseen varhaislapsuudesta alkaen. Arvioinnin autenttisuus puolestaan kiinnittää portfoliotyöskentelyn aitoihin oppimistilanteisiin ja niissä syntyviin näytteisiin - on ne sitten valokuvia päiväkotiryhmän tärkeistä henkilöistä, omassa työskentelyssä syntyvistä tuotoksista tai itselle tärkeistä toiminnoista. Kun kasvun kansion kokoajana on varhaiskasvatusikäiset lapset, ovat tuotokset vielä usein tyyppillisesti visuaalisia näytteitä arjen tapahtumista ja toiminnoista.

Tässä julkaisussa tarkastelemme digitaalisten kasvun kansioden eli portfolioiden käyttöönottoa ja työskentelyn kehittämistä alle 3-vuotiaiden sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten näkökulmasta. Tarkastelu perustuu Diggaa mun digimatkaa -hankkeen tutkimusosuuteen. Pääasiallisena aineistona on kasvattajien kehittämistehtävät.

Tutkimuksen toteutus

Diggaa mun digimatkaa -hankkeen kehittämistyölle on alusta alkaen ollut olennaista tutkimuslähtöisyys (Alanko & Kankaanranta 2018). Tutkimuslähtöisyys on toteutunut syklimäisesti hankkeen eri vaiheissa esimerkiksi välittämällä ajantasaista tutkimustietoa osallistujille, rakentamalla lapsen digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli yhteistyössä hankkeen osallistujien kanssa sekä keräämällä tietoa kehittämistehtävien avulla ja välittämällä niistä saatua tietoa osallistujille osana koulutustilaisuuksia. Tehtävämme on ollut tukea, ohjata ja seurata kehittämistyötä yhdessä hankkeen osapuolten kanssa. Vuonna 2018 toteutuneessa hankkeen toisessa vaiheessa päätehtäväksemme määritettiin kehittämistehtävien ohjaaminen kasvattajille osana kehittämisprosessia.

Kehittämistehtävät

Kehittämistehtävien tarkoituksena oli aktivoida kasvattajien ajattelua, ohjata kehittämistyötä ja tukea hankkeen tavoitteiden saavuttamista. Ne muotoiltiin kullekin hankkeeseen osallistuvalla kunnalla erikseen huomioiden kuntien erityispiirteet, lähtökohdat ja tarpeet. Kehittämistehtävät kytkettiin tiiviiksi osaksi vertaistapaamisia esimerkiksi käyttämällä tehtäviä vertaistapaamisten keskusteluiden pohjana, sekä lapsiryhmissä tehtävää konkreettista kehittämistyötä.

Kehittämistehtäviä ohjeistettiin yhteensä 11, joista Kirkkonummella ja Keravalla kummassakin neljä sekä Tuusulassa kolme (taulukot 10 ja 11). Tehtävät palautettiin omiin palautuskansioihin Peda.net-alustalle.

Kirkkonummella ja Keravalla tehtävissä (taulukko 10) käytettiin niin sanottua case-työskentelyä, eli työskentelyn havainnointia ja kehittämistä yhden lapsen näkökulmasta. Tavoitteena oli löytää kohderyhmän portfoliotyöskentelyn erityispiirteitä ja koko lapsiryhmän portfoliotyöskentelyä helpottavia käytänteitä. Kirkkonummen kohderyhmänä olivat alle 3-vuotiaat ja Keravalla eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset.

Taulukko 10 Kehittämistehtävät Kirkkonummella ja Keravalla

Ajankohta	Tehtävä	Palautukset Kirkkonummi	Palautukset Kerava
Kesäkuun vertaistapaaminen (myös ensimmäisen vaiheen ryhmille)	1 Portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli ja meidän ryhmän malli	17	14
Syys- ja lokakuu	2 Case: Kohderyhmän lapsen portfolioprosessi ja kehittämisen kohteet	10	7
Lokakuun vertaistapaaminen	3 Case-työskentely: kehittämissuunnitelma	10	6
Marraskuu	4 Case-työskentelyn kautta löydetty hyvät käytänteet	9	7

Tuusulassa kehittämisen kohteena oli portfoliotyöskentely esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheissa (taulukko 11). Osallistujat olivat siten esiopettajia ja heidän lapsiryhmiensä kasvattajia sekä luokanopettajia.

Taulukko 11 Kehittämistehtävät Tuusulassa

Ajankohta	Tehtävä	Palautukset
Syyskuu	1 Orientoituminen digitaaliseen portfoliotyöskentelyyn a) Omat ajatukset b) Artikkelin lukeminen + pohdinta	6 10
Syys- ja lokakuu	2 Digitaalisen portfolio esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheissa: tarkoitus ja hyöty	16
Lokakuun vertaistapaaminen	3 Digitaalinen portfolio nivelvaiheen yhteistyöpäivissä	6 (vastattu ryhmässä)

Tulokset

Pedagoginen malli

Yhtenä hankkeen tavoitteena oli muokata Digitaalisen portfolio työskentelyn pedagogista mallia (Alanko, Kankaanranta, Smeds & Purola 2018) alle 3-vuotiaiden ja eri kieli- ja kulttuuri-taustaisten lasten työskentelyyn soveltuvaksi. Kirkkonummen ja Keravan kehittäjäryhmien ensimmäisissä vertaistapaamisissa kuitenkin todettiin, ettei työskentely ole samanlaista kaikkien alle 3-vuotiaiden tai eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kanssa, sillä lasten kehitykselliset erot voivat olla suuriakin. Jokainen lapsi on yksilö, jonka taidot ja tarpeet tulisi ottaa huomioon työskentelyssä. Näin ollen päädyttiin siihen, ettei pedagogista mallia muokata erikseen näille kohderyhmille sopivaksi, vaan etsitään tapoja soveltaa mallin mukaista työskentelyä yksilöllisesti.

Alkuperäistä pedagogista mallia (Alanko ym. 2018) käytettiin tämän hankkeen ensimmäisessä kehittämistehtävässä lapsiryhmien portfolio työskentelyn suunnittelussa ja arvioinnissa. Kasvattajat täyttivät mallin oman lapsiryhmänsä työskentelyn näkökulmasta (kuviot 6, 7 & 8). Tämä todettiin toimivaksi tavaksi arvioida ja suunnitella lapsiryhmän portfolio työskentelyä.

Täytettyjen mallien perusteella portfolio työskentely näyttäytyi aikuisjohtoisena ja -lähtöisenä toimintana. Aikuisen vahva rooli korostui kaikissa portfolio työskentelyn vaiheissa: aikuinen havainnoi ja kuvasi lasta ja tämän toimintaa, valitsi lapsen portfolioon kuvat havaintojensa ja tulkintansa perusteella, sekä arvioi portfolioiden avulla lapsen oppimista ja kehittymistä. Aikuisen vahvaa roolia portfolion toimijana perusteltiin lasten nuorella iällä ja kielitaidon puutteella. Kasvattajien mukaan alle 3-vuotiaan, joka vasta harjoittelee puhumaan, on mahdollonta sanallisesti perustella valintojaan. Kasvattajat kokivat, etteivät nuorimmat lapset vielä ymmärrä portfolio työskentelyn ja esimerkiksi dokumenttien valikoinnin tarkoitusta. Vastavasti lapsen, joka vasta harjoittelee suomen kieltä, koettiin olevan vaikea perustella sanallisesti valintojaan tai pohtia oppimistaan, vaikka hänellä olisi käsitys työskentelyn tarkoituksesta.

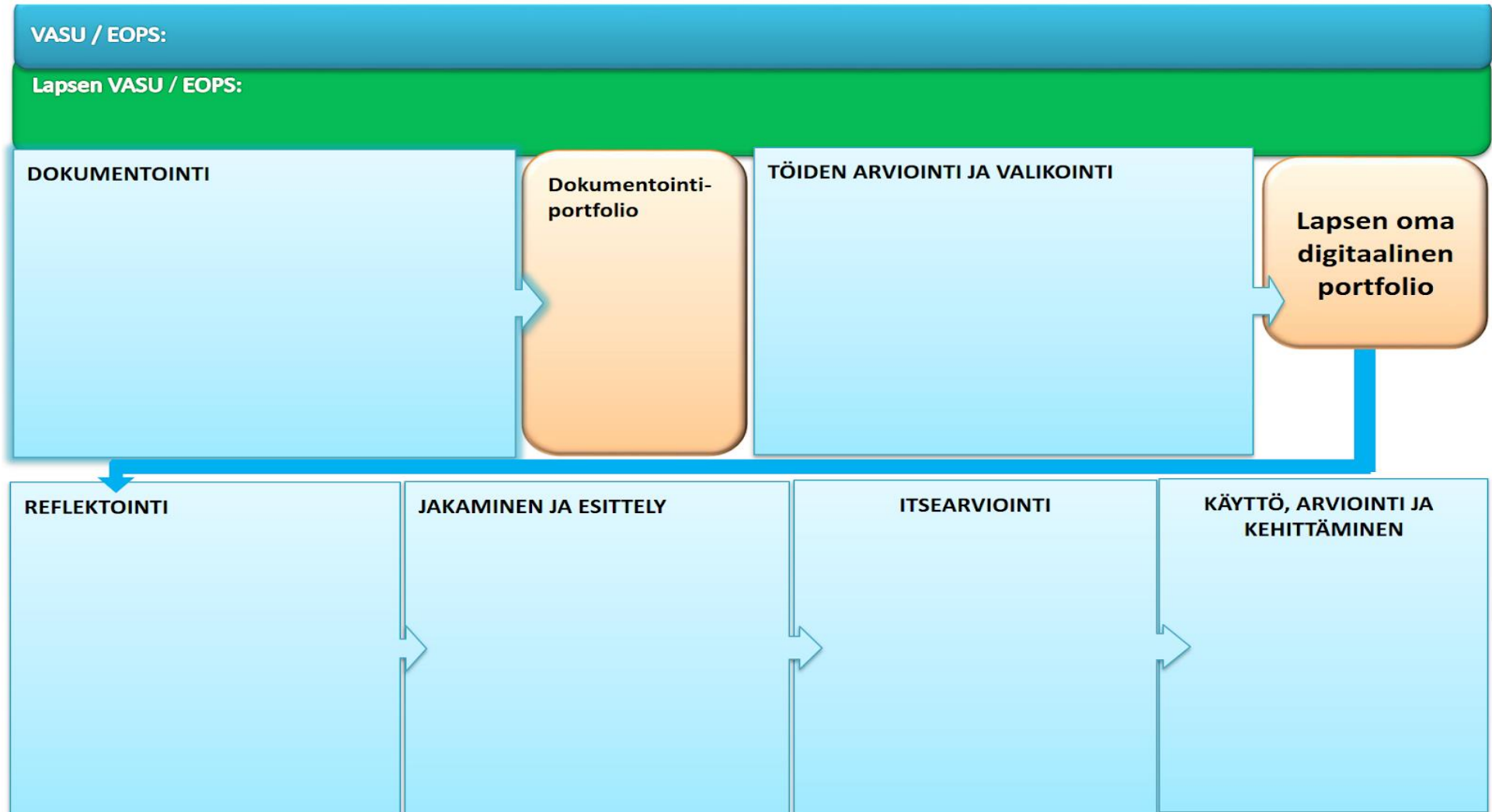
Aikuisen vahvan toimijan roolin lisäksi osa kasvattajista toi esille myös aikuisen ja lapsen yhteistyön portfolio työskentelyn eri vaiheissa. Aikuisen tehtävänä oli tukea ja kannatella lapsen työskentelyä, sekä esimerkiksi mallintaa keskustelua. Näin lapsi pystyi harjoittelemaan työskentelyä ja siihen liittyviä taitoja. Vaikka aikuinen tekisi nuorimman lapsen kohdalla valinnan

kansioon tallennettavista dokumenteista, ei yhteistä keskustelua dokumenttien äärellä tulisi sivuuttaa.

Moni keravalaisista kasvattajista pohti mitä eri vaiheissa lapsi voi oppia tai mitä taitoja niissä harjoitellaan. Eri vaiheiden kohdalla kasvattajat olivat pohtineet myös sitä, onko kyseisen vaiheen toteutus helppoa vai haastavaa. Helpoimmaksi koettiin dokumentointi. Vaikeimmalta kasvattajista tuntuivat valikointi, reflektointi ja itsearviointi. Kaikki nämä pitävät sisällään lapsen kanssa keskustelua ja lapsen ohjaamista reflektioon.

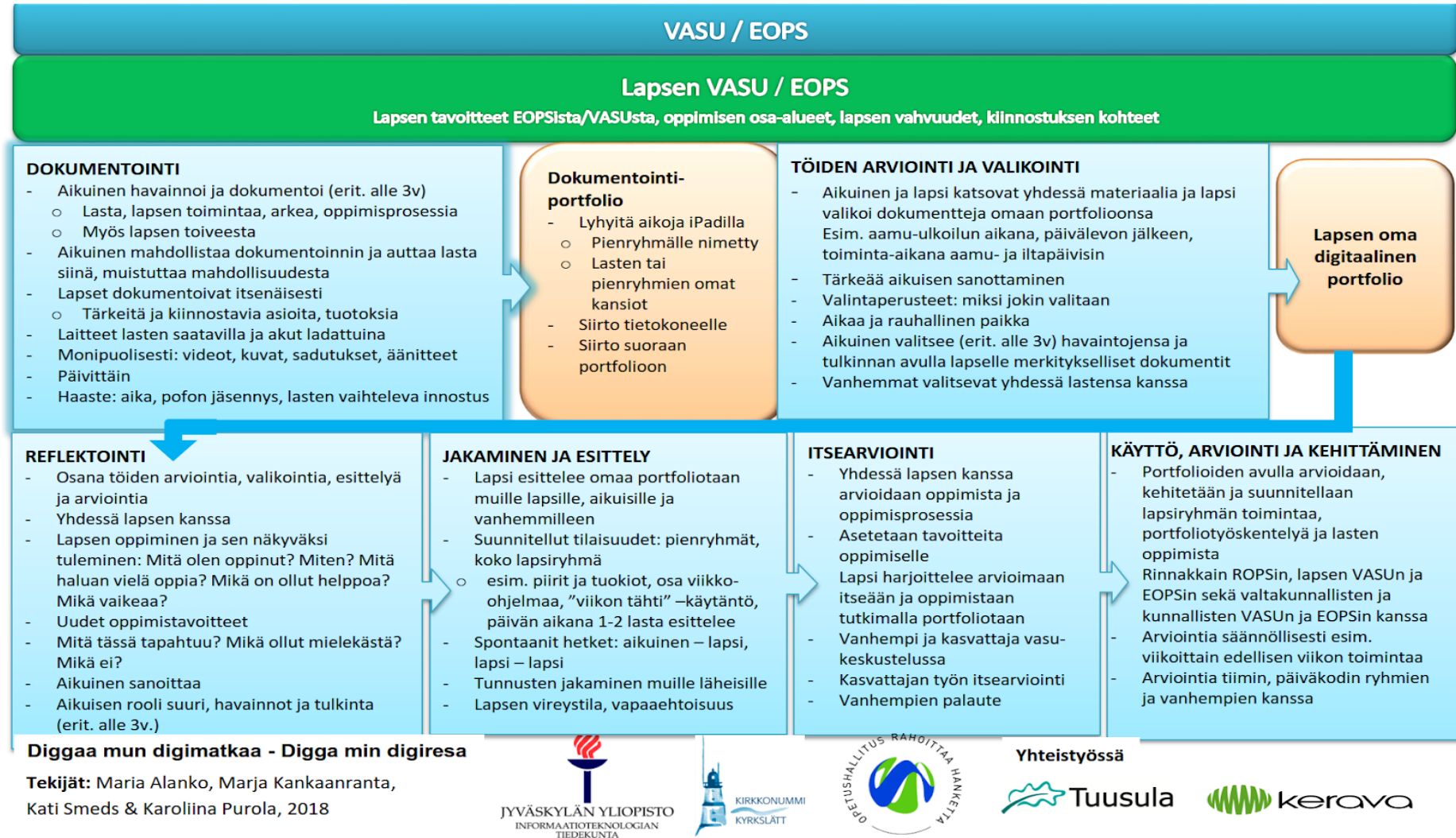
Osalla kasvattajista olikin vielä haasteita motivoida lasta keskustelemaan kanssaan tai ohjata lasta reflektioon ilman yhteistä kieltä. Eräässä lapsiryhmässä lapset oli saatu motivoitua yhteiseen tuumailuun tekemällä siitä lapselle mieluisa kahdenkeskinen tapahtuma. Mieluisaksi tuumailuhetken sai sillä, ettei kasvattaja jäänyt kiinni ajatukseen pakosta istua pöydän ääressä paikallaan tabletin kanssa. Tuumailua toteutettiin esimerkiksi lapsen tanssin lomassa tai yhteisellä sähköhetkellä. Tuumailutuokio toteutettiin säännöllisesti lasten kanssa, joten lapsi osasi odottaa omaa vuoroaan etukäteen.

MEIDÄN RYHMÄN DIGITAALISEN PORTFOLIOTYÖSKENTELYN PEDAGOGINEN MALLI

Kuva 6 Digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli työskentelyn suunnitteluun ja arviointiin

MEIDÄN RYHMÄN DIGITAALISEN PORTFOLIOTYÖSKENTELYN PEDAGOGINEN MALLI

Kuva 7 Kirkkonummen kehittäjäryhmien vastauksista koottu ensimmäiseen kehittämistehtävään: Meidän ryhmän digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli

MEIDÄN RYHMÄN DIGITAALISEN PORTFOLIOTYÖSKENTELYN PEDAGOGINEN MALLI

Kuva 8 Keravan vastauksista koottu ensimmäiseen kehittämistehtävään: Meidän ryhmän digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli

Haasteet portfoliotyöskentelyssä

Kasvattajat toivat esille kehittämisprosessin eri vaiheissa kokemiaan haasteita portfoliotyöskentelylle lapsiryhmässään. Nämä haasteet ohjasivat ryhmissä tehtävää kehittämistyötä.

Lapseen ja vanhempiin liittyvät tekijät

Kirkkonummella hankkeen alussa kasvattajat toivat toistuvasti esille haasteena lasten nuoren iän. Kasvattajien kesken käytiin keskusteluja portfoliotyöskentelyn sopivasta aloitusiästä, sekä siitä, tarvitseeko kaikista nuorimpien lasten vielä edes tehdä digitaalisia portfolioita. Kehittämisprosessin aikana päädyttiin siihen, ettei yhtä oikeaa aloitusikää voida määritellä. Kasvun kansio –työskentelyä, eli dokumentointia, keskustelua, pysähtymistä tutkimaan lapsen oppimista ja kehitystä dokumenttien avulla sekä dokumenttien esittelyä, voidaan harjoitella nuortenkin lasten kanssa.

Kirkkonummen ja Keravan kasvattajat toivat hankkeen alkuvaiheessa useasti esille lapsen kielellisen kehityksen työskentelyä haastavana tekijänä. Muutamassa lapsiryhmässä sen kerrottiin estävän lähes täysin portfoliotyöskentelyn. Kaikissa lapsiryhmissä yhteisen kielen puuttuminen ei kuitenkaan ollut estänyt portfoliotyöskentelyä edes hankkeen alussa. Sujuvaan portfoliotyöskentelyyn pääseminen suomen kieltä harjoittelevan lapsen kanssa oli edellyttänyt runsaasti toistoja ja aikaa. Lapsen haasteet suomen kielessä oli otettu huomioon esimerkiksi järjestämällä lapsen kanssa kahdenkeskisiä rauhallisia tuokioita ja hyödyntämällä toisten lasten esimerkkiä.

Esitettyjen haasteiden perusteella näytti siltä, etteivät kaikki kasvattajat vielä työskentelyn alkuvaiheessa osanneet soveltaa portfoliotyöskentelyä yksilöllisesti lasten kanssa. He saattoivat esimerkiksi pyrkiä työskentelyn samankaltaisuuteen kaikkien lasten kohdalla ja kokea sen vuoksi erilaiset lasten yksilölliset tekijät haasteeksi. Näitä tekijöitä olivat esimerkiksi lapsen persoonallisuus (esim. ujo, hiljainen) ja käytökseen liittyvät haasteet (levottomuus, keskittymisen haasteet). Kehittämisessä tulikin löytää tapoja toteuttaa portfoliotyöskentelyä yksilöllisesti lasten kanssa. Hankkeen aikana monissa lapsiryhmissä löydettiin keinoja soveltaa portfoliotyöskentelyä lasten yksilöllinen kehitys ja taidot huomioiden, joskin osalla kasvattajista oli tässä vielä haasteita.

Lapsen yksilöllisyyden lisäksi kasvattajien vastauksissa toistui lapsen vanhempien osallisuuden haasteet: osallisuus oli vähäistä. Osallisuuden tukeminen koettiin vaikeaksi muun muassa vanhempien heikon motivaation, heikon suomen kielen taidon tai vaihtelevan asenteen vuoksi. Hankkeen lopussa vanhempien osallisuutta oli onnistuttu osassa ryhmiä lisäämään.

Kasvattajiin liittyvät tekijät

Digitaalinen portfolio työskentely pedagogisen mallin mukaan oli uusi asia monille kasvattajista ja opettajista, mikä hidasti alkuun portfolioiden käyttöönottoa. Portfolio työskentelyä aloittaessa tulee huomioida, että kasvattajille ja opettajille tarjotaan riittävästi pedagogista koulutusta ja tukea.

Hankkeen koulutukseen osallistui pääosin varhaiskasvatuksen opettajia, joiden tehtävänä oli perehdyttää oma työtiimensä työskentelyyn. Tämä tuotti haasteita osalle opettajista, sillä he kohtasivat tiimissään kielteisiä asenteita digitaalisuutta ja uusia toimintatapoja kohtaan. Opettajien tulikin pohdita aluksi, kuinka he saavat tiimensä jäsenet sitoutumaan ja innostumaan digitaalisesta portfolio työskentelystä. Tiimin jäsenillä saattoi olla esimerkiksi täysin erilaiset asenteet tietoteknisten laitteiden saatavuutta kohtaan, mikä loi ristiriitaisuutta lapselle.

Joissakin ryhmissä haasteeksi osoittautui kasvattajan sekä tiimin jäsenten heikot tietotekniset tai pedagogiset taidot. Uuden digitaalisen alustan opetteluun koettiin vaativan paljon aikaa.

Hankkeen myötä kasvattajien asenteet ja taidot muuttuivat, mikä edisti omalta osaltaan portfolio työskentelyä. Tiimin aktivoituminen ja työskentely yhdessä myönteisellä asenteella kantoivat pitkälle. Tärkeäksi osoittautui myös kasvattajien kyky joustaa suunnitelmistaan.

Resurssit

Työskentelyn alkuvaiheessa kaikissa kunnissa haasteeksi koettiin aika. Ajanpuutteen taustalla oli useita eri tekijöitä, esimerkiksi resurssien puute johti siihen, ettei aika tuntunut riittävän portfolio työskentelyyn. Ajanpuutteen takana oli myös näkemys digitaalisesta portfolio työskentelystä lisätyönä, joka lisätään muun toiminnan ohkeen.

Esiopetuksen arki on opettajien kuvauksen perusteella ajoittain hyvinkin hektistä. Siihen kuuluvat suuret lapsiryhmät, lasten erityistarpeet ja lasten määrään sekä tuen tarpeisiin suhteutettuna liian vähäiset henkilöstöresurssit. Nämä tekijät luovat oman haasteensa kaiken työskentelyn tavoin myös portfolio työskentelylle esiopetuksessa.

Ajan ja muiden resurssien lisäksi tietotekniikka on olennainen osa digitaalista portfolio työskentelyä. Digitaalinen portfolio työskentely vaatii jonkin digitaalisen alustan käyttöä sekä riittävän määrän toimivia ja ajanmukaisia tietoteknisiä laitteita. Laitteiden ja alustan lisäksi kasvattajien tulisi osata myös käyttää niitä. Nämä koettiin etenkin hankkeen alussa työskentelyn haasteiksi. Erityisesti kouluissa portfolio työskentelyä haastoivat vähäiset laiteresurssit.

Osa näistä resursseihin liittyvistä haasteista koettiin haasteesi edelleen hankkeen lopussa, esimerkiksi tietoteknisten laitteiden vähyyks, toimivuus ja haasteet niiden käytössä olivat arkea kasvattajille. Myös arjen kiire eli aika ja resurssit haastoivat työskentelyä. Hankkeen lyhyt aikajänne näkyi kasvattajien vastauksissa: aikaa koettiin tarvittavan lisää erityisesti teknisten taitojen ja pedagogisen ajattelun kehittämiseen. Myös lasten ja kasvattajien runsaat poissaolot, vaihtuvat ja kokemattomat sijaiset ja vanhempien kiire tai haasteet perheen kotitilanteessa haastoivat portfoliotyöskentelyä.

Portfoliotyöskentelyn kehittäminen

Kerava ja Kirkkonummi

Kehittämistehtävien case-työskentelyn tarkoituksena oli syventyä tarkastelemaan portfoliotyöskentelyä yhden lapsen näkökulmasta. Hankkeen aikana oli tarkoitus kehittää tämän case-lapsen portfoliotyöskentelyä valitsemalla kehittämiskohteita ja laatimalla niiden edistämiseksi suunnitelma. Koska portfoliotyöskentely oli monissa ryhmissä hyvin alkuvaiheessa, kehittämiskohteiksi valittiin koko lapsiryhmän työskentelyyn liittyviä asioita yhden lapsen työskentelyn sijaan. Työskentelyä vasta aloittavien lapsiryhmien tavoitteena olikin esimerkiksi portfoliotyöskentelyn kokonaisvaltainen käynnistäminen, työskentelyn suunnittelu ja aikatauluttaminen tiimissä.

Portfoliotyöskentelyä lähestyttiin aluksi lapsiryhmissä aikuisjohtoisesti ja –lähtöisesti. Kasvattajat huomasivat tämän itsekin, minkä vuoksi osa ryhmistä valitsi kehittämiskohteekseen lasten osallisuuden lisäämisen työskentelyssä. Muita molemmissa kunnissa valittuja kehittämiskohteita olivat vanhempien osallisuuden lisääminen sekä dokumentoinnin, valikoinnin ja reflektoinnin kehittäminen.

Keravan kehittäjäryhmistä lähes kaikki olivat olleet mukana hankkeen edellisessä vaiheessa, mikä näkyi siinä, että kehittämiskohteet olivat rajatumia ja portfoliotyöskentelyn sijaan kehittämiskohteeksi oli valittu myös lapsen yksilölliseen työskentelyyn liittyviä asioita, esimerkiksi portfolioiden hyödyntäminen moniammatillisessa yhteistyössä ja lapsen kielitaidon kehittäminen portfoliotyöskentelyn avulla.

Kirkkonummen ja Keravan kehittämiskohteet ja suunnitelmia niiden edistämiseksi on kuvattu taulukossa 12.

Taulukko 12 Kirkkonummen ja Keravan kehittämiskohteet ja -suunnitelmat

Kehittämiskohde	Kehittämissuunnitelmia
Portfoliotoiminnan käynnistäminen	<p>Tietotekninen työskentely</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasten alakansioiden lisääminen Pedanettiin • iPadin näytölle suora linkki Pedanettiin ja lasten omiin kansioihin • Tarvittaisiin lisää tabletteja • iPadien jakaminen lasten vai aikuisten kesken? • Kuvien organisointi paremmin: paljon kuvia <p>Työskentelyn aikataulujen suunnittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapsille vuoroviikot, jolloin hänen kansioonsa paneudutaan enemmän: otetaan enemmän kuvia ja seuraavalla viikolla katsotaan kahden kesken ja laitetaan kansioon. ”Kansioviikko” • Joka viikko jonkun lapsen kanssa ”lennossa” <p>Aikuisten työnjako</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiimissä yhdessä sopiminen miten, missä, kuka tekee
<p>Dokumentointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osaksi arkea 	<p>Aikatauluttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasten omat portfolioviikot, jolloin kyseinen lapsi dokumentoi enemmän <p>Toiminnan suunnittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentointi osaksi eskaritehtäviä ja normaalia toimintaa • Dokumentointi yhdessä lapsen kanssa • Kasvattaja havainnoi lasta arjessa ja huomaa mielenkiinnonkohteet ja dokumentoi ne <p>Aikuisten työnjako ja tiimin sitoutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuka ohjaa tuokion, kuka dokumentoi • Kaikki kasvattajat osallistuvat kuvaamiseen
<p>Valikointi Reflektointi</p>	<p>Spontaani tarttuminen hetkeen</p> <p>Aikatauluttaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Välipalan kummallekin puolelle • Joka viikko metsäretkien jälkeen iltapäivällä pienryhmissä • Ainakin kerran viikossa aamupiirissä • Pienryhmittäin tai lapsen kanssa kahden sisältöä Pedanettiin lapsen ja ryhmän sivuille • Portfolioviikko kalenteriin • Tuumaustauot kalenteriin ja sopivan oheistoiminnan suunnittelu • Ryhmän aikuisille varattu aikaa tuumaustauolle väh. kaksi kertaa viikossa <p>Toiminnan suunnittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kahden keskisten hetkien järjestäminen • Kuvia käydään läpi lapsen kanssa pöydän ääressä • Kuvat paperiversiona joista lapsi saa valikoida • Aikuinen sanoittaa tekemistä kuvissa • Tuumaustauon jäsentäminen: apukysymyksiä, ymmärtävä palaute vuorovaikutuksessa, reflektoinnin äänittäminen, tutustuminen kuva-aineistoon etukäteen ennen vuorovaikutusta lapsen kanssa, jotta sanoittaminen helpompaa

	<p>Resursseista huolehtiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekniikka kuntoon (uuden isomman näytön hankkiminen ryhmään) • Ympäristön rauhoittaminen tuumaustuokiolle <p>Tiimin sitoutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiimin tulee ymmärtää reflektoinnin merkitys lapsen oppimiselle • Koko tiimi pitää tuumaustaukoja
Aikuisten omien tuumaustaukojen lisääminen	<p>Aikatauluttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunti alkuvuikosta aamu-ulkoilun jälkeen yksin • Kahden kasvattajan yhteinen tuumailu viikoittain 15-20min ulkoiluaikaan <p>Työn jakaminen</p>
Vanhempien osallisuuden lisääminen portfoliotyöskentelyssä	<p>Yhteisen ajan löytäminen Pedanetin käytön ohjaamiseen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varataan aikaa huoltajien tapaamiseen • Vasu-keskustelun yhteydessä ohjataan perhettä lisäämään portfolioon kuvan • Joulujuhlan yhteydessä paja, jolloin opastetaan perheitä materiaalin lisäämiseen <p>Luodaan muita rakenteita osallisuuden mahdollisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luodaan portfolioon ”reissuvihko”, joka houkuttelee perhettä käymään portfolioissa säännöllisesti
Lapsen osallisuuden lisääminen portfoliotyöskentelyssä	<p>Työskentelyn suunnittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentoinnin jälkeen mahd. pian materiaalin yhdessä katsominen, jotta lapsi muistaa tilanteen hyvin • Lasten annetaan kuvata itse enemmän • Enemmän videoita • Varataan aikaa lapsen kanssa rauhalliseen kohtaamiseen <p>Ympäristön järjestäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • iPadit lasten saataville <p>Lapsen motivointi ja tutustuttaminen portfolioihin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osoitetaan lapselle, että pädillä voi tehdä muutakin kuin vain pelata • Verrataan vanhaa kasvun kansiota digitaaliseen: yhteyden näkeminen
Tiimin osaamisen ja osallisuuden vahvistaminen	<p>Portfoliotyöskentelyn yhdeksi teemaksi tiimin yhteisiin suunnittelu-aikoihin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskittyminen Pedanettiin hetkeksi • Yhdessä eri vaiheiden aikatauluttaminen ja toteutuksen suunnittelu • Hankekoordinaattorin tuki tiimipalaverissa
Lapsen suomen kielen kehittäminen ja sanavaraston kartuttaminen digitaalisen portfoliotyöskentelyn avulla	<p>Lapsi saa kuvata hänelle tärkeitä asioita arjesta</p> <p>Tuumaustauko ja reflektointi lapsen kanssa säännöllisesti</p> <p>Tiimissä sovitaan tuumaustaukojen pitämisestä</p> <p>Kohdataan jokainen lapsi</p>

Portfoliotyöskentelyn hyödyntäminen moniammatillisessa yhteistyössä lapsen hyväksi	Lupa- ja tunnusasiat <ul style="list-style-type: none"> • Luvat vanhemmilta • Yhteistyötahojen kanssa tehdään tunnukset Yhteistoiminta <ul style="list-style-type: none"> • Yhdessä mietitään lapsen tarpeiden mukaan tavoitteita, joita dokumentoidaan ja reflektoidaan • Myöhemmin lapsi itse osallistuu arviointiin • Tavoitteena erityisesti vahvistaa terapeuttien ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta.
--	---

Ryhmät olivat hankkeen loppuessa eri vaiheissa portfoliotyöskentelyssä. Joissakin ryhmissä työskentelyn kuvattiin kytkeytyvän jo luontevaksi osaksi arjen rakenteita, kun toisissa vasta koitettiin sovittaa työskentelyä osaksi arjen olemassa olevia rakenteita. Osassa ryhmiä kehittämiskohde pysyi hankkeen päätyttyä samana, eikä työskentelyn kehittäminen ollut edennyt käytännön tasolla lainkaan.

Tuusula

Tuusulassa kehittäminen aloitettiin tutustumalla portfolioajatteluun ja digitaalisen portfoliotyöskentelyn erityispiirteisiin. Keskusteluissa ja tehtävien vastauksissa työskentelylle esimerkiksi etsittiin perusteluita OPSista ja pohdittiin kasvattajan ja lapsen rooleja portfoliotyöskentelyssä. Opettajat pohtivat, mitä tulisi tehdä silloin, kun lapsi ei halua laittaa jotakin opettajan ja opetussuunnitelman näkökulmasta tärkeää materiaalia portfolioonsa, tai kun lapsi kieltäytyy toistuvasti keskustelemasta omasta portfolioistaan ja osallistumasta dokumenttien valikointiin. Opettajille oli vielä epäselvää, mikä opettajan pedagogisen vastuun suhde portfoliotyöskentelyyn oli tällaisessa tilanteessa.

Etenkin hankkeen alkuvaiheessa opettajien ajatukset portfolioista esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä olivat aikuislähtöisiä. He esimerkiksi toivoivat portfolion jäseneltävän niin, että opettajan olisi helpompi löytää sieltä erilaisiin teemoihin liittyviä tiedostoja. Luokanopettajat toivoivat myös kasvun kansista heille itselleen toimivaa työvälinettä, jonka avulla he saisivat siirtopalaveria monipuolisemmin tietoa lapsista. Kasvattajat kuvasivatkin digitaalista portfolioa nivelvaiheessa ennen kaikkea tiedonsiirronvälineeksi, joka helpottaisi sekä esiopetuksen että koulun opettajien työtä. Digitaalisen portfolion avulla kaikki osapuolet voisivat saada monipuolisemman kuvan lapsesta ja tämän kehityksestä, oppimisesta, taidoista, vahvuuksista ja tuen tarpeista. Digitaalisen portfolion hyödyntämisen eduksi arveltiin sitä, että sen kautta tieto ei kulje esiopettajan oman tulkinnan säilyttämänä, vaan parhaimmillaan lapsen itsensä kertomana.

Toisaalta digitaalisen portfolion uskottiin voivan toimia lapsen ja tämän vanhemman tukivälineenä. Sen uskottiin vähentävän lapsen ja vanhemman koulun aloitukseen liittyvää jännitystä. Parhaimmillaan lapsen portfolioon voitaisiin tallentaa jo esiopetusvuoden syksyllä kokemuksia ja muistoja yhteistyöpäivistä koulun kanssa, joihin lapsi voi palata esiopetusvuoden aikana. Näin koulu tulisi jo varhaisessa vaiheessa lapselle tutummaksi. Lisäksi parhaimmillaan luokanopettaja tutustuisi lapseen tämän portfolion avulla ennakkoon, ja lapsi pääsisi esittelemään itse sitä kahden kesken uudelle opettajalleen.

Syksyn aikana koulun ja esiopetuksen yhteistyöryhmät järjestivät yhteistyöpäiviä, joihin portfolio-työskentelyä pyrittiin kytkemään mukaan. Jokaisella koulun ja esiopetuksen yhteistyöryhmällä oli oma tapansa toteuttaa yhteistyöpäiviä, joten myös digitaalisen portfolio-työskentelyn kytkeytyminen näihin päiviin oli vaihtelevaa. Pääasiassa portfolio-työskentely oli yhteistyötunneilla kuitenkin vain aikuisen tekemää dokumentointia. Tässä dokumentoinnissa auttoi hankkeen tv-tukihenkilö. Osa esiopetusryhmistä palasi näihin dokumentteihin myöhemmin yhdessä ryhmänsä kanssa.

[Kasvattajien portfolioajattelu](#)

Portfolio-työskentely ja portfolioajattelu olivat monille hankkeeseen osallistuneille kasvattajille uusi asia. Osalla kasvattajista oli kuitenkin kokemusta paperisesta kasvun kansiosta. Kasvattajien ensiajatuksukset digitaalisesta portfolioista olivat pääosin myönteisiä. Kasvattajat kuvasivat olevansa innoissaan, kiinnostuneita sekä toiveikkaita tämän uuden työskentelytavan suhteen. Jo tässä vaiheessa kasvattajat toivat esille digitaalisen portfolion hyviä puolia, kuten huoltajille jakamisen helppous, lapsen osallisuus, dokumentoinnin helppous ja runsaus ja tiedon saaminen kotoa päiväkotiin.

Perehtyessään tarkemmin portfolioajatteluun kasvattajat nostivat esille erilaisia myönteisiä asioita siitä. Tuusulassa myönteisissä asioissa painottui kolme laajempaa teemaa: lapsen monipuolinen oppiminen, kasvu ja kehitys, lapsen osallisuus sekä vanhempien osallisuus ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö. Lisäksi moni opettaja nosti myönteisenä asiana esille digitaalisuuden tuoman muutoksen verrattuna paperiseen portfolioon: helpompi, monipuolisempi, reaaliaikaisempi, tilavampi. Yksi opettajista mainitsi myönteisenä asiana portfolion kertovan lapsen tulevalle opettajalle enemmän kuin lyhyt sanallinen tiedonsiirto.

Kehittämistehtävien perusteella havaittiin osallistujien portfolioajattelussa tapahtuneen muutosta. Esimerkiksi Keravalla ja Kirkkonummella kasvattajilla oli aluksi haasteita löytää työskentelystä kehittämisen kohteita, mutta kehittämisprosessin myötä he löysivät näitä kehittämiskohteita sekä tapoja lähteä kehittämään valitsemaansa kohdetta.

Osan kasvattajien ajattelussa näkyi jo hyvin pitkälle edennyttä näkemystä portfolioista lasten omana kasvun kansiona. Lapsiryhmissä oli etsitty ja löydetty erilaisille lapsille parhaiten sopivia työskentelytapoja. Näissä ryhmissä esimerkiksi lapsen kielitaito tai kehitystaso oli otettu huomioon työskentelyssä, eikä työskentelylle asetettu samoja tavoitteita kaikkien lasten kanssa. Työskentelyssä oli oivallettu, ettei portfoliotyöskentelyn pedagogista mallia ole tarkoitus noudattaa jokaisen lapsen kohdalla pilkulleen, vaan sitä tulee soveltaa yksilöllisesti lapselle sopivaksi. Esimerkiksi tuumaustauon voi toteuttaa myös toiminnallisesti, eikä istuen pöydän ääressä yhdessä lapsen ja tabletin kanssa.

Toiset kasvattajista olivat vielä alkuvaiheessa hankkeen ja portfoliotyöskentelyn mukaisessa pedagogisessa ajattelussa. Heidän vastauksissaan toistuvat aikuisjohtoisuus ja –lähtöisyys. Haasteena heillä toistuivat lasten nuori ikä tai vähäinen suomen kielen taito. Riskinä oli työskentelyn jääminen aikuisjohtoiseksi ja –lähtöiseksi, jossa lapsen osallisuus on hyvin minimaalista tai nimellistä. Haasteista johtuen voi olla, että näissä ryhmissä riskinä on työskentelyn jääminen taka-alalle, mikäli ryhmille ei tarjota riittävästi tukea ja aikaa kehittää portfoliotyöskentelyä.

Yhteenveto

Hankkeen toisen vaiheen kehittämisprosessista on nähtävissä täysin samoja piirteitä kuin hankkeen ensimmäisestä vaiheesta (Alanko & Kankaanranta 2018). Ryhmät etenevät eri tahtiin työskentelyssä: toiset onnistuvat tekemään portfoliotyöskentelyn hyvinkin nopeasti osaksi lapsiryhmänsä arkea, kun toisilla työskentely on vielä hankkeen loppuessaikin etsimässä parhaiten lapsiryhmäänsä soveltuvaa muotoa. Kehittämisprosessin alussa prioriteettina on työskentelyn kokonaisvaltainen käynnistäminen: aikatauluttaminen ja arjen rakenteiden suunnitteleminen uudelleen, työskentelyn pedagogiseen ajatteluun perehtyminen koko tiimin kanssa sekä digitaalisten laitteiden ja alustan haltuunotto ja organisointi.

Myös ryhmien kohtaamat haasteet sekä edistäviksi koetut tekijät työskentelyn aloittamisessa ja työskentelyssä itsessään toisintavat hankkeen ensimmäisessä vaiheessa kohdattuja haasteita (Alanko & Kankaanranta 2018). Suurimmat haasteet liittyivät (1) resursseihin kuten aikaan, henkilökuntaan ja tietoteknisiin välineisiin ja (2) ihmisten asenteisiin, taitoihin ja osallisuuteen.

Työskentelyn alussa on olennaista pohtia, mikä on portfolio työskentelyn tarkoitus ja mikä siinä on olennaista kullekin lapselle. Ketä varten portfolioa tehdään ja minkä takia? Palveleeko lapsen portfolio enää tarkoitustaan lapsen omana kasvun kansiona silloin, kun sen sisältö on täysin aikuisen tuottamaa ja valitsemaa? Onko kasvun kansiota edes tarpeen tehdä vielä kaikista nuorimpien lasten kanssa?

Kasvun kansion on tarkoitus olla lapsen oma henkilökohtainen kansio, jossa lapsi itse kertoo oman oppimisensa ja kasvun tarinaa valitsemillaan dokumenteilla. Aikuisen tehtävänä on ohjata lasta tässä työskentelyssä harjoitellen eri vaiheita lapsen kanssa tämän lähikehityksen vyöhykkeellä. Mikäli aikuinen on portfolio työskentelyn aktiivinen toimija, voi työskentelyn fokus siirtyä lapsen omasta portfolioista kasvattajien työn esittelyalustaksi (Knauf 2015). Tällöin aikuinen dokumentoi, valikoi ja tallentaa haluamansa kuvat lapsen portfolioon sen perusteella, mitä haluaa näyttää päiväkodin arjesta lapsen vanhemmille, ja millaisen kuvan päiväkodin arjesta haluaa luoda vanhemmille, tai minkä hän kokee itse merkitykselliseksi. Tällöin kyse ei enää ole lapsen omasta kasvun kansioista, vaan pikemminkin kasvattajien pedagogisesta dokumentoinnista ja tiedonsiirtovälineestä.

Joissakin tapauksissa pedagoginen dokumentointi ja portfolio työskentely vaikuttivat yhdistyneen tämän hankkeen kasvattajien ajatuksissa. Tärkeää onkin huomioida näiden kahden asian erot: Pedagoginen dokumentointi on kasvattajan työmenetelmä varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen, johon lapsi ja perhe voivat osallistua. Digitaalinen portfolio on puolestaan lapsen oma henkilökohtainen kansio, jonka sisällöstä päättää lapsi itse, ja jossa kasvattaja toimii lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden osallisuuden mahdollistajana. Digitaalista portfolioa voidaan hyödyntää lapsen vasu-prosessissa sekä osana varhaiskasvatuksen suunnittelua ja arviointia.

Tuusulassa kehittämistyön tuloksena oli ehdotus keinoista yhdistää digitaalinen portfolio työskentely osaksi esi- ja alkuopetuksen nivelvaihetta esimerkiksi esioppilaan esittely portfolioon avulla uudelle opettajalle toivottiin tehtävän jo esiopetusvuoden keväällä. Nämä ehdotukset koottiin Tuusulan kunnan virallisen esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen vuosikellon yhteyteen (Liite 2). Tätä ehdotusta tulisi mielestämme pyrkiä pilotoimaan hankkeeseen osallistuneiden esiopetusryhmien ja heidän tulevien luokanopettajien kanssa.

Suurena haasteena Tuusulassa esi- ja alkuopetuksen yhteistyön kehittämisessä oli kehittämisen lyhyt aikajänne, jolloin ideoita ei pystytty vielä kokeilemaan käytännössä. Kehittämistyö eteni kuitenkin tähän lähtökohtaan nähden hyvin, ja portfolio työskentely saatiin aloitettua kaikissa esiopetusryhmissä. Osa luokanopettajista otti portfolio työskentelyn myös osaksi omaa opetustaan, mutta sen suhteen koulutusta, tukea ja kehittämistä tarvittaisiin lisää.

[Uudistettu lapsen digitaalisen portfolio työskentelyn pedagoginen malli](#)

Kehittämisen prosessin perusteella pedagogista mallia haluttiin muokata informatiivisemmaksi. Joissakin lapsiryhmissä portfolio työskentely pyrkien seuraamaan pedagogista mallia oli johtanut aikuisjohtoiseen työskentelyyn. Tämän huomattiin johtuvan siitä, että mallia pyrittiin seuraamaan vaihe vaiheelta tavoitellen esimerkiksi keskustelua lapsen kanssa, joka ei vielä osannut suomen kieltä. Kun tämä keskustelu ei onnistunut, koettiin lapsen kieli haasteeksi lapsen portfolio työskentelylle. Malliin oli tarve lisätä maininta sen soveltamisesta käytännössä jokaisen lapsen yksilöllinen kehitys- ja taitotaso huomioiden.

Mallissa pyrittiin korostamaan entisestään aikuisen: kasvattajan ja vanhemman, roolia lapsen osallisuuden mahdollistajana ja työskentelyn tukijana. Vaikka portfolio työskentelyssä keskiössä on lapsi ja hänen oma kasvu, kehitys ja oppiminen, on vastuu portfolio työskentelyn toteutumisesta aikuisella. Aikuisen tehtävänä on soveltaa työskentelyä lapselle sopivaksi ja tukea hänen oppimistaan työskentellessä lapsen kanssa tämän lähikehityksen vyöhykkeellä.

Kehittämisen prosessin aikana toistui myös useasti tuumailu-käsite valikointi, reflektointi, esittely ja itsearviointi vaiheiden yhteydessä. Tämä haluttiin tuoda esille uudistetussa mallissa, sekä linkittää nämä vaiheet lähemmäksi toisiaan.

Kaikkien kolmen kunnan kehittämisen prosessien aikana käytiin keskustelua portfolio työskentelyn yhteydestä valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä laaja-alaisiin osaamisen tavoitteisiin. Tämä tuotiin näkyviin muokattuun malliin vaaleansinisinä lapsen harjoittelun ja oppimisen sisältöinä.

Mallissa säilyi alkuperäisen mallin mukaiset vaiheet ja perusajatukset portfolio työskentelystä. Päivitetyyn mallin tarkoituksena oli helpottaa työskentelyn aloittamista, sekä selkeyttää työskentelyn tavoitteita ja tarkoitusta.

DIGITAALISEN PORTFOLIOTYÖSKENTELYN PEDAGOGINEN MALLI

VASU/ EOPS	
LAPSEN VASU / EOPS Lapsen vahvuudet, mielenkiinnonkohteet ja tarpeet Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja tuen toteuttamiselle	
LAPSEN YKSILÖLLINEN KEHITYSTASO	
DOKUMENTOINTI	
<ul style="list-style-type: none"> - LAPSI, KASVATTAJAT ja VANHEMMAT dokumentoivat suunnitellusti ja spontaanisti - KASVATTAJAT ja VANHEMMAT mahdollistavat ja tukevat lapsen itsenäistä dokumentointia - Lapsen arkea, toimintaa, oppimisprosesseja, projektien eri vaiheita, tuotoksia, - Monipuolisesti: medialeikki, sadutus, videointi, valokuvaus, äänittäminen, sanelu, erilaiset sovellukset <p style="color: #4a86e8; font-size: small;">Lapsen osallisuus, tvt-osaaminen, monilukutaito, ajattelu, estetiikka, eettisyys, mediakasvatus- ja kriittisyys</p>	
T U U M A I L U	DOKUMENTTIEN VÄLISÄILYTYS ⇌ VALIKOINTI
	<ul style="list-style-type: none"> - LAPSI valitsee dokumentit portfolioon mahdollisimman pian dokumentoinnin jälkeen - KASVATTAJA ja VANHEMPI tukevat valintaa keskustelemalla ja kysymällä sopivia kysymyksiä - Nuorimpien lasten kanssa AIKUINEN voi tehdä harkiten valinnan havaintojensa perusteella: lapsituntemus ja sensitiivinen kohtaaminen auttavat tunnistamaan lapselle merkityksellisiä asioita - Arviointikriteerit ja perustelut: Miksi jokin valitaan? <p style="color: #4a86e8; font-size: small;">Osallisuus, ajattelun taidot, itseilmaisu, vuorovaikutus, itsearviointi, valintojen teon harjoittelu, perustelu</p>
	REFLEKTOINTI
	<ul style="list-style-type: none"> - LAPSI pohtii, ja KASVATTAJA mahdollistaa ja mallintaa keskustelun avulla reflektointia esittämällä lapselle sopivia kysymyksiä - Toiminta–tunne–ajatus: Mitä tässä tapahtuu? Mitä teen? Miltä se tuntui? Mitä ajattelin siitä? - Aikaisempien töiden tutkiminen ja vertailu, tulevien oppimiskokemusten suunnittelu - Mitä opin – osasin jo ennestään xxx, opin siis xxx? Mitä haluaisin oppia seuraavaksi? <p style="color: #4a86e8; font-size: small;">Osallisuus, itseilmaisu, vuorovaikutus, ajattelu, tunnetaidot, itsesäätelyn taidot, oppimaan oppiminen</p>
	ESITTELY JA JAKAMINEN
<ul style="list-style-type: none"> - LAPSI katselee portfolioaan yhdessä KASVATTAJAN, VANHEMMAN tai muiden LASTEN kanssa tai esittelee portfolioaan ja sen dokumentteja muille suunnitellusti ja spontaanisti: iloitaan yhdessä lapsen dokumenteista ja oppimisesta - AIKUINEN tarjoaa lapselle mahdollisuuden esittelyyn, kannattelee ja sanoittaa esittelyä <p style="color: #4a86e8; font-size: small;">Osallisuus, ajattelu, itseilmaisu, itsetunto, kulttuurinen osaaminen ja tietoisuus, vuorovaikutus</p>	
	ITSEARVIOINTI
	<ul style="list-style-type: none"> - LAPSI arvioi portfolioaan, sen dokumentteja ja omaa työskentelyään AIKUISEN tukemana - Koko digitaalisen portfolion tarkastelu: kohdentuminen erityisesti lapsen oppimiseen - Dokumenttien vertailu toisiinsa: kasvun, kehittymisen ja oppimisen osoittaminen <p style="color: #4a86e8; font-size: small;">Osallisuus, ajattelu, käsitys itsestä oppijana, kiinnostuksen kohteet, itsearviointi, vuorovaikutus</p>
KÄYTTÖ, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	
<ul style="list-style-type: none"> - Dokumenttien hyödyntäminen toimintakulttuurin arvioinnissa ja kehittämisessä - Lapsen VASUn ja esiopetus suunnitelman päivittäminen yhdessä LAPSEN kanssa - Portfoliotyöskentelyn jatkuvuus: päiväkodin sisällä ja esiopetuksesta kouluun - Kasvatusyhteistyö VANHEMPIEN kanssa 	

Diggaa mun digimatkaa 2

Muokattu hankkeen ensimmäisen vaiheen mallin pohjalta
Opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksen tuella

Tekijät: Maria Alanko, Kirsi-Marja Heikkinen &
hankkeen kehittäjäryhmien kasvattajat 2018

Lähteitä

Alanko, M. & Kankaanranta, M. 2018. Lapsen päiväkotiarkea näkyväksi tekemässä: Digitaalisten portfolioiden käyttöönotto varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Diggaa mun digimatkaa - Digga min digiresa: digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin kehittämisessä. Hankeraportti. Kirkkonummi. s. 20-30.

Alanko, M., Kankaanranta, M., Smeds, K. & Purola, K. 2018. Digitaalisen portfolion pedagoginen malli. Teoksessa Diggaa mun digimatkaa - Digga min digiresa: digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin kehittämisessä. Hankeraportti. Kirkkonummi. s. 16-19.

Diggaa mun digimatkaa –hankkeen loppuraportti: https://indd.adobe.com/view/9ce1fc00-a197-48e0-851f-c0d88ee6b402?fbclid=IwAR0aXc_StpANBEUglicUy27Edcip%20Azvfc0zVui0Newc4vxIF4nuGTDq7rg

Kankaanranta, M. 2002. Developing digital portfolios for childhood education. Institute for Educational Research. University of Jyväskylä.

Knauf, H. (2015). Styles of documentation in German early childhood education. *Early Years* 35 (3), 232 - 248.

Liite 2. Ehdotus digitaalisen portfolioyöskentelyn kytkeytymisestä osaksi Tuusulan kunnan esi- ja alkuopetuksen yhteistyön vuosikelloa

E-1 YHTEISTYÖ:**ELOKUU:**

-Esille esiopetuksen tavoitteet ja kolmiportaisen tuen piiriin kuuluminen.

-Kouluvalmiuksien avaaminen laaja-alaisen oppimisen kautta.

-Rehtori, pkj, eskariopet ja ykkösten opet sopivat yhteistyöstä.

-Yhteistyöstä sopiminen Vespäivät. Yhteistyökerrat palkitaan ykkösten lukujärjestykseen.

-Sovitaan yhteistyön arvioinnista

-Esiopettajien työaika suunniteltava vanhempainiltaan, kun kerrotaan koulu yhteistyöstä (esiopettajilla ja lastenhoitajilla joustoa ja halua tähän)

-Tutustumista ensin vain omista ryhmässä (noin 5-6 viikkoa)

-Opettajien ja esikouluopettajien yhteinen toiminnan suunnittelu

-Digitaalisen portfolioon valmistautumista opettelemalla esimerkiksi kameran ja iPadin käyttöä.

SYYSKUU:

-Eskari-eka -yhteistyön suunnittelu jatkuu (sisällöt, kalenterointi, arvioinnista sopiminen.

-Koulun mok-viikkojen hyödyntämisestä eskari-eka -yhteistyössä

-LEOPS-keskustelut. Sähköinen kaavake!

-Eskareiden ja ykkösten yhteistyön aloittaminen. Tarvittaessa lisätään yhteistyötä.

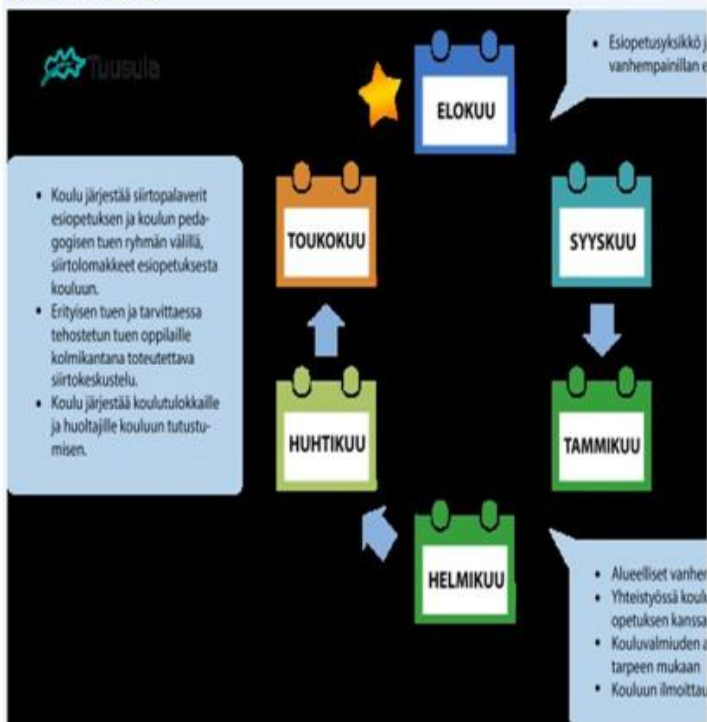
-Digitaalisen portfolioon rakentaminen:

Opettaja taltioi toimintaa mahdollisuuksien mukaan ja jakaa materiaalit muille opettajille yhteiseen Google Drive -kansioon. Toinen vaihtoehto on, että eskarista lähetetään iPad lasten mukana, jolla kuvataan eskareiden työskentelyä / töitä.

LOKA-JOULUKUU

E-1 yhteistoiminta ja jatkuva arviointi

Portfolioyöskentely

EA YHTEISTYÖ:

TAMMI-HELMIKUU

- Tarvittaessa kouluvalmiusarviointi.
- Kouluun ilmoittautuminen.**
- Yhteistyön määrän tarkistaminen huomioiden nivelvaiheen lähtötytyminen.
- Ilta koulutulokkaiden huoltajille. Teemana koulun aloitukseen liittyvät asiat**
- Luokanopettajien läsnäolo illassa olisi tärkeää**

MAALISKUU

- Tehdään tiedonsiirtopaperit.
- Aloitetaan Leopsarviointikeskustelut.**

HUHTIKUU-TOUKOKUU

- Perehdytetään tulevat ykkösten opet tehtyyn yhteistyöhön. Arvioidaan tehtyä yhteistyötä.
- Luokanopettaja tarkkailemaan esiope-**
- tuksen päivää ja tulevia koululaisia (esim. 2pvä)**
- Palaveri esiope-
- ttajan ja luokanopettajan kesken käytetyistä toimintatavoista.
- Toisen päivän aikana opettaja katsoo jokaisen lapsen kanssa hänen portfolioa.**
- Eskarilainen miettii etukäteen omasta digitaalisesta portfolioistaan esiteltävän asiaan. Vaihtoehto olisi, että eskarilainen esittelee dig. portfoliojaan kouluun-tutustumispäivänä tai sitten koulun alettua yksin / pienryhmässä.
- Seuraavan lukuvuoden suunnittelua, paikalla eskari- ja ekaluokan opettajat sekä koulun rehtori ja päiväkodin johtaja.**
- Keskustelu tuntien palkittamisesta, eskarin ja koulun aikataulujen yhteensovittaminen, opetustilojen varaaminen, yhteisestä suunnittelusta sopiminen.

EA YHTEISTYÖ HUHTIKUU-TOUKOKUU

-Tiedonsiirtolomake, oppimissuunnitelmat ja pedagogiset arviot lähetetään koulun rehtorille.

-Tiedonsiirtopalaveri. Yksittäisen lapsen siirtokeskustelu tarvittaessa.

-Toive, että keskityttäisiin erityisesti sosiaalisiin taitoihin ja aikaa olisi hieman enemmän.

-Aikataulutuksen siirtopalaverille pitäisi olla tarkempi, jolloin esiopettajien ei tarvitsisi yhden päivän aikana käydä useassa paikassa ja heillä olisi tarkka aika, jolloin pääsevät keskustelemaan. Akateemiset taidot välittyvät lomakkeen kautta

-Kouluun tutustuminen ollut 9-11. 2 oppituntia ja ruokailu -> sopiva mitta, on ollut toimiva.

Tiedonsiirtolomake esiopetuksesta perusopetukseen siirryt

Lapsen nimi		Syntymäaika
Päiväkoti / esiopetuspaikka		Lapsiryhmä
Lomakkeen täyttäjä		Puhelinnumero
TUKITOIMET		
Lapsella on		Päätöksentekopäivämäärä
☐ pidentetyn oppivelvollisuuden päätös ☐ koulunkäynnin aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin päätös		
Lapsen terveydentila		
Tukitoimet esiopetuksessa (pienryhmä, avustaja, 2-paikkaisuus)		
Lapsella on laadittu esiopetuksen oppimissuunnitelma		☐ Tehostetun tuen suunnitelma
☐ yleiseen tukeen ☐ tehostettuun tukeen ☐ HOJKS		
☐ lapsen asiaa on käsitelty alueellisessa pedagogisen tuen ryhmässä ☐ lapsi on ohjattu jatkotutkimuksiin		Lisätieto
PÄIVITTÄISET TOIMINNOT		
☐ osaa		☐ harjoittelee ☐ ei
Lisätietoja:		
SOSIAALISET TAIDOT JA TUNNEILMAISU		
☐ osaa		☐ harjoittelee ☐ ei
Lisätietoja:		
TYÖSKENTELYTAIDOT		
☐ osaa		☐ harjoittelee ☐ ei
Lisätietoja:		
MOTORIIKKA, VISUOMOTORIIKKA JA HÄMMÖTUS		
☐ osaa		☐ harjoittelee ☐ ei

TIEDONSIIRTOLOMAKE

Sosiaaliset taidot
Keskustelemisen taito
Kuuntelemisen taito
Tunneosaaminen

Tiedonsiirtokaavaketta ja sen täyttöohjetta tulee tarkentaa.

Nykyinen tiedonsiirtolomake tarvitsee tarkan ohjeistuksen, liikaa erilaisia vastauksia ja tulkin-toja. Vaikeuttaa tiedon siirtoa.

Tiedonsiirtolomake Wilmaan!

Vanhempien terveiset samaan lomakkeeseen?

Mahdollisuus liittää dig. portfolio tai edes mahdollisuus liittää yksittäinen kuva mukaan

**Aikuisen toiminta:
Miten esikoululaisten kanssa toimitaan?
Haasteellisten tilanteiden keinot**

Digitaalisella portfolioilla merkitys: eskariopettajat saavat tietoa eskarilaisen toiminnasta silloin kun hän koulun puolella opiskellessa eskari-eka -ryhmissä.